

СЛОБОДНЕ НОВИНЕ

број 229
27. мај 1999.
цена 10 динара

НАСТАВАК ТРАГЕДИЈЕ
**МРАК НА
МРАК**

ИРАНИЈА 2000 ДИ, ФИЛИПИНСКА 1,30 ДИ, ШВЕДИЈА 10 ДИ, АУСТРИЈА 10 ДИ, СР НЕМАЧКА 5,00 ДИ, ШВЕДСКА 25 СЕК, БЕЛГИЈА 40 ДИ, КОЛУМБИЈА 4 ИП, ГРЧКА 600 ДИ, НОРВЕШКА 25 НОК, ДАНСКА 25 ДИК

С Л О Б О Д Н Е Н О В И Н Е

Срби, вратите се Христу

Не бојте се, ја побиједих свијет!", рекао је Господ Исус Христос, Победилац Сатане, греха и смрти. Тако је рекао Он својим Апостолима, љубећим. И још им је по Васкрсу рекао: "И, ево, Ја сам с вама, до скончанија времена".

"Ја победих, Ја сам с вама!". Чујте ову реч, Срби, и понављајте је сваки дан себи и деци својој и урежите их у срца своја и испишите их на домовима својим. Гле, све жеље ваше, најбоље, најзвишеније и најтрајније, садрже се у тим речима. Јер, кога би ви волели више него Онога Који је победио смрт и сатану и грех? И кога бисте ви желели да буде с вама нераздвојно у овом веку, и у смрти и после смрти него Њега, баш Њега, Победиоца свих зала, свих страха и свих немоћи?

Ако је Христос победилац с нама, Он је с нама и у весељу и у муци да не клонемо и не предамо се печали и очајању, како је мудри српски народ и рекао: У добри се не понеси а у злу се не поништи. Јер је Христос Победилац наш домаћин на сваком весељу и наш војвода у свакој муци. Да нас не победе ни страсти ни људи. Да будемо војници непобедивог Војводе, слични Њему у светлости и правди и чистоћи и смерности и љубави.

У томе је смисао живота хришћанскога.

Треба дакле изнова почети са народом који ће слушати Бога. Да ли су Срби тај народ? Сва њихова прошлост објављује то и потврђује то. Заиста посла свога првога распећа српски народ доживљује час васкрсење час опет распеће и опет распеће и опет распеће. Зашто? Зато што кад га Бог васкрсне не живи као син

него као роб, не влада се као хришћанин него као паганин, не понаша се као син светлости него као синови таме.

Ковач понекад одбаци од прве гвожђе које му се не покаже подесно. Узима пак неко гвожђе и два пута и три пута у рад, баца у огањ и поново кује, да би од њега исковао нешто добро. Срби не спадају у ону прву врсту него у ову другу. Није их Бог одбацио после првог жарења него их је бацио у ватру много пута, да би од њега исковао нешто корисно и славно.

Шта чекате, Срби? Хоћете ли да будете бачени у старо зарђало гвожђе, као што су многи народи већ бачени, или ћеш се једном од оња страдања освестити и засијати као народ Бога Живога? Хтели оно или ово, Бог ће учинити од вас оно што Он хоће по жељи великих христорљубивих предака ваших. То јест бацаће вас у пећ огњену и у потоп и под туђински мач, и у тунел мрака и невиђења, и у бездане безбоштва и злочина, докле се год не освестите и не повратите к Богу и к себи. Зар се не стидите и зар сте баш сасвим изгубили стид? Пет стотина година Бог вас је бацао у огањ и стављао на Свој наковањ, да би варнице из тебе излетале по целој свету, и на крају крајева, чим ти је Господ дао ослобођење, што си ти појмио као одуларење, ти си се показао као сирово гвожђе а не челик. Да ли се стидиш? Да је Бог пола хиљаде година дресирао дивље звери, зар се не би показале боље од тебе?

Зато ти говоримо: покај се, освести се, отрезни се, сузи се, стесни се, напрегни се, поклони се, окади се, освести се, запечали се - да би био народ Божји и да би ти Бог био родитељ и путеводитељ. Амин.

ЂУРЂЕВДАНСКА ЛИТУРГИЈА НА РАВНОЈ ГОРИ

На Ђурђевдан, у цркви Светог Георгија на Равној гори, отац Стојадин Павловић служио је славску литургију. Служби је присуствовао велики број верника, а међу њима и председник београдске владе Спасоје Крунић и члан градске владе проф. др Миодраг Јанић

Миленко ВУЧЕТИЋ

Гажење свих норми међународног и ратног права

Мало је примера у савременој историји да је нека земља током двомесечног бомбардовања успела да очува најбитније елементе цивилног друштва, могуће у датим околностима, као што је то, трпећи ужасна разарања и губитке људских живота, успела наша земља.

Уз унутрашњи мир, цементиран високим степеном јединства народа, војске и свих битних политичких субјеката, обезбеђено је нормално функционисање комуналних и других система и уредно снабдевање основним животним намирницама и робом широке потрошње, производња је заустављена тамо где су је зауставиле бомбе или где је и уочи рата била у колапсу, динар је стабилан, инфламаторна гласила успешно превазилазе низ техничких и материјалних проблема, здравство и образовање испуњавају обавезе у оквирима реалних могућности, спортисти се припремају за редовна међународна такмичења, одржавају се концерти и позоришне премијере, штампају се нове књиге.

У једној од деликатесних продавница у центру Београда и даље се, рецимо, могу купити препеличја јаја, што јесте бизарност, али и тај детаљ, на симболичан начин, испишује део приче о нама, који дуго нисмо учавали или му нисмо придавали довољно значаја.

Ми смо, наиме, изворно богата земља, са непробојним штитовима државности, али и изворно стабилан народ са дубоким смислом за организацију, а управо то је, ових дана, у ситуацији у којој би и десетоструко богатије и развијеније државе доживеле свеопшти колапс, учљиво на сваком кораку.

Наша невоља је, међутим, што нам је, да бисмо били какви заиста јесмо и да бисмо се исказали до максимума, потребно "стани-пани" искушење; наша невоља је, просто, што се држимо онога "На муци се познају јунаци" и што смо најбољи када нам је најгоре.

Искуства из овог рата, са болно добијеним атестима да можемо много више него што мислимо да можемо и да нам припада много више него што мислимо да нам припада, морали бисмо, коначно, да користимо и у миру.

Конференције за штампу у бриселском седишту НАТО као и целокупна активност НАТО пропагандиста изазивају код експерата, али и код обичних људи, многе недоумице.

Стил, језик и формулације изјава, говора и саопштења челника ове војне алијансе далеко су од стила, језика и формулација примерених војничком милеу и

ратним приликама.

Ударна "тројка" из врха НАТО, коју чине Хавијер Солана, Весли Кларк и Џејми Шеј, најчешће користе формулације "претпостављамо", "мислимо", "надамо се", "очекујемо", "немамо информација", "чули смо", "прочитали смо у новинама", "имамо индицију", "то је за расправу", као да предводе неку друштвену организацију, удружење грађана или пул конгреса филателиста.

Портпарол најмоћније војне силе на свету Џејми Шеј воли, рецимо, цитате, али никада није цитирао неког војсковођу и војног теоретичара.

Његови "извори" су Френк Синатра и Марк Твен (још није дошао до Зазе Габбор), а често је спреман да одглуми и Лејди Магбет или Краља Лира да би аудиторијуму што "пластичније" предочио одређене ситуације.

Главнокомандујући агресије на нашу земљу Весли Кларк ужива у афоризмима и параболома, а генерални секретар НАТО Хавијер Солана "просипа" метафоре из школских споменара и "песмица" заљубљених пубертетлија.

Све то, ипак, није неочекивано ако се зна шта су по образовању ова тројица из врха силе над силама.

Генерал Весли Кларк завршио је Вест Поинт, најугледнију војну школу, али је знатно више времена за образовање употребио да би стекао докторат филозофије, политике и економије; генерални секретар Хавијер Солана је професор физике и политичку каријеру је почео као министар културе; портпарол Џејми Шеј је историчар с докторском тезом "Европски интелектуалци у Првом светском рату" и с неколико безначајних радова објављених у другоразредним и трећеразредним историографским публикацијама.

Могло би се, дакле, рећи да ударну "тројку" НАТО чине интелектуалци са

формално високим титулама.

Зачуђујуће је, ипак, да је западна војна алијанса, с ратним потенцијалом незабележеним у историји и са врхунском ратном технологијом, у првом свом рату од када постоји у први план истурила личности с оваквим референцама.

Биће да смо ми дуго прецењивали памет најмоћнијег дела света, што показују и резултати НАТО агресије и све очигледнији дебакл НАТО вођа на свим фронтovima, од војних до политичких и пропагандних.

Упркос двомесечном бомбардовању, у ранама за дуга зацеливања и уз нечувене пратеће притиске свих врста, наша земља је, и у најдраматичнијим околностима и тренуцима, повлачила конкретне потезе у правцу политичког окончања косметске кризе и њених вишеструких последица, али је то, у делу међународне заједнице, стално заматљивано и игнорисано.

Савезна влада позвала је све избеглице да се врате у своје домове, уз чврсте гаранције за њихову безбедност.

Небројено пута поновљено је, а и обличено у одговарајућа документа, да се Косову и Метохији гарантује најшира аутономија и да ће сви тамошњи грађани уживати највиши степен политичких, националних, верских, културних и других права, чак и далеко изнад постојећих светских стандарда.

На савезном нивоу донета је одлука да се детаљно и свеобухватно испитају сви евентуални злочини против цивилног становништва на Косову и Метохији, ма ко да их је починио, и да се против криваца предузму одговарајуће законске мере.

Три америчка војника, заробљена на нашој територији, које би свака друга држава извела на суд, ослобођена су без икаквих условљавања, из хуманих и

антиратних разлога.

И поред непрестаног дејства непријатељске авијације започет је процес повлачења војних снага с косметских простора у мери и темпом могућим под бомбама и ракетама.

Прихваћене су основе плана "Групе 8" уз природне и легитимне захтеве да он, због многих недоречености, двосмислица, па и опасних замки, буду оквир за коначна решења свих отворених питања.

Мир је, дакле, што се наше земље тиче, пред вратима, али је очигледно да у међународној заједници још постоје снаге које не желе мир.

Суд у Анкари осудио је једног од лидера курдских сепаратиста Семдима Шарика на смрт вешањем.

У оптужници је наведено да је његово сепаратистичко деловање, чији је циљ

с терористичким активностима, мучки убијајући припаднике војске и полиције и стотине цивила, ухапшено је много њих и изведено на суд, али ни један није добио смртну казну.

Вест о осуди на смрт вешањем курдског сепаратисте Семдима Шарика светски медији су "ћушнули" у споредне рубрике или су је прећутали, а нико од западних политичара није је прокоментаришао или затражио од турских власти да Семдима Шарика помилују и пусте на слободу.

Принцип "двоструких аршина" је, очигледно, у највећем делу развијеног и моћног света, у сусрету са изазовима и учинцима сепаратизма, једини важећи и брижно негован принцип.

Нас бомбардују зато што не дозвољавамо да Албанци створе своју државу на нашој територији, а Турској се одобрава

Немоћ НАТО да обичне људе широм света убеди у своје војне успехе у Србији долази до пуног изражаја у разним лажима, дезинформацијама и монтажама, којима се из бриселских подрума, свакодневно, засипају западни медији.

Тако се, рецимо, војници који се повлаче с Косова и Метохије на основу наредбе Врховне команде проглашавају дезертерима, уз наметање разних натегнутих и провидних закључака, а приче о наводним "пукотинама" у јединству народа, војске и политичара "поткрепљују" се ефемерним политикантским парадама неких провинцијских маргиналаца.

Максималну нервозу, али и апсолутно непознавање стварних прилика у нашој земљи, пропагандисти НАТО показују и дирљиво смешним "типовањем" на Зорана Ђинђића, чије су шансе да у Србији настави да се бави политиком и на нивоу месне заједнице, после кукавичког напуштања земље, равне нули.

Непотребне су, узгред, политичке и друге хајке на Зорана Ђинђића, јер је бивши лидер демократа сам себе заувек дисквалификовао и политички и људски, а нарочито су непотребни политички и физички напади на Демократску странку, која, и због свог програма и због кадровског потенцијала, мора да опстане на нашој вишестраначкој сцени.

На списку лажи, дезинформација и монтажа НАТО пропагандиста, као и на списку њихових комично погрешних процена, биће, свакако, још много глупости.

После употребе графитних бомби, које су временски ограничено блокирале електроенергетски систем, НАТО је, у све огољенијој одмазди над грађанима Србије, прешао и на класична разарања електроенергетских постројења, наносећи им огромне штете са дугорочним болним последицама.

Мете западне војне алијансе само се формално зову ТЕ Колубара или ТЕ "Никола Тесла", а право име им је Милан на апаратима у интензивној нези, Драгана на порођају, Јован у инкубатору, Стеван на дијализи; те мете су, само технички, произвођачи најкоришћенијег енергента, а суштински су колективна артерија свих људи с ових простора.

Бомбардујући електроенергетска постројења, НАТО, најједноставније речено, бомбардује и болнице, породилишта, хитну помоћ, ургентне центре, заводе за трансфузију крви, пекаре, хладњаче с храном и сличне тзв. приоритетне потрошаче, што до сада није чинио ни један агресор.

На делу је, пред очима целог света, грубо кршење и безочно гажење свих норми међународног и ратног права и свих обавезујућих мирнодопских и ратних конвенција, а Савет безбедности УН, ОЕБС и ЕУ ћуте.

(Текст је завршен у суботу 23. маја)

стварање независне државе Курда од турске територије, довело до више убиштава војника и цивила.

У нашој земљи, у минулих годину дана, од када су албански сепаратисти почели

да исте такве покушаје Курда зауставља свим средствима и да њихове вође најсуровије кажњава.

Иста та Турска је, узгред, један од војно активних учесника агресије на нашу земљу.

И, шта сада?

Не недостаје нам сналажљивости и политичке вештине Књаза Милоша. Они су нам сигурно остали у јенима. Недостаје храбрости. Она је потребнија од оружја да би се овај уништавајући рат зауставио. Покушајмо. Можда нам усие.

Милан БОЖИЋ

Кажу да је класични румунски виц у време Чаушескуа - разуме се за оне малобројне који су смели да га препричавају - гласио: "Има ли живота посла смрти?"

Ова земља, а није је заплашио ни један режим који је њоме владао од Другог светског рата наовамо, није, разуме се, никада имала у костима тако укоренjen страх да би се препричавања вицева, па чак ни оних најсуровијих, прибојавала.

Вицева, међутим, бар неких нових, својствених нашем духу, ових дана, нема.

И они који се чују више су преправке неких старих које је одавно прегазило време и који се препричавају више као оглашавање да смо живи и да још смишљамо какве пакости него што су стварни одраз стања духа нације.

Када такви тренуци настану у историји нације ваља се дубоко замислити.

Још је неумрли Књаз Милош био познат по томе да је, док је чврстом деспотском руком владао Србијом, истовремено ослушкивао глас народа. Легенда, даље, каже да је својим жбирима и сатрапима, докле год народ гунђа, приговара и оговара, налагао да још притежу. Међутим, у тренуцима када је народ престајао да то чини, када би се, бар према већини извештаја доушника утишавао, Господар је истом налагао да се стега попусти.

Господар је, разуме се, био познат и по својим другим вештинама, дипломатским и преговарачким захваљујући којима је не једном спасавао и нацију и национални државни брод у настајању, које нам такође не би у овим одсудним данима биле на одмет.

МОТКЕ НЕ ФУНКЦИОНИШУ

Међутим, већ само ово прво осећање за расположење нације, које изгледа не недостаје

само онима који нацијом владају већ и многима који имају разне ниже нивое власти, било би такође драгоцено.

Ако би га знали применити, чак од неоцењиве вредности.

Рат је - ако се ово засипање бомбама од стране безимених пилота-убица уопште може тако назвати - већ ушао у трећи месец.

Пилоти-убице и њихови команданти имају довољне резерве бомби да бомбардовање, које у бриселском штабу називају орвеловским еуфемизмом "ваздушна кампања", каогод да беру шећерну репу или кукуруз.

Политичари који су војницима у Бриселу поверили убилачки посао нису расположени да им дају штогод више од авиона јер нису спремни да се суоче са проблемима које могла да изазове погибија војника на ратишту.

Албанци, било да су са Космета било да су из матичне земље, такође ништа не предузимају помало зато што им је постало јасно да цело пројекат није предузет зарад њиховог берићета, а помало и зато што им постаје јасно да они на крају могу постати оно што се, поново орвеловско-бриселски језиком зове - "коллатерална штета".

Чудно је, међутим, да је и наша страна подлегла овој инерцији и, рекло би се, учмалости рата. Мост за мостом, фабрика за фабриком, енергетски објекат за енергетским објектом полако нестају са лица земље Србије. Заједно са њима и много људских живота. Тешко је то преваљити преко језика, а још теже написати, али, као да Србије полако нестаје.

Очекивало би се, дакле, да се пошто се мотком авиони намлатити не могу а непријатељски војници очигледно не желе да дођу у домет пушке, нека друга активност, грозничаво обузима цело политички врх земље.

Очекивао би се, наравно, да министар спољних послова и сви његови сарадници путују у сваку земљу која хоће да их саслуша, да окупљају лоби оних који су против агресије.

Очекивало би се да и сви остали који су на власти, на челу са председником, стално покрећу разноврсне иницијативе. Можда нека и упали.

Уместо тога, све почива на Черномирдину који, додуше, с времена на време посети Београд, затим најави поновну посету која се данима одлаже. У међувремену се, вероватно,

ПЕНТАГОН: АНАЛИЗА САТЕЛИТСКИХ СНИМАКА ПОГОЂЕНИХ ЦИЉЕВА ЗГРАДА РТС (ЛЕВО) И МОСТ КОД ОСТРУЖНИЦЕ (ДЕСНО)

штогод преговара и разговара телефонима и факсовима, затим опет следи период ћутања, па нови круг.

Овај темпо преговарања би, можда, био одговарајући да влада мир или, тачније, пошто смо на мир у уобичајеном смислу већ одавно заборавили, онаква напетост на какву смо навикли током последњих осам година ратова за југословенско наслеђе.

Овако, међутим, ствари делују потпуно нестарно.

ТРОМОСТ

Безобзирност али и безличност рушилаца и убица из ваздуха изазвана савременим компјутерским ратовима сасвим одговара епохи робота и аутомата у којој је створена. Машина за уништавање ради као какав компјутерски програм и, пошто њима струје неће нестати, може се зауставити само командом програмера.

Мало ко тога није свестан.

Они који владају, поготово.

Зашто, дакле, таква успореност и тромост?

Природно, може се претпоставити да се ради о тактици. Јер, неко ће потегнути аргумент да је превелика журба увек опасна пошто показује непријатељу нервозу и страх. Самим тим у преговорима, који и нису прави пошто се воде преко посредника и побочним каналима јер смо у рату, постићи ће се знатно мање. Зато ваља преговарати тврдо, не излетати се, ћутати и чекати.

Овакви аргументи, на жалост, напосто не стоје пошто су, а то је јасно свакоме ко је озбиљно упетљан у преговоре, добици који се оваквом тактиком могу постићи сасвим ситни, готово безначајни у односу на губитке, штете и жртве који нацију сваким даном бомбардовања враћају бар неколико месеци у прошлост потискујући је полако у средњи век.

Није дакле, у томе разлог оклевања и спороности.

Па, у чему је онда?

На жалост, сва је прилика, не у намери да се испослује што повољнији мировни споразум већ у страху и неодлучности да се искорачи из мандата који је нација одредила вођству на његов сопствени захтев.

Већ скоро деценију, од како траје распад

покојне Југославије и ратови за њено наслеђе, српски народ, са правом забринут за свој историјски опстанак, бомбардован је од своје сопствене пропаганде борбеним покличима који се, најкраће речено, свде на одлучно "Не!".

Мудријаши ће увек лако испрести причу како је то вођство намерно радило како би манипулисало народом и очувало своју власт.

Истина је, међутим, тужнија и шира од ове тезе.

МОЖДА УСПЕ

Наиме, народ је желео да чује све то што му је говорено. Пропаганда је успешна само ако се ослања на заблуде, жеље и илузије оних којима се упућује. Народ је, дакле, волео, желео и маштао да се, прво, никада неће распасти СФРЈ. И, када се то десило са Словенијом, прешло се на следећу илузију по којој се то може допустити Словенцима јер, "Срба тамо ионако нема, шта ће нам бечки коњушари и собари, али никада нећемо пустити да нам сабраћу из Хрватске и Босне однесу са собом". Сабраћу нам истина нису однели - шутнули су их овамо - али су однели њихова историјска огњишта, имовину и земљу. Када, дакле, ни то није сачувано прешло се на одбрану Космета - "Живот дамо, колевку Српства не дамо!".

И, поново се ушло у исти циклус еуфорије која је преношена на народ, а он ју је враћао назад вођству које га је потом хранило још већом еуфоријом. И, у тој спирали узајамног подстицања емотивног набоја вођство је од народа добило императивни мандат да претходну паролу и спроведе у дело.

Тачније, у тренуцима када је постало јасно да се парола може и материјализовати вођство је већ одавно изгубило жељу да доследно спроводи наметнути мандат. Међутим, већ је било касно.

Добро се сећам седнице српске скупштине 22. марта, дан уочи бомбардовања док је Холбрук још седео у Београду и преговарао а ми доносили, једногласно, одлуку да кажемо историјско "Не!". Скоро нико у сали, сем можда радикалских посланика, није био расположен. Чак напротив, Сви су туробна лица гурали картице у прорезе и гласали за предложене закључке осећајући се као таоци једне политике зачараног круга у коме су и сами учествовали.

Скоро исто је изгледала и савезна скупштина када је изгласавано театарлно уједињење са Русијом и Белорусијом које се после испоставило као ћорак.

Иако се можда понеко и надао да непријатељ није толико безочан и да неће насрнути да отме део територије једне суверене земље, већина је осећала шта се спрема.

Међутим, било је касно за промену политике, јер је она предуго вођена и укоренења у народ.

Није, међутим, никада касно да се, ако је политичка елита земље одговорна према свом мандату, покуша спасити тај исти народ колико год био распемаћен и острашћен.

Према томе, разумљиво је да вођство земље осећа страх од реакције народа у суочавању са непријатном истином да противник жели нешто наше и да при томе има довољно снаге своју жељу силом наметне.

Ако је, међутим, одговорно према свом народу и његовом историјском опстанку, вођство не сме да плива низ воду. Мимо сасвим прагматичног аргумента да ће та вода однети и народ и његово вођство, може се истаћи и још један, који је заправо тест политичке зрелости нације.

Свака нација је политички зрела онолико колико јој је зрела политичка елита. Политичка елита је зрела, пак, не ако корача за народом већ ако га предводи. Није никаква вештина слушати народ на митинзима и враћати му назад, прерађено и прилагођено потребама вођства, оно што је народ ионако извикао.

Права вештина, али и морално и историјско постигнуће и сазревање постиже се када вођство смогне храбрости да се издигне изнад хука масе и себе и свој народ суочи са истином, ма како она непријатна била.

Дванаести час је, наравно, ионако прошао, али никада није касно да покушамо да спасимо нацију.

Не недостаје нам снажљивости и политичке вештине Књаза Милоша. Они су нам сигурно остали у генима. Недостаје храбрости. Она је потребнија од оружја да би се овај уништавајући рат зауставио. Покушајмо. Можда нам успе.

ПОГЛЕДОДОЗГО: БОМБАШКИ УЧИНАК НА КОМБИНАТУ "ФЕРОНИКЛ" У ГЛОГОВЦУ

GLOGOVAC

Не куцајмо на отворена врата

"Наша земља мора предузимати многу брже и многу озбиљније иницијативе него што је то радила до сада, и то само са једним циљем. Немамо више времена за чекање, ви и ја немамо више времена, а ако ви и ја немамо времена за чекање онда некакав наш министар спољних послова, ко јој он био, мора да понуди оно што је мени и вама важно. Он треба да тражи да Савет безбедности што пре заседа и да се што пре стане са агресијом на ову земљу"

Разговоре који следе водила

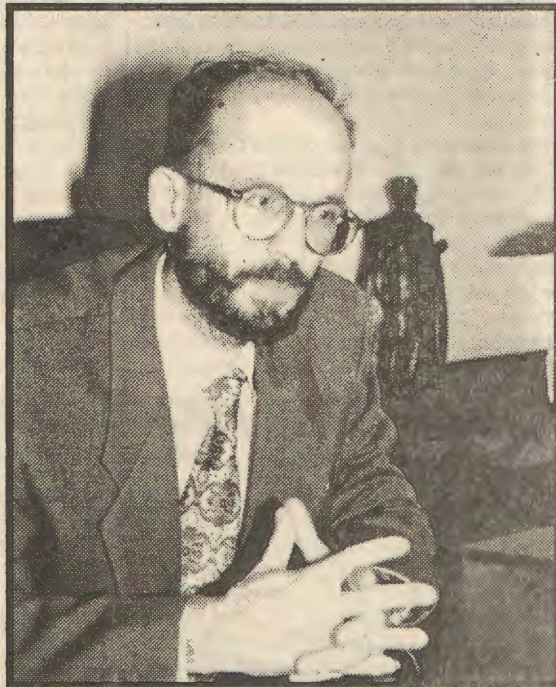
Милица Ђорђевић

У чему је разлика између предатног споразума из Рамбујеа и предлога Групе 8 као основе за будућу резолуцију Савета безбедности УН?

Рамбује се не може гледати одвојено од оног додатка који се појавио тог чувеног поподнева када су ушли делови који заправо нарушавају интегритет Србије и Југославије. Значи, када се почело говорити о референдуму на Косову и то је, заправо, вероватно и најважнија разлика. У новом плану Г-8 нема ни говора о референдуму, Косово дефинитивно остаје у оквиру Југославије и то не у облику некакве треће републике, већ као део Србије и Југославије. О облицима аутономије ћемо се договарати. Друга, врло важна ствар је што се сад врло отворено говори о разоружавању УЧК као парамилитарне снаге. То су врло крупне разлике, то су заправо разлике због којих смо ми ушли у рат. У питању је суверенитет Србије и суверенитет Југославије и нарушавање тог суверенитета нисмо могли да прихватимо, а из истих разлога ми сада прихватимо Г-8 зато што се сада то не доводи у питање.

На редовној ТВ конференцији НАТО најављен је почетак тзв. треће фазе напада на Југославију, а најавио ју је и командант Приштинског корпуса. Шта то значи за нас?

Приче о фазама су приче за војнике и томе не треба посвећивати неку претерану пажњу. Оно што се нас тиче и чега смо ми свесни је да се то бомбардовање појачава, интензивира, а да ли је то друга, трећа или четврта фаза, о томе уопште не треба размишљати. Оно о чему треба размишљати јесте да ово бомбардовање мора одмах да стане. Ту југословенска дипло-

матија мора да покаже много већу брзину и ефикасност него досада и да више не куца на отворена врата, већ треба да улази са сопственим иницијативама и да што пре тражи да ово бомбардовање стане. То је једини циљ и једини правац у коме треба деловати.

НИЈЕ САМО ДО ЧЕРНОМИРДИНА

Да ли наше државно руководство има довољно маневарског простора да се удовољи захтеву и прихвати посредна веза између Слободана Милошевића и Кофи Анана?

Постоји простор за преговоре и ту нема никакве дилеме. У крајњем случају, тај простор и даље држи Черномирдин, с тим да није ствар само у Черномирдину. Не може се

Почетком трећег месеца рата пред нацијом је још једна од бројних одлучујућих недеља, за коју и неке чланице НАТО, рецимо Грчка и Италија, сматрају чак последњом шансом за крај рата у Југославији. Авиони Алијансе у ту част почели су да гађају изворе енергије "мешовитом муницијом", старинским ракетама у задрузи са тзв. графитним бомбама које смо у почетку, док су стизале саме, лако побеђивали. Прве процене стручњака су да би такво уништавање свих термоелектрана у Србији изазвало нестанак електричне енергије у периоду од најмање две, а највише пет година. Укидање енергије која значи неупоредиво више од топле воде у купатилу и топлог ручка, како су прве нестанке струје покушали да објасне понеки страни новинари, пре него што су прешли на (несумњива) страдања албанских избеглица, требало би да послужи за некакав науч. Какав, и коме је науч упућен, није познато, као што није познато ни како се притиска југословенски врх да полупсти пред пет принципа Алијансе тако што се отвара пут несташицама струје, воде, хране, заразама, болештинама, менталним кризама и другим колатералним штетама међу просечним Србима. Просечни Србин се понаша исто као што би се понашао просечни Американац (који би издржао краће од нас) или просечни Замбијац (који би издржао дуже због несумњивих природних предности), те има природну жељу да рат стане. Прилика је, као и увек када је реч о рату, за дипломатским столом и то у виду предлога Групе 8, која се састала и оквирно договорила 6. маја пре свега то да "Милосрдног анђела", како је крштено миротворачки подухват НАТО, спусте на земљу Уједињене нације. Домаће руководство је недавно и званично објавило да се слаже са начелима Г-8, али је поставило и јавности позната два услова: да се расправе детаљно, који су заправо највише и спорни, и да се омогући непосредан контакт врха Југославије и врха Уједињених нација. Угледни домаћи стручњаци објашњавају у "Српској речи" оно што се не може чути на телевизији и прочитати у свим новинама.

Југославија ослонити само на Русе иако су они изванредни и веома успешни у томе што раде. Они пре свега заступају своје националне интересе, а колико им је у моћи они заступају и наше интересе. А сви знамо да су моћи те земље битно оштећене економском и социјалном кризом. Наша земља мора предузимати много брже и много озбиљније иницијативе него до сада, и то само са једним циљем. Ми немамо више времена за чекање, ви и ја немамо више времена, а ако ви и ја немамо времена за чекање онда некакав наш министар спољних послова, ко год он био, мора да понуди оно што је мени и вама важно. Он треба да тражи да Савет безбедности што пре заседа и да се што пре стане са агресијом на ову земљу.

Стално се помиње да ће се интензиви-

рати војни напади како би се ефикасније притиснуо наш државни врх. Међутим, како се види према последњим акцијама, овде се више притиска народ. Како ви видите ту везу између притискања цивила и притискања руководства?

Од самог почетка та интервенција је погрешна, погрешно је направљена, па су и резултати интервенције катастрофални. Од самог почетка то је интервенција против српског народа и српске државе. Све те наводне приче да је то интервенција против режима падају у воду оног тренутка када се види степен наших цивилних жртава и степен цивилних разарања. Према томе, нама који овде живимо све је то веома јасно и ја сам због тога говорио да дипломатија мора да се креће много активније.

Каква је и колика могућност да НАТО интервенише и са копна?

Мислим да она у овом тренутку није реална и то из два разлога. Американци нису спремни да жртвују своје људе за то, а друго, она би само појачала поделе које нису ни изблиза тако крупне као што се овде прича, али оне ипак постоје у НАТО-у. Против те интервенције су, пре свега, Немци и Италијани, а "за" је Велика Британија. Видимо како су се ствари изокренуле у односу на пре педесет година, а то је зато што је дошло до великих промена у Европи након Другог светског рата када се нека нова култура, европска, градила и намерно ткала у овим земљама које су изгубиле. Други светски рат. Пре свега мислим на Немачку, те за неког познаваоца европских прилика и спољне политике не представља никакво изненађење да је Немачка најслабији стуб НАТО-а. Заправо, баш тамо где су неки планери очекивали да ће бити најјачи стуб. Посебно треба гледати са експертског становишта, што уопште није битно са становишта нашег народа, приближавања Немачке и Русије, али то је већ светска политика која још увек, на жалост, нема никакве везе са нама, јер последице ове НАТО агресије и даље ми трпимо.

АКО ЈЕ ВА ЂАЛО ХРВАТИМА...

Колико је за нас важна и иницијатива за формирање Пакт стабилности за Југоисточну Европу, за чији је први састанак недавно у Загребу позивницу добила и делегација Црне Горе?

То су лепе иницијативе, али то су приче за дипломате. Људи путују, причају о томе, али то никакве везе нема са нашим народом. Занима и нас то, али после рата. Велико је питање шта ће из тог Пакта стабилности на крају да испадне. На то се не бих уопште освртао.

Шта ће у значити следећа посета Черномирдина Београду и кад она може да се очекује?

Може се очекивати да разговори буду настањени тамо где су прошли пут стали а ту су кључна два питања. Прво питање је око тога да ли ће се пре повући наше снаге или ће стати бомбардовање и друго питање, које је још важније у овом тренутку, јесте присуство наших снага на Косову. Некако присуство мора остати, јер оно нама обезбеђује суверенитет и интегритет на Косову. Ако нема наших снага, неће се вратити Срби. То је нека граница преко које ми тешко можемо да пређемо, односно не би ни требало преко ње, по мом мишљењу, да пређемо. Постоји и треће питање, а то је временска ограниченост снага Уједињених нација. Да ли је то две, пет или више година - уопште није битно, битно је да се то временски ограничи, онако како су то ограничили, на пример, Хрвати у Славонији. Сложили су се, сећамо се, да такве снаге буду мировна иницијатива која ради на терену, али су Хрвати знали да ће након три године, колико су они били, то остати део Хрватске. Према томе, и ми прихватамо

снаге Уједињених нација, прихватамо мировне иницијативе, излазимо у сусрет, желимо да се избеглице врате, али изнад свега захтевамо, и зато смо и ушли у овај рат, да Косово остане у оквиру Србије.

Каква је судбина Црне Горе и могућност избијања грађанског рата?

Односи између Црне Горе и Србије ништа не ваљају, али мислим да није реално да се Црна Гора сама издваја, без обзира што неком ово што Ђукановић ради може да личи на издвајање Црне Горе. То није реално не због неког притиска Србије, већ због унутрашњих односа у Црној Гори. И Ђукановић и Булатовић су свесни да они постоје на некој равнотежи страха један од другог. А да ли неко има 60, а неко 40 одсто присталица - то уопште није битно. Битно је да и један и други за себе везује један велики део црногорског народа и да заправо они морају наћи некакво компромис. А тај компромис се не може наћи у некаквој самосталној Црној Гори, него само у Црној Гори која ће бити део једне федерације. И због тога мислим да је веома важно да рат одмах стане, да се нормализују односи између Србије и Црне Горе и да се уваже изборни резултати у Црној Гори, што значи - победио је Мило Ђукановић и на њему је да пошаље савезног премијера. То је, од самог почетка, један сасвим легитиман захтев Црне Горе и мислим да се он мора до краја испоштовати.

Како се у НАТО-у тумаче гласови дисонантни у односу на прокламовано јединство руководства и народа који долазе из Србије - гласови Вука Обрадовића, Зорана Ђинђића, па на крају и гласови крушевачких родитеља?

Окупљање крушевачких родитеља и изјаве које су долазиле од озбиљнијих опозиционих политичара у Србији (у које не убрајам лидера Демократске странке, јер он више није у Србији, па те изјаве не можемо схватити као изјаве неког ко је фактор у Србији) тумачене су као расцеп у самој Србији. То је грешка, јер се рачунало да било каква дисонантна изјава значи нарушавање овог основног принципа јединства. Мислим да се на Западу све више уважава чињеница да се овде могу чути другачији гласови, по мом мишљењу они и треба да се чују, али да они не значе нарушавање јединства у једној ствари која је најважнија, а то је одбрана земље. Мислим да се тај фактор још увек довољно не уважава на Западу, јер стално када се у Србији нешто покрене, њима то личи на нарушавање тог основног јединства. Потом се из тога жели правити политика. То је једна од највећих погрешака на Западу, а с друге стране, то и нас скупо кошта, јер таман када се деси нека иницијатива, онда они кажу - ето, то су поделе ми само треба да појачамо бомбардовање. Та погрешна политика НАТО од које све потиче, везује се и за бројне мировне иницијативе. Како се нешто озбиљније облици, они кажу - Срби хоће мировну иницијативу, значи да су слаби, хајде ми још јаче да ударимо. То је образац мишљења и понашања који нас јако скупо кошта јер се бомбардовање интензивира, уместо да се те мировне иницијативе и ти различити гласови прихватају нормално, као потврда да једно друштво нормално живи упркос томе што је рат и да постоји једна сасвим нормална, природна тежња да се иде ка миру. Озбиљно греше ако мисле да је овде пола становништва за рат а пола за мир. Наравно да није, већ је сто посто становништва за мир а истовремено сто посто људи овде жели да Србија остане у својим постојећим границама.

НЕМА БРЗЕ ДИПЛОМАТИЈЕ

Може ли да се деси да ако нешто буде потписано под окриљем Савета безбедности то буде изиграно?

Не може. Оног тренутка када нешто буде донесено у Савету безбедности, ту више нема ни лево ни десно, то ће бити одлука која обавезује све стране и коју ће они морати поштовати сасвим стриктно, онако како се она донесе. А за то се ми и залажемо - да се што пре донесе та резолуција Савета безбедности како би рат стао и како би се истовремено пришло политичком решењу кризе на Косову.

Неко пита пророчице, "Српска реч" пита стручњака за политику: када ће крај?

То је веома тешко рећи, баш због тога што се на Западу толико погрешно тумаче неки потенцијали овде. Мислим да у свему овоме постоји велики проблем - дипломатија је, у принципу, веома спора. Као што је формула брз спорт, а фудбал забаван, тако је и дипломатија спора. Она је у својој бити спора и зато је то проблем. А нама треба брзина, зато се ја стално враћам на оно ваше прво и најважније питање - рат мора одмах да стане. Не можемо ми чекати на хиљаду тих малих иницијатива, него ми морамо сами ићи на убрзавање тога.

Због чега Русија и САД не могу да се договором око редоследа потеза?

У рат је веома лако ући али је из њега тешко изаћи. И кад су вођени ратови у прошлости, и пре Другог светског рата и после Другог светског рата, преговори су трајали и не смем ни да кажем колико дуго у неким случајевима. Не можете очекивати да се Американци и Руси договоре око једног овако крупног проблема за недељу или две. То би било неозбиљно. Зато бисмо ми морали да убрзано те преговоре, а не да чекамо на туђе иницијативе. Морамо сами да идемо у срце проблема, у Савет безбедности УН, да кажемо да је план Г-8 нама прихватљив, и да они треба одмах да зауставе бомбардовање. А кад то бомбардовање стане, онда је све даље ствар договора, тако да можемо да приуштим мало шири простор. Не смемо само дозволити да уђемо у лето са бомбардовањем, јер су ове жртве апсолутно неприхватљиве за нас.

ПРВЕ СТВАРИ ПРВО

Како видите политичку сцену у Југославији након потписивања споразума?

О томе је немогуће говорити. Ја о томе и не желим сада да говорим јер би то и моју и било чију пажњу одвлачило од важног. Док вама и мени те бомбе падају, и не знамо где ће вечерас падати, мислим да су веома неозбиљни сви они који о томе размишљају и разговарају и нешто рачунају. Погађа ме када помислим на сву децу која су до сада изинула. Нас би требало да занима само једна ствар - да стане бомбардовање. А како ће политичка сцена изгледати, то је немогуће рећи. Рат је све променио и које ће странке остати, немогуће је рећи. Могуће је само рећи да ћемо ми који смо овде у Србији о томе одлучивати и то преко избора који ће, верујем, бити поштенији и демократичнији, а ми морамо да учинимо све да буду поштенији и мораће да буду поштенији него што су били, али ће само народ у Србији одлучивати коме ће дати поверење. Кома буде дао поверење, резултате морамо да прихватимо као нормалне.

Мислите да мандат УН неће моћи да се протеже изван Косова, да ће бити ограничен искључиво на Косово а не на Србију у целини?

Ми говоримо овде само о Косову, ја нисам ни чуо да се поставља неки захтев који би се односио на целу Србију.

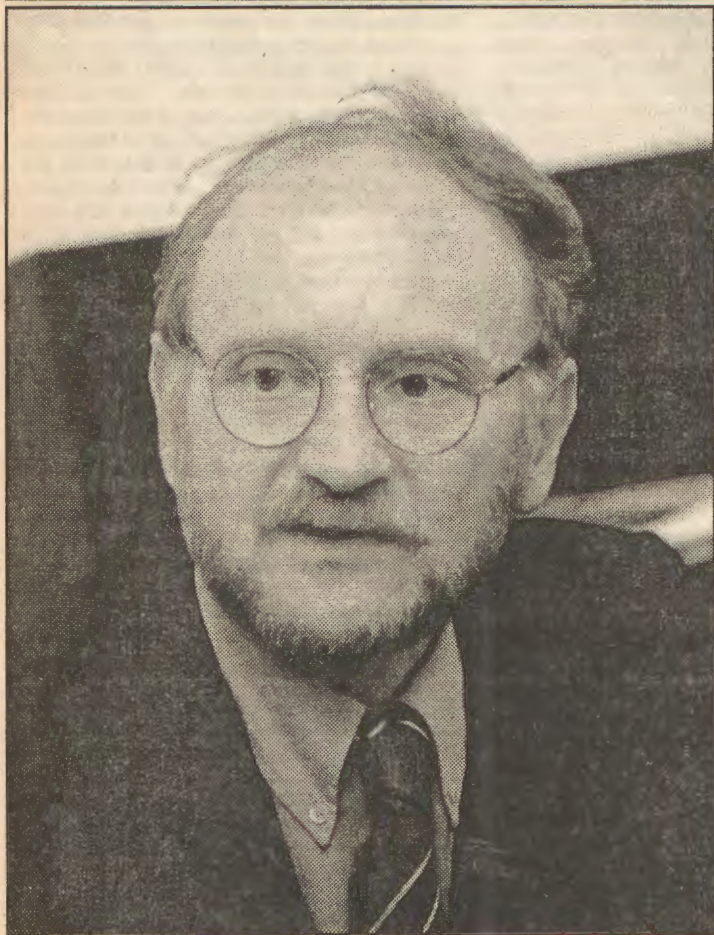
Можда као предворје за нешто друго?

То спада у домен теорије која прелази оквире онога чиме се ја бавим. Оно што имам на папиру је оно што имам на папиру.

**ЖАРКО КОРАЋ, ПРЕДСЕДНИК
СОЦИЈАДЕМОКРАТСКЕ УНИЈЕ, ПСИХОЛОГ**

Нису сви ратови "морални"

"У прошлом веку је краљ Милан водио против Бујарске рат који се са становишта данашње историографије сматра неоптребним, а приповетка Лазе Лазаревића о том рату и његови говори. Србија је, нажалост, имала ратове који су се могли избећи, или су представљали политички авантуризам, ирешку, неодговорност, рецимо, краља. Није тачно да су Срби водили све ратове зато што су морали."

После скоро десет недеља рата у Југославији кристалише се могуће решење, које неки чланови НАТО, као нпр. Грчка називају и последњом шансом. Као у случају Дејтонског, и споразума из Рамбуеа, до јавности је дошло мало. Како Ви посматрате тзв. план Г-8?

План Групе 8 је резултат признавања реал-

ности и тога да се процес не може водити без Русије. Није до краја дефинисан, реч је само о неким начелима од којих су понека до краја остала отворена, као што је оружаност присуство на Косову. Са тог становишта акција НАТО је на политичком плану доживела релативан неуспех, иако је сада на делу веома сложен процес којим се на Русију примењује комбинација економског и политичког притиска како би се она више приближила захтевима најразвијенијих земаља света. Дакле, да се Русија привуче, и потом да се направи резултативна Савета безбедности која би била базирана на овом доста широком плану Г-8. План представља преформулацију пет оригиналних захтева ултиматума НАТО Србији, али има и нове политичке

моменте, који дозвољавају извесну еволуцију. Реалан однос политичких снага ће показати да ли је од плана Г-8 могуће доћи до решења које би било прихватљиво за српску страну и за НАТО. У процес сложених преговора укључен је фински председник, и то не само због евентуалног присуства финских трупа у саставу мировних снага на Косову, него чак са могућим амбицијама Русије да скандинавски контингент постане значајан, а скандинавски командант

поведе снаге УН на Косову, чему се иначе јако одупире НАТО.

ДО ПОЗИЦИЈЕ ЦЕНТАРФОРА

Да ли југословенском руководству, које је прихватило начела Г-8, у тренутном односу снага остао још неки маневарски простор за дотеривање оног што зову детаљима?

Мислим да Слободан Милошевић покушава да осигура позицију централног преговарача. На самом почетку конфликта он је сасвим експлицитно од стране земаља чланица НАТО проглашен за особу са којом се неће преговарати. Његово уклањање се на почетку поставило као један од основних циљева ове акције. Дошло је до промене у том погледу, али се још не може рећи да је Милошевић осигурао своју позицију кључног преговарача. Мој је утисак да он неће попустити док му та позиција не буде обезбеђена.

Са друге стране дошло је до еволуције става водећих земаља НАТО, пре свега САД. Међутим, простор наше стране за маневар зависиће од тога колико ће се Русија приближавати ставовима земаља НАТО, што опет зависи не само од њених геостратешких интереса, него и од унутрашњег јавног мњења, које је просрпски настројено. Руско мњење је представљено у доњем дому руског парламента, Думи, али је управо ту исход гласања о неповерењу председнику Јељцину показао да мњење не може озбиљније да науди руском председнику, тј. Влади. Тако је Черномирдин као преговарач добио нешто одрешеније руке, што за нашу власт значи да се маневарски простор сузио. Ипак, остају геостратешки интереси у којима Русија не може да направи компромис до краја, па ће ова земља остати као неко ко ће из тих разлога држати простор отворен, и у њему ће очигледно пливати режим у Србији.

Занимљиво је да у почетку наша спољна политика није знала шта да одговори на план Г-8, па је дозволила опозицији, која је добила наглашено место у медијима да тај план подржи. Тек сада је, коначно, министар спољних послова, као и један број људи из врха режима рекао да су та начела у принципу задовољавајућа, да имамо само неке примедбе.

Појављујете се као саговорник страним новинарима. Шта покушавате да им поручите?

Говорим за многе медије, канадске, британске, америчке. Покушавам на једини начин на који на њих може да се делује: говорим о свакодневно животу у Србији, о тешкоћама обичних људи. То није тема на основу које неко може са мном да полемише. У англосаксонској цивилизацији чињенице су оно чему се даје предност у односу на спекулацију. И према томе се њихова култура разликује од наше. Износим управо чињенице: да овде нема струје и воде. Наводим и пример своје мајке која је инвалид и не може да сиђе са четвртог спрата, па је, практично, након ракетирања електрана, у затвору. То свакако на неког утиче. При том мислим на јавно мњење, не на политичке лидере.

Запад је све ово урадио зарад три циља које су експлицитно наведена (цитирам америчког председника): да зауставе хуманитарну катастрофу, да спрече преливање сукоба у суседне земље и да ослабе режим у Србији, како би реформским снагама дали шансу. Као што је познато, ниједан од ова три циља није испуњен, чак су сва три циља у потпуности промашена. Зато су у ходу променили своју стратегију. Сада су циљеви да се врате албанске избеглице на Косово и да се примора режим да потпише споразум који би повратак осигурао. Нови циљ је, дакле, политички лимитирање, али и тежи.

Режим се показао имуним на притиске, па је евидентно да у овој фази ваздушних напада НАТО иде на притисак на најшире слојеве ста-

новништва. Покушавају да створе унутрашњу политичку ситуацију у којој режим не би имао другу могућност, него да брзопусти и прихвати захтеве Запада. Они неће то експлицитно рећи, и још увек су им на речима војне мете, али је црвена линија у стварности одавно пређена.

ПРАГ ПСИХОЛОШКЕ ИЗДРЖЉИВОСТИ

Докле ће, према Вашем мишљењу, Алијанса далеко ићи у настојању да сачува сопствени углед, тј. колико јој је довољно да докаже да је постигла апсолутну победу, којој толико тежи?

За њих је апсолутна победа потпуно прихватана пет услова иницираних НАТО пактом. Очекивали су, што је према мом мишљењу најкрупнија погрешка у политичкој процени, да ће после неколико дана од почетка напада доћи до попуштања, да ће се успоставити протекторат НАТО пакта над Косовом, како би се створила област која је у практичном смислу изузета из административног, полицијског и војног система Србије и Југославије. Међутим, ствари су се веома промениле већ самим тим што се конфликт враћа у УН.

Не очекујем брзи завршетак конфликта. После иницијалног шока, после 6-7 дана ни једна страна није знала како ће се конфликт одвијати. А сада се одвија према стравичном сценарију који се усталио, па смо дошли до новог, веома тешког тренутка у рату. После два месеца против режима у Србији ради замор, погбиња и незадовољство најширих слојева становништва, укључујући родитеље војника и део војске (догађаји у Крушевцу се не могу потценити, без обзира што су, изгледа, изоловани на тај регион).

Што се тиче НАТО, они у року од две недеље морају донети одлуку о копненој интервенцији. Ако такву одлуку не донесу, морају ићи на политичку нагодбу. Што смањује моћ притиска на режим у Србији. Очекујем зато да ће следећих дана доћи до најдраматичнијег војног притиска на Србију, пре свега на цивилне циљеве.

Након хиперинфлације и све јачих економских санкција, један економиста, из редова владајуће партије утврдио је пре око годину дана да наш народ нема праг социјалне издржљивости. Да ли у новонасталим околностима (редови пред продавницама, рестрикције воде и струје смо већ имали) може да с утврди докле иде праг психолошке издржљивости?

Кључно непознавање природе човека, па и психологије је да се сваки притисак третира као чињеница сама по себи. Између реалности и човека се увек, у свим случајевима постави нешто што ми зовемо елаборација, интерпретација или тумачење реалности. Дакле, битно је како ће људи протумачити оно што им се збива: да ли је напад НАТО пакта праведан или неправедан, да ли је наш режим одговоран за ово што нам се збива или није одговоран, да ли се ово могло избећи или не, да ли НАТО ради ствари које чак и ако се разуму зашто то раде, прелазе границу коју људи могу да прихвате, да ли људи све ово виде као битку за своју државу, слободу, независност или не. То су кључна питања, и најтежа су за одговор. Ако, дакле, људи рат протумаче као нешто што се није могло избећи ради заштите циља као што је слобода или независност, онда могу да издрже много. Ако им је тешко, неће никада јавно иступити, сматрајући да тиме напуштају неко начело које је, према њима, у нашој култури основно.

Управо зато је код нас пропаганда тако контролисана. Она не дозвољава да се та, кључна питања отворе. У тренутку када се та питања ипак отворе, људи могу почети много теже да

доживљавају све ово.

Другим речима, ако је објашњење зашто нам се све ово догађа довољно добро, нема доњег прага психолошке издржљивости. Навешћу вам пример из романтичне књижевности реализма: Гогољ је написао "Тарас Буљбу", роман који говори о борби украјинског народа за независност од Пољака, и ту постоји сцена која би са становишта здравог разума представљала злочин: отац убија сина зато што се син залубио у Пољакињу. Међутим, са становишта украјинског народа који се бори за националну државу, чак и љубав према странкињи је највећа могућа издаја националног интереса. У нашој литератури пример је приповека "Пилипенда" Симе Матавуља - човек продаје последњу кокош да би купио жени мараму, како би могла да иде у цркву. Он ће гладовати али је важно да жена остане православка.

Када се рат заврши другачије ће да се размишља. Наша национална књижевност извор је одличних примера: приповеци Лазе Лазаревића, "Све ће то народ позлатити" говори о једном узалудном рату. Отац дочекује сина који је из тог рата изашао као инвалид. У прошлом веку је краљ Милан водио рат против Бугарске који се са становишта данашње историографије сматра непотребним, а приповетка о том рату и говори. Србија је, нажалост, имала ратове који су се могли избећи, или су представљали политички авантуризам, грешку, неодговорност, рецимо; краља. Није тачно да су Срби водили све ратове зато што су морали.

НЕЗГОДНА ПИТАЊА ПОСЛЕ РАТА

Имам утисак да део становништва почиње да поставља питања, која су, према мом мишљењу, најтежа: да ли је овај рат могао да се избегне, зашто се овај рат води, и шта наша страна може да учини како би се рат што пре завршио. Али, не могу да одговорим колико људи та питања поставља и колико се дубоко уноси у таква размишљања. Рат траје два месеца и трајаће још дуго. Верујем да народ неће почети озбиљније да поставља ова питања пре краја рата. Али, када дође мир, нека од ових питања ће се поставити, и то, сматрам, у веома драматичној форми. Посебно у ситуацији великих економских недаћа које нас очекују након великих разарања које је привреда претрпела. Мислим да се свака политика на овоме свету процењује са становишта својих резултата. Зато је увек потребно да се води политика која се обзира на интересе народа, и која узима у обзир реалне околности у којима живимо. Бацати клетве на свет је бесмислено. Свет је такав какав је, неће се променити. Овај рат показује докле води политика ината и супротстављања свету.

Према томе, праг издржљивости је дефинисан начинно како ми интерпретирамо стварност. Без намере да поредим са овим ратом, подсећам да смо имали прилику да видимо филм "Храбро срце" о шкотском националном јунаку Вилијаму Воласу, који, када га на крају черече на цркву издише у мукама и изговара последњу реч "Слобода!". Дакле, он сматра да је његов живот ништа у односу на циљ, а то је независност и слобода Шкотске. Узгред, тај филм је снажно утицао данас на шкотске националисте. Волас после неколико стотина година служи као инспирација британској покрајини која се на крају 20. века бори за већу самосталност у оквиру Уједињеног Краљевства.

У овом рату просечан човек највише страда а најмање се пита. Колике су могућности до великог слоја становништва да покуша да се ослободи утиска беспомоћности и да нешто учини за себе?

Када се рат заврши, покренуће се многа

питања, почев од оног како смо бирали и шта је наш политички програм. Сада је једна ствар сасвим сигурна: одједном, бар у државним медијима Ибрахим Ругова је постао пример добродушног Албанца са којим је потребно разговарати. А он седи десет година у овој земљи, игнорисан, и до рата нико није хтео са њим озбиљно да разговара. Као да је неко желео да се појави тзв. Ослободилачка војска Косова па да се нагло прене, а и тада касно и погрешно.

МЕЂУТИМ, САДА ИМАМ РАТ

У светлу закасних информација и анализа као што је она да је план из Рамбуеа намерно састављен тако да га је Југославија морала одбити, сматрате ли да је рат као последње решење ипак могао да се избегне?

Сматрам да су многе ствари које су се догодиле протеклих година могле да се избегну, а на основу анализа које сам током година правим, све што нам се догађа видим само као резултат једне политике, тј. конформитета једне политике, која је најгора могућа.

Међутим, сада имам рат, и желим да се тај рат заврши. Улажем онолико енергије колико могу да престану погбиње и страдања, па да обновимо политички живот. Нисам патетичан када кажем: док нас двоје разговарамо, неко негде гине. Потпуно сам свестан тога, као што сам свестан да у градовима Србије почињу страховите тешкоће јер воде и струје неће бити довољно. Прешло се на фазу огромног притиска на становнике великих градова.

Замислимо инвалида на седмом спрату зграде у којој нема воде, а питање је ко ће му опште донети воду за пиће и за основну хигијену. Немојте мислити да сви имају спремне залихе, јер има много оних који нису ни размишљали унапред о овом проблему. Према томе, рат треба да се заустави, а познато је да се сваки рат на крају окончава компромисом. За тај компромис треба да буде спремна и српска страна. Коначно, у неким деловима Србије расте незадовољство, понегде се већ прелило на улице, и то је, према мом мишљењу, унутрашњи притисак на наш режим, да добро размисли колико он сам има времена за тражење компромиса.

Акције живих штитова на мостовима и по фабрикама, концерти на трговима, таргети и антитаргети колико симболика и тзв. одбрана духом, песмом и паролана имају прођу у свету реал-политике?

Акција на мостовима такоређи више ни нема, то је била идеолошка, државна ствар. Концерти на Тргу републике личили су на грађански протест, док су били спонтани и добровољни, и без идеолошког и политичких ознака. Међутим, на тргу скоро да нема никога, втаргет" се много мање носи него у почетку. Сувише времена је прошло, сувише жртава је рат однео. У почетку је био инат, реакција на шок, али је у много страха било и много раслаштивања. Сада се јавља замор и страх од будућности.

У наглим околностима људи пренагљено закључују, па је једна парола на скупу крушевачких родитеља, како сазнајемо из приватних извора, била и реченица на транспаренту: "Вратите нам синове, не треба нам Косово". Не улазећи дубље у анализу тренутних узрока и последица, парола би могла да подстакне питање: шта ће се догодити са косовским митом после рата, да ли ће се другачије разматрати, можда трансформисати?

Скршите се. Хоће. Ми нисмо модеран народ. Срби ће противно својој вољи ући у модерно доба, први пут и силом прилика нажалост. Не одмах, али у будућности. Од следећих месеца два, косовска прича ће бити историјски сасвим другачија.

БОРА КУЗМАНОВИЋ, ПРЕДСЕДНИК ПРЕДСЕДНИШТВА ЈУГОСЛОВЕНСКОГ ДЕМОКРАТСКОГ ЦЕНТРА, ПРОФЕСОР СОЦИЈАЛНЕ ПСИХОЛОГИЈЕ

Има патриота,

“Признајем да сам био међу онима који су веровали да ће рат стати кад НАТО види да смо поносан народ који неће лако да се преда, али ни да посебно угрожава друге земље. Да ће видети да нема смисла бомбардовати, нити да ће иронично алиби да бомбардују, рецимо, Нови Сад или Мађаре на Палићу. Рачунао сам да ће само показати шта може да се догоди уколико се решење не нађе политичким средствима. Међутим, они су већ “ишли Рубикон”, и морамо схватити да не можемо рачунати на њихову савест него на реалност, и да нам је сада основни ратни циљ - да што више људи остане у животу”

После девет недеља ваздушних напада, каква промена може да се примети у размишљању људи, нарочито када се избрисала разлика између тзв. легитимне војне мете и колатералне штете?

Прича о легитимним циљевима била би смешна да није трагична јер је читава акција НАТО

нелегитимна. Међутим, да су одмах послате копнене трупе, многи наши људи би прихватили да учествују у борби. Сада је већ тешко издржати да рат овог интензитета потраје још више месеци, не само зато што отежава елементарно функционисање живота (нестанак струје и воде може повући за собом и нестанак неких намирница, развој болести, зараза), него и ствара додатни психолошки притисак. Испо-

ставило се да имамо непријатеља који је невидљив, коме се не може ваљано супротставити, нити му се може побећи. Оно што осећају грађани много теже осећа војска која је стално у покрету, спава на различитим местима, а свако је ризично. Људи који су прошли рат знају да је најтеже издржати управо неизвесност. Када неизвесност прође, војнички морал је виши. А овде се не види крај.

Оваква ситуација доводи до снажних стресова и лаганог менталног пропадања. Ипак, сумњам да би и то могло да доведе до општег бунта против власти, уколико је то оно што аналитичари у НАТО ишчекују. Пре може довести до изражавања непосредних захтева да се рат приведе крају. Догађаји у Крушевцу и Чачку само су сигнал да се неизвесност реши.

Иако је тешко преговарати и условљавати под бомбама, шта може да се уради а зависи од наше преговарачке стране?

Више од тога што је понудила Група 8 не можемо очекивати. Иако није експлицитно наведено, једна од најбитнијих тачака плана је долазак снага УН и то оружаних. Мислим да се то не може избећи. Али, може се договорити јасан мандат, дужина боравка, уз формулацију да се касније може продужити уколико буде потребно. Затим, да се снагама одреди јасна функција успостављања и одржавања мира, и, ако је остало још сукобљених страна, да их снаге УН раздвајају.

Очигледно је да се мора повући део југословенских јединица, што је за нас неповољно јер задире у питања суверенитета. И ту се може изборити опстанак што већег броја оружаних снага, пре свега граничара, као и довољан број милиције док се не успостави специјална милиција на Косову, сразмерна учешћу националних заједница.

Неопходно је и да се експлицитније наведе да је Косово део Србије. Претпостављам да се након резолуције Савета безбедности УН неће оставити могућност накнадног изјашњавања, како је то било предвиђено у Рамбујеу. Повратак избеглица никада није ни био спорна тачка, то је само прича која покрива агресију.

Међутим, оно што ћемо морати да прогутамо је привремена власт коју ће УН поставити на

али нема времена

одређено време, које такође мора бити ограничено, а трајаће док се не успостави легална власт. Као Србин ту тачку осећам као страхан пораз, али је реалност таква да су узалуд територије ако нема грађана који ће их насељавати.

После сваког корака напред у преговорима који повуче наша власт, а похвали НАТО, напади се појачавају и делују пре као казна него као подстицај. Зашто?

КОРАК НАПРЕД, БОМБА ВИШЕ

Колико је до сада могло да се сазна, у земљама чланицама НАТО (јер, НАТО је само војна организација тих земаља) постоји милитантна струја, која је током ратова на овим просторима ојачала. Вероватно је у спрези са крупним капиталом као што је војна индустрија, и управо таква струја заправо жели продужетак рата. Током рата у Босни више пута је изгледало да ће се стићи до решења. Онда су, пре свих Американци, разбили договор све док њима тренутак није био повољан. Ради се и о кожи појединаца у војној машинерији. Главномкомандујући, Весли Кларк мораће да рапортира шта се постигло, колико је рат коштао, зашто толико траје и зашто се за кратко време није постигло оно што су хтели. Јер, са њихове тачке гледишта, колико год нас порушили, нису направили политички пробој: нису срушили овдашњу власт, нити изазвали унутрашњу побуду коју су очекивали брзо, а изазвали су штетне реакције света према себи. Постало је очигледно да је НАТО опасна организација и поред труда да се представи кар одрамбена.

Може ли се некога објаснити необична логика стручњака у Алијанси да ће уништавањем цивилног живота скренути наше ставовиштво од спољњег рата ка унутрашњем? Осим тога, вероватно у сваком војном уџбенику пише да након проглашења ратног стања постоји појачана контрола јавности.

Очекивали су да ће на самом почетку да се проломи незадовољство. Заиста, није немогуће да људима на крају постане свеједно на који ће начин бити мртви, па да буду спремни да ризикују и изађу на улице. Међутим, у Алијанси се кренуло од погрешних претпоставки. Занемарен је менталитет народа, а почело се од тога да је у земљи пре рата постојало растуће социјално незадовољство, привреда у колапсу, ослабљени рејтинг председника, те да ће бомбе бити само окидач за смену власти. Прво, начин на који су бомбардовали произвео је супротан ефекат. Одједном су бомбардовали целу Србију, језгра великих градова, а при том заборавили на елементарни патриотизам који је старији од сваког режима и власти. Многи грађани су количини патриотизма у себи и сами себе изненадили. Коначно, вероватноћа да ће им се прорачуни обистинити постајала је мања што су више били угрожени сами цивили.

"НЕКА И ОНИ ОСЕТЕ"

Након сваке веће групе цивилних жртава могла су да се примете, додуше краткотрајна, комешања међу европским чланицама НАТО. Да ли цивилне жртве у Југославији могу да развију "хуманитарно" оправдање напада НАТО?

Нажалост, стварне вође НАТО цивилне жртве мало мало дирају. Јавно мњење њихових земаља нешто више, али је то сувише спор процес да бисмо се на њега могли ослонити. За разлику од рата у Вијетнаму који је трајао десет година било је неопходно развити протест јавног мњења у САД да би рат престао, а у нашем случају има могућности да се рат заврши пре него што слабашно јавно мњење ојача.

Још пре него што је рат почео, стратегији НАТО су извојевали психолошки рат. Наиме, створена је подлога сатанизацијом Срба који су годинама представљани као зао и дивљи народ, убица других. У таквој психолошкој клими лако се прелази преко цивилних жртава. НАТО још увек подстиче јавно мњење да реагује као "нека и они осете шта је мука". После сваког извештаја о цивилним жртвама Срба изнова се лансира прича о албанским избеглицама које пате, о силовањима и масовним гробницама. Не може се порећи да у

томе има помало и истине, али истовремено не разумемо и нашу власт који све листом пориче, уместо да подсети да се у рату и такви случајеви догађају, а да је рат почео НАТО. У рату је уобичајено да се појављују и паравојне формације, чак и то да поједини полицајци раде на своју руку. Затим, има и грађана који се из разних разлога међусобно обрачунавају, тако да је било мртвих не само Албанаца него и Срба. Има сувише пропаганде и шаблона у масовним гробницама и силовањима, који су преписани из дуготрајног рата у Босни, па ће публика лако поверовати да тога има и на Косову. Не верујем да је било систематских силовања, јер се за разлику од ратова у суседству све сувише брзо одвија.

Такође треба знати да је просечан корисник медија у свету, исто као и код нас, ментално лень. Хвата вести преко кашике супе, и не жели много да се удубљује и анализира да ли је нова вест противречна оној од раније. Западно јавно мњење је доста конформистичко, верује својим медијима и није довољно критично. Рецимо, пре неко вече чуо сам извештај енглеске новинарке која је дошла на границу Албаније и Македоније да разговара са избеглицама. Једна Албанка рекла јој је да је скоро пребегла, да им полицајци не да да беже док не плате. Пожалила се да је једва успела да плати за мужа, сина и себе, а није имала пара и за своје две ћерке, од 11 и 15 година. Кома та прича може да се "прода", да било која мајка може оставити своје малолетне девојчице а себе спасти?

То што је, за дивно чудо, део јавног мњења и поред сатанизације почео да се мења, (јављају се озбиљни интелектуалци који почињу да активирају антиратне групе) сматрам заслугом пре свега значајним либералним интелектуалцима код нас. То је и нама поука да не хомогенизујемо свет тако што ћемо им инајбоље враћати слику коју њихови медији шаљу о нама.

Зашто први ешалон НАТО не прихвата предлог неких својих чланица да се направи пауза у бомбардовању и да шанса бржем састављању резолуције УН?

У НАТО не постоји чврсто јединство. Ратна машинерија увелико се захуктала. Обустављање њеног рада на 72 сата је велики ризик да се више не покрене из почетка. Италија једва издржава, а у Немачкој, која је притиснута и у мњењу и у влади, страшније психолошки звучи да, када се већ родила нада за крај, поново потегну бомбе као "ново" средство. САД, која врши најјачи притисак, и Блер, који је гори од Клинтона, тога су свесни. Остале земље невољно учествују. Ако и немају довољно јаког интереса за учешће, у још горем су положају ако одбију да учествују.

КОЛАТЕРАЛНО И ПО ПШЕНИЦИ

Какву завршницу предвиђате?

Верујем да до копног рата неће доћи, осим ако би ваздушни напади толико дуго трајали да нас потпуно разоре, па да нас докрајче и са копна. Међу неповољним ставкама у резолуцији, које ћемо морати да прихватимо, јесте и да се на Косову нађу снаге из земаља које су нас нападале, али је могуће да се преговара око опције да се оне распореде више на јужном делу. То је варијанта која делује психолошки, као покриће за обе стране, без обзира да ли је можда реч о уводу у перспективу поделе Косова. Међутим, ми немамо времена да сада нешто радикално променимо, а они неће стати са бомбардовањем. Људи су после толико страдања нестрпљиви, јер су кроз медије неке наде већ изјављивали: увек је "следећа недеља" одлучујућа. Сада је боље прихватити споразум док још нема расула, а има достојанства.

Имамо чак и психолошку сатисфакцију да прихватимо споразум: не би смо речи о "изгубљеном рату", издржали смо много више него што је било ко очекивао. Стати у овом тренутку је знак разума. Кукавички би било да смо прихватили немогуће услове у Рамбујеу (који су подразумевали и имунитет који би стране трупе уживале по целој Србији, неометан прелет Југославије), без отпора.

Може ли нешто да крене наопако и након резолуције УН?

Има и таквих изјава. Шешел је говорио да никаква резолуција не може нас обавезати да престанемо на оно што је неповољно. Уплашио сам се таквих реченица. Наиме, сад је већ очигледно да је реч о слепој сили која нема никаквог мерила. Након уништавања индустријских постројења, инфраструктуре, термoeлектроцентра могу ићи и догле да униште и пољопривреду која нас храни. Није никакав проблем да се на велика поља, кад узри пшеница, баце "случајне" бомбе и запале род. Међу метеоролозима се већ увелико зуцка о евентуалном експериментисању са временским условима (неколико пута у недељу дана поједина подручја погодио је град). Морамо бити свесни да је на делу варварство спољено са високом технологијом и не смемо се заваравати да ће их неко спутати у оно што су намерили. Са друге стране, верујем да то што смо се два месеца опирали нису били узалудни и да ће наши интелектуалци умети да наставе борбу за доказивање каква је организација НАТО. Та борба мора да се спроведе, али тек после рата, када будемо имали времена на претек, и не може се добити оружјем чак и да смо војно јачи. Потребно је извојевати битку у свести људи. Прича о новом светском поретку није без основа, види се жеља за успостављањем глобалне контроле. Међутим, као и код свих империја које превише нарасту, почну да се урушавају кад поседују за целим светом.

Према томе, кад престане рат, то неће бити договор са Југославијом него резолуција која неће бити потпуно решење за Косово. Даваће елементе за заустављање рата и прелазна решења која су оквир за споразум. Ако би и после резолуције наставили да ратујемо, никог више не би било на нашој страни. Ушле би копнене трупе, и то не само НАТО, и био би то лош завршетак за народ. За сада још увек имамо право да се пред светском заједницом заузимо положај жртве неправедне агресије коју је починила војна организација без икаквог легитимитета, тј. мандата УН. Имали бисмо право на помоћ за економски опоравак и на ратну одштету. Било би катастрофално да све то изгубимо.

Верујете ли да је наредна недеља ипак одлучујућа, и да је бар почетак краја рата близу?

Уз претпоставку да је нашем државном врху стало више до интереса народа и државе него до сопствене коже, могуће је да се тај интерес погрешно (прот)умачи. Могуће је да неко из власти верује да се може издржати дужи па гура до замишљене границе. Са друге стране, поново се помиње и подизање оптужница за ратне злочине. Нико није децидирано рекао ни да ће бити ни да неће бити оптужница, јер Хашки трибунал, наводно, ради независно и није дужан да обзнањује такве предмете, нити су у Трибуналу потпуно искрени. На страни нашег руководства могуће је и психолошко слепило: да неко у врху не претпостави како је бити у рову, док пада киша, или, још горе, бомбе. Нема више места које је сигурно. НАТО даје себи за право да гађа и болнице, затворе, приватне куће, хотеле, излетишта ако помисли да у њима има војске.

Нови маршал

"Нама се дуї њо основу камата сваке јодине њовећава за око 700-800 милиона долара, услед чеја наша земља суверенитет њуби кумулативно, из јодине у јодину. Када се неко јако задужи и није у стању да свој дуї враћа, тај је у великој невољи и он не може мнојо да се њозива на некаква своја њрава. Јер, он је, њре свеја, дужник".

Александар ЦВЕТКОВИЋ

Каква су Ваша сазнања о тзв. "мини Маршаловом плану" за земље Балкана, у којој фази је његова израда и у ком би року он могао постати оперативан?

Најпре ваља рећи да нема још ништа конкретно у вези са "мини Маршаловим планом", не постоји одлука или некакво јавно исказано и формално уобичено опредељење. За сада се само још нагађа, само прича. Види се да идеје о таквом једном великом подухвату увелико сазревају. На више места већ су направљени прелиминарни документи који скицирају основне карактеристике, основне линије на које би се оријентисао такав један план. Али важно је имати у виду да смо још увек само у сфери надања и извесних нагађања а да конкретне одлуке о томе тек треба да буду донесене и то не баш у непосредној, већ у некој даљој будућности. Према томе, све што се о том плану говори са сада је само нагађање, настојање да се утврде разумне карактеристике тог плана, у оној мери у којој је то из ове, за сад још увек далеке перспективе, могуће. И зато би тешко било говорити о неким специфичностима тог новог програма, јер је он још далеко од те фазе операционализације у којој би тако нешто могло да буде познато.

Многи сматрају да без укључивања садашње Југославије, односно федерације Србије и Црне Горе, примена таквог програма не би била могућа. Слажете ли се са том проценом?

Интерес наше земље за обнову и реконструкцију онога што је бомбардовањем разрушено и онога што чак није разрушено више је него очигледан. Али, мислим да је очигледан и сасвим јасан интерес међународних чинилаца да се ово подручје подигне на један далеко виши ниво развоја и благостања и да се оно коначно економски среди и консолидује. Зашто то мислим? Прво, зато што ово подручје има веома низак доходак по становнику. Он је до пре два месеца био на нивоу од 1.500 долара. Међутим, та је цифра била у оптицају пре него што је почело бомбардовање, па можемо само да нагађамо колико је то још смањено због ратних разарања. У сваком случају, ситуација је још неповољнија него што је била пре него што је почео овај трагични судар са НАТО-ом.

Друга важна ствар јесте да тај доходак не само да је мали у неком апсолутном смислу, него је мали и у односу на већину земаља које нас окружују, посебно у односу на земље које представљају наше нешто мало удаљеније економско окружење. Та дискрепанција је жапећа, она не може а да не створи неке политичке и социјално-психолошке напетости. Јер, бити јако много сиромашнији од оних са којима

веома често комуницираш и са којима си у тако рећи дневној интеракцији, рађа осећај фрустрације, незадовољства и несреће - а из тога се онда јављају велики политички проблеми који воде у сукобе и поремећаје. Стога и ова чињеница спада у скупину околности које генеришу сталну политичку нестабилност.

И најзад, трећи, рекао бих још важнији разлог, јесте тај да нам је доходак са којим смо се данас затекли неупоредиво мањи него што је био. Ми смо 1989. били на нивоу од око 3.000 долара по становнику а сада је то отишло на отприлике једну половину. Тако фантастично смањење дохотка опет не може а да не изазове велике социјално-психолошке и политичке напетости и да земљу не гурне у беду и јад, из кога могу да се рађају само сукоби и други политички проблеми. Колико је изражено то сурвавање са 3.000 на 1.500 долара по становнику најбоље се види ако се упореди са Великом економском кризом из 1929-1933. године. Та криза, која се третира као највећа катастрофа у којој су се нашле тржишне привреде западних земаља, донела је смањење запослености и националног дохотка за отприлике једну четвртину, тј. 25 процената. Код нас је то смањење двоструко веће и износи 50%, а после бомбардовања и знатно више. Даље, криза је тамо трајала четири године а ово код нас траје непуних десет година - и још није завршено, нити се може са извесним, било каквим степеном поузданости проценити кад ће се окончати. Дакле, и по трајању, у временској димензији, и по величини пада, односно смањења основних макро-економских агрегата, ово што се код нас десило је неупоредиво теже и дубље од тога иначе тешког пада који је задесио у Великој економској кризи тржишне привреде и који се сматра најнеповољнијим догађајем у новијој економској историји. Мислим да никоме није у интересу да у било ком делу света дође до тако драстичног пада дохотка и осталих макро-економских агрегата, јер такви падови, баш зато што су људи навикнути на један виши ниво стандарда и дохотка, врло се тешко доживљавају и изазивају политичке напетости и поремећаје. Подручје које је економски тако настрадало мора да се консолидује и то у интересу светске, међународне заједнице као целине, да би се избегли потреси који су неминовни ако је привреда у тако јадном стању.

НУЖНА ДЕМОКРАТИЗАЦИЈА

Шта би поменути програм економске помоћи неминовно морао да садржи да би био делотворан?

По мом мишљењу, поред чисто финансијске и материјалне компоненте (која би морала бити несумњива, јер без тога нема обнове и нема

поновне изградње објеката који су разрушени, нема сређивања материјалне основе целокупне привреде) морас би да садржи и компоненту институционалних реформи. Јер, наша привреда је још увек оптерећена једним анахроничним институционалним поретком који свој ослонац има у друштвеној и државној својини (дакле, у доминацији колективних облика својине). За те облике дефинитивно је разјашњено да не могу обезбедити потребни ниво економске ефикасности а с друге стране привреда која је наслонена на то колективно власништво много се разликује од осталих привреде из њеног међународног окружења што представља разлог због кога она не може са тим окружењем нормално да комуницира. А онај који не може да сарађује са својим окружењем тај не може ни да прати развојне токове који карактеришу то окружење. Стога се и та потреба компатибилности са светским економским поретком, тј. са институционалним решењима која преовладавају у привредама које нас окружују, снажно намеће као један од разлога због којих би институционална реформа морала да буде саставни део тога пакета.

Најзад, да би све наведено било остварљиво нужне су политичке промене, у смислу последне и далекосежне демократизације. Искуство показује да праве институционалне промене нису могуће уз рачи, затечени политички поредак. Другим речима, постоје политички аранжмани који не прихватају институционалне промене, који су резистентни на прилагођавање институција. Према томе, да бисмо уопште могли да говоримо о институционалним променама, морају се створити политички предуслови за то: промене морају бити на линији деконцентрације моћи, на линији политичке демократизације, на линији јачања институција и форума (почев од парламента па даље)... на рачун персоналних елемената у том политичком систему. Јер, искуство показује, а светски трендови га све више потврђују, да политички системи који имају ослонац у личности и у групама нису стабилни, нису друштвено делотворни, и не дају добра решења нити на кратак, а поготово не на дуги рок. А да, напротив, системи који се ослањају на институције, те тако не зависе од личности, група и одређених елита - да ти системи имају потребну флексибилност и да у исто време дају политичку основу за један нормалан, континуирани развој привреде и целог друштва.

АНАХРОНИЧНО СХВАТАЊЕ СУВЕРЕНИТЕТА

Чини се да је такође једно од најосетљивијих питања оно које се тиче националне суверености. О томе су економисти и раније имали другачије гледиште од политичара, јер је феномен глобалне размене роба и услуга превазилазио оквире државних граница. Хоће ли после обнове на основу међународне помоћи и успостављања шире сарадње југословенска економија сачувати своју самосталност?

Мене то питање суверенитета никада није оптерећивало. Сам појам суверенитета у свету је веома много релативизиован, пре свега зато што је свет све компактније повезан, што постоје бројне интеракције између појединих његових делова, и нема ниједне крупне акције која се предузима на једном месту а да она не погађа и неке друге делове света. Свет се на неки начин и институционално организовао да одговори тој растућој повезаности, тако да се економске политике координирају, усклађују на међународном плану. Данас је то постала већ својерсна рутина, па би се сматрало оправдано као знак неразумевања духа савременог света ако би неко, инсистирајући на суверенитету, у ситуацијама у којима се то у свету више не чини, онемогућавао неке мере координације и усклађивања које у крајњој линији доносе користи свима. Дак-

ле, као што су друге земље пристале да део суверенитета жртвују зарад повећане међународне сарадње која доноси корист свима, тако бисмо и ми морали да се понашамо. На крају крајева, кад год смо покушали мимо света, то нам се враћало као бумеранг и жестоко лупало о главу. То је један аспект. Али, постоји и други аспект, а то је да смо ми суверенитет на неки начин изгубили а да то нисмо ни приметили. Ми смо једна јако презадужена земља, одвећ презадужена у односу на наше економске могућности. Са тих 12,5 милијарди међународног дуга, који већ малтене десет година апсолутно не сервисирамо и ништа не чинимо нити на репротрамирању нити на отплати камата (да не говоримо о отплати ануитета) о некаком суверенитету не може се смислено говорити. Нама се дуг по основу камата сваке године повећава за око 700-800 милиона долара, услед чега наша земља суверенитет губи кумулативно, из године у годину. Када се неко јако задужи и није у стању да свој дуг враћа, тај је у великој невољи и он не може много да се позива на некаква своја права. Јер, он је, пре свега, дужник. И када бисмо ми учинили корак да се вратимо у међународну заједницу, без чега по мом мишљењу нема никаквог опоравка нити почетка неког нормалног процеса привредног развоја, прва ствар с којом бисмо се суочили био би управо тај дуг. То значи да би морали да почну преговори и јасно је да је позиција онога који је толико задужен и који десет година ништа није враћао нити плаћао камате страшно неповољна. Ми бисмо морали да бирамо између даљег неплаћања нашег дуга, уз продужетак изолације и економског пропадања, и то све убрзанијег, с једне стране, или пристајања на некакве услове које би поставили наши повериоци, с друге стране. Ти услови се сигурно не би уклапали у неке од наших увржених и анахроничних представа о суверенитету.

Ту ми сигурно не бисмо били ни први ни последњи...

Подсетио бих на случајеве када су и најразвијеније земље тржишних привреде морале да прихватају сурове диктате ММФ. Ту негде поткрај шездесетих година, рецимо, у Великој Британији, када је фунта дошла у велику кризу, када се појавио велики буџетски дефицит, када се видело да је земља "зарибала" у економској политици, наступио је ММФ да их спасава, али је при том поставио стриктне услове које су они морали да прихвате и који су сигурно задржали

у оно што бисмо ми, из наше перспективе, дефинисали као неприкосновени суверенитет. Постоје, дакле, бројни случајеви кад су и бољи и јачи од нас пристајали на услове које су постављали они који су били спремни да им помогну. А ми, у тако очајном финансијском стању апсолутно нисмо у ситуацији да лупамо шаком по столу и да инсистирамо на било каквим условима. Другим речима, кад неко финансијски пропадне, његов суверенитет је изгубљен јер је у ситуацији да бира између даљег неплаћања дугова, уз даље безнадежно пропадање, или да себи створи шансу некаквог преокрета у привреди, али по цену споразума са онима од којих финансијски жестоко зависи.

ПОГАЖЕНИ ПРИНЦИПИ МОДЕРНОГ СВЕТА

Како Ви као економиста процењујете тај редослед приоритета, с обзиром да су нама у ратним дејствима и сама инфраструктурна постројења тешко оштећена, шта би од уништених објеката требало неизоставно на првом месту обнављати?

Мислим да би управо инфраструктура на коју сте алудирали морала да буде први приоритет. Морам да кажем да сам изненађен (а изненађење је, кажу у теорији информација, мера неизнађања) начином на који НАТО води овај рат. Мени се чини, бар колико сам ја умео да разумем, да они драстично крше Женевску конвенцију. То бомбардовање мостова и осталих елемената инфраструктуре, а у последње време и нападање електроенергетске инфраструктуре, чини ми се да је забрањено и да није у складу са међународним правилима ратовања. Ја сам мислио да, ако већ 19 земаља, међу којима и оне најмоћније, предвођене једином престолом суверенитетом у свету, нападну једну финансијски исцрпљену и економски ослабелу земљу - да ће ако ништа друго стриктно да се придржавају међународних правила, на којима иначе много инсистирају и које истичу као некакву (што и она јесте) цивилизацијску тековину. А ово драстично, рекао бих, огрешење о Женевску конвенцију и правила ратовања, за мене представља једно страховито изненађење и разочарање. Нећу да кажем ни да смо ми страна која се држи реда и која не прави грешке, али то није оправдање за другу страну да се понаша тако уочљиво и драстично на недозвољен начин. У сваком случају, због таквог става они су оштетили много тога што се није смело оштетити. Мостови су, мислим, први приоритет, поготово што не знам како бисмо ми, без међународне помоћи и подршке, могли сами да их обновимо. А и ту постоји један аргумент у прилог тези да ће међународна заједница наћи начин да се ангажује. Преко тих мостова иду и њихови камиони. Наши друмови и мостови повезују западну и централну Европу са Блиским истоком, итд. Дакле, ти транспортни правци су нешто за шта нисмо заинтересовани само ми него су они од међународног значаја. А пошто је процена међународних стручњака да би изградња некаквих заобилних саобраћајница и пратеће инфраструктуре била крајње неразумна и не долази у обзир као нека озбиљна алтернатива, онда ће свет, поред осталог и због тога да би могао нормално да комуницира преко наше територије, имати интерес, па чак и потребу, да обнови оно што се сад на тако драстичан начин руши. То је она додатна компонента у прилог тези да би такав један нови "Маршалов план" могао да се реализује. Морам, међутим, да додам да је томе битан предуслов промена наших односа са меродавним чиниоцима у тзв. међународној заједници. Наши односи су сада крајње незадовољавајући, што доказује чињеница да смо ми једина европска земља која је у рату са онима који треба да нам помогну у обнови и реконструкцији привреде. Дакле, предстоји један гигантски, рекао бих, посао радикалне промене наших политичких односа са светом.

Југословенски економисти годинама, анализирајући узроке и последице, баратају категоријама које означавају болесно стање једног друштва, као што су сива економија, нелегални токови новца, и остале појаве које су нас додатно оптерећивале и погађале. Очекујете ли после свега, а под притиском спољних чинилаца, активирање оног дела домаћег капитала који до сада није био предузетнички ангажован а који би значајно битно увећање улагања у привредни развој и приватно предузетништво?

Неки велики размах домаћег предузетништва не очекујем у догледно време, услови за тај размах не постоје. За протеклих десетак година капитал је углавном напуштао нашу земљу, јер је то била земља високог ризика, земља која је имала врло нестимулативан привредни систем, у којој су законски прописи били крајње неповољни, мењали се произвољно, непредвидљиво. Земља у којој су многи предузетници улазили у неке важне подухвате а после се покајали, и то не зато што су погрешно проценили где треба да ангажују свој новац, него зато што су се у међувремену једнострано, непредвидиво и, морам да кажем, недозвољено мењала правила игре, тј. прописи. Наша политичка ситуација иначе није довољно повољна за капитал. Наш општи систем, укључујући политички систем, није "пријатељски" окренут према предузетницима и инвеститорима. Такође, треба се сетити само шта су урадили са "старом" девизном штедњом, колико је стотина хиљада људи у црно завијено. Ми смо једина земља са простора некадашње СФРЈ (ако се искључи БиХ, из разумљивих разлога) која ништа није урадила на плану сервисирања старе девизне штедње и враћања, макар и делимичног, нечега што представља дуг државе према становништву. Ја на то гледам и као на један вид драстичног кршења људских права. То је крајње арогантан однос према грађанима, јер задатак је државе да штити уговоре а код нас се држава појавила у улози највећег кршиоца тих уговорних обавеза. То наводим само да бих показао у којој мери је наша политика ојадилла све оне који су или нешто имали или још нешто имају. Наша држава је пре држава запослених, незапослених и социјално угрожених него држава оних група које су најважније са становишта привредног развоја: инвеститора, предузетника, штедиша и иноватора. То је држава која се првенствено поставља на страну оних који од ње нешто очекују, траже, а не на страну оних који би могли нешто да јој дају, да створе нешто значајно за себе али и целом друштву да дају драгоцене развојне импулсе.

Када сте и то поменули, да ли међународне финансијске институције имају инструменте помоћу којих би нелегално изнет капитал (који се сада налази на приватним рачунима) био враћен у земљу?

Нема. Нико то не може вратити некаквим принудним, административним методом. Једини начин на који се то може вратити јесте да створите услове који ће бити повољнији него на другом месту. Данас је капитал постао још више мобилан на међународним релацијама него што је икад раније био. А то значи следеће: капитал у ери електронског рачунарског комуницирања врло лако може да се пребаци из земље у земљу и нико не може да га задржи силом. То је сада један потпуно нови квалитет и у формулисању и у вођењу економске политике. Онај ко хоће да буде развојно успешан тај нема друге него да нађе начина да сачува свој капитал од бекства у друге привреде и друго, да евентуално привуче страни капитал. Данас се привреде међусобно конкурентно огледају првенствено на привлачењу капитала и успешнија је она привреда која успе већи део тог капитала да привуче на своју територију.

Али, све то захтева један дубоки, радикалан, и из ове перспективе, рекао бих, готово незамислив преокрет у нашој политици.

Нека буде што бити може

Након интервјуа који је председник Српског покрета обнове дао РТВ Студију Б, председник савезне владе, Момир Булатовић, опозвао је Вука Драшковића са места потпредседника савезне владе. Образложење за тај опозив базирано је на две следеће чињенице: Драшковић је у медијима износио своје личне ставове о решењу косовске кризе а не ставове савезне владе и Драшковић је таквим деловањем нарушио углед савезне владе.

Након одласка из савезне владе на конференцији СПО за новинаре Драшковић је децидирано изјавио да ће све учинити да се не наруши народно јединство успостављено у Србији од првог дана агресије НАТО пакта на нашу земљу. Што се тиче мојих изјава о начину решавања косовске кризе - у њима нећу ништа суштински мењати, рекао је Драшковић. Развој ситуације у СРЈ и међународној заједници показао је да су Драшковићев ставови, за које је Момир Булатовић рекао да су нарушили углед савезне владе, постали прихватљиви и за самог Булатовића. Ово нарочито доказује чињеница да је данас за савезну владу потпуно прихватљив став да Савет безбедности одлучује о саставу мировне мисије која би била упућена на Косово. Такође, то доказује и текст тужбе којом је СРЈ тужила десет агресорских земаља НАТО пакта. У тој тужби се детаљно наводе цивилни, војни и материјални губици, које је СРЈ имала у досадашњем току агресије НАТО пакта, које је и Драшковић навео у поманутом интервјуу датом Студију Б.

Српска реч објављују интервју који је Драшковић дао Скај њуз у непосредно уочи смењивања са места потпредседника савезне владе. Такође, објављују и интервју који је Драшковић недавно дао немачком Шпиглу. Ова два интервјуа убедљиво сведоче о исправности и постојаности Драшковићевих политичких ставова.

СКАЈ ЊУЗ: ЧИМ ПРЕСТАНЕ АГРЕСИЈА ПРИСТУПАМО ПРЕГОВОРИМА

Конфликт на Косову преноси се и ван Балкана. Са нама је господин Вук Драшковић, потпредседник владе Југославије. Он тврди да се и поред снажних порука из

Русије у НАТО-у ништа битно не мења. Југославији, која је тешко погођена немаштином, хитно су потребне западне инвестиције и подршка. Господин Драшковић, раније - вођа опозиције и дисонантни глас у влади председника Милошевића, јавља се из Београда. Господине Драшковићу, нисте помињали имена - критиковали сте неке снаге које воде земљу, да ли можете да будете прецизнији?

Не сматрам то неопходним. Ја сам против свих снага које истину о нашој реалности скривају од становника ове земље и промовишу невероватне ствари попут скорог распада НАТО-а или, да ми можемо да мењамо нови светски поредак и томе слично. Наша обавеза је да људима предочимо право стање ствари. Обавеза је свих лидера у земљи да стану пред грађане и објасне им директно путем медија истину и реалност. На основу те реалности морамо да будемо спремни на хитне и храбре потезе који воде компромису и миру, базирано на Повељи Уједињених нација. За нас је најбитније да добијемо гаранције за поштовање територијалног интегритета и суверености Југославије, као и поштовање чињенице да нема независног Косова, нити Велике Албаније на Балкану, нити, пак, Косова као треће републике. Све остало треба да остане отворено за преговоре и договоре, укључујући и повратак свих косовских избеглица - и српских и албанских. То подразумева помирење Срба и албанаца као и ангажовање међународних хуманитарних организација на Косову које треба да помогну свим нападеним људима на Косову - и Србима и Албанцима, без разлике.

Ако смем да Вас прекинем, овај компромис који помињете - да ли то значи да председник Милошевић не даје сву истину народу?

Желим да будем сасвим јасан. Председник Милошевић један је од архитеката споразума у Дејтону. Надам се да је моје становиште и његово становиште и мислим да је веома ангажован по овим питањима у истом смеру.

Да ли је председник Милошевић био упознат раније са овим што сте изјавили?

Да. Председник Милошевић пре моје синоћње изјаве срео је господина Черномирдина и постигао са њим договор о неким веома битним аспектима. И то од великог значаја. Ово није било први пут.

Од самог почетка агресије на нашу земљу ја сам јасно истицао свој став. Али овога пута сам учествовао у директном програму преко локалне станице Студио Б која је под утицајем моје партије. Моја партија Српски покрет обнове влада Београдом.

У суштини председник Милошевић каже, што сте и Ви изјавили, да не можете да победите НАТО, али желите да видите крај овом рату и компромис по вашим условима.

Сигуран сам да је председник Милошевић за компромис. Нисам ни адвокат ни заступник председника Милошевића. Али сам сигуран да агресије НАТО-а не би било да су Савет безбедности и Уједињене нација благовремено

донели одлуке. А то није учињено о многим стварима. Што се мене и мога положаја тиче - ја сам вођа српског покрета обнове. Ми смо приступили савезној влади не са намером да штитимо систем већ да га мењамо, да убрзамо промене у Србији и Југославији са хитним и радикалним реформама, и економског и политичког система. Да све неспоразуме са европљанима и Американцима преобразимо у споразуме и разумевање. Нажалост, у владу смо ушли непуна два месеца пре агресије НАТО-а.

Господине Драшковићу да појаснимо: када би председник Милошевић желео да оконча бомбардовање да ли би дозволио НАТО копненим снагама да дођу и у виду хуманитарне мисије помогну повратку избеглица?

Да ли је то неопходно? Мислим да није. Зашто? Желимо споразум одмах. Део тога споразума море да подразумева и међународно учешће снага са мандатом Савета безбедности Уједињених нација.

Видите, веома је важно ово: ако престане бомбардовање, да ли ћете дозволити копнене трупе на хуманитарној основи, ако то од вас затраже НАТО и Уједињене нације, како би заштитили избеглице?

Хуманитарне организације целог света морају доћи на Косово оног момента када престане бомбардовање. И сада им је дозвољен приступ. Савезна влада је такву одлуку донела. Али оне не долазе јер се плаше бомбардовања. То значи да хуманитарне организације могу да дођу на Косово већ следећег момента по престанку бомбардовања, чим постигнемо споразум. Међународне снаге Уједињених нација могу да уђу на Косово као фактор мира и стабилности, као и да осигурају повратак избеглица, да успоставе помирење и поверење на Косову. То је питање од само неколико дана. Ако агресија НАТО-а престане можемо одмах да створимо потпуно различиту ситуацију и остваримо мир на Косову. Наравно, потребно нам је међународно присуство Уједињених нација. Ми нисмо против тога.

ШПИГЛ: АМЕРИКАНЦИ СУ РУГОВУ ДЕГРАДИРАЛИ У ТАЧИЈЕВУ СОБАРИЦУ

Шпигл: Господине Драшковићу, казна за Вашу неочекивану критику режима уследила је без оклевања: најурени сте из владе. Зашто сте иступили из српског јединственог фронта?

Драшковић: Покушавам да отклоним страх у народу од отворене расправе о најбољим могућностима за повољно решење конфликта. Режим прикрива стварне последице злочина НАТО-а - из страха да би смо непријатељу на тај начин признали да смо у слабијем положају. Ја сам се супротставио таквој логици, мада је то ризично и супротно нашем националном

менталитету. Српска варијанта Шекспировог "бити или не бити" гласи овако: "нека буде што бити не може". У то спада илузија да можемо да победимо НАТО пакт.

Шпигл: Ви тврдите да је Југославија спремна да на Косову прихвати наоружане мировне снаге уколико би биле подређене Уједињеним нацијама. Да ли стварно постоји назнака да Милошевић коначно намерава да се предомисли?

Драшковић: Ми смо од почетка захтевали да се криза око Косова решава у оквиру Уједињених нација. Савет безбедности ће одлучити какав треба да буде састав мировних трупа стационираних на Косову, колико ће тамо бити српско војно присуство и да ли ће бити привремене цивилне управе УН. Сваки диктат НАТО-а ће у међувремену бити спречен ветом Руса. Коначна одлука Савета безбедности ће за нас бити обавезујућа као и за НАТО пакт. Идеја независног Косова или Велике Албаније мора, међутим, бити коначно сахрањена.

СА ТЕРОРИСТИМА ВИШЕ НЕЋЕМО

Шпигл: НАТО би вероватно то могао да прихвати, али албанска ОВК никада неће признати српску власт и наставиће да води герилски рат.

Драшковић: Задатак УН ће бити да разоружа терористе. Ми можемо да прихватимо договор на основу принципа Контакт групе. Албанци могу да добију максимум аутономије, верских и људских права. Спремни смо и за два паралелна правна система на Косову: аутономан за Албанце и други за тамошњу српску мањину. Албанци, за узврат, морају признати државу Србију. Са терористима, међутим, нећемо више сести за исти сто.

Шпигл: ОВК, међутим, неће дозволити да буде сасвим искључена. Њен гласноговорник, Хашим Тачи, је у међувремену постао међународно признат нови прелазни премијер Косова...

Драшковић: Премијер као што је и мој магарцац премијер. У Рамбујеу су САД натерале легалног представника косовских Албанаца, Ибрахима Ругову, да прихвати терористу Тачију као шефа делегације. Ругову су деградирани у собарицу. Србија је Ругову десет година трпела, мада је Албанце позивао на бојкот српске државе. Али он није бацао бомбе. Да ли смо ухапсили Ругову због његовог програма независности?

Шпигл: Не можете, међутим, порицати да је српска полиција деценијама малтретирала албанско становништво на Косову.

Драшковић: Чињеница је да пре напада НАТО пакта није било разорених кућа, војних акција, избеглица. Полицијске самовоље било је, међутим, и овде у Србији. И мене су ухапсили, био сам у затвору, мене су злостављали - не Ругову. Терор је углавном био усмерен против демократске опозиције у Србији.

Шпигл: Сигурно, али стотине хиљада Албанаца није последњих недеља бежало у суседне земље од НАТО-а, како тврди Милошевић.

Драшковић: НАТО бомбе су криве за мржњу која се акумулира код Срба. Сматра се да главну одговорност за несрећу која се Србима дешава носе Албанци. Али, након рата обе стране ће схватити да су постале заједничка жртва грозне, криминалне стратегије НАТО-а.

ЛОШЕ ЗА ПРОЕВРОПЉАНЕ

Шпигл: НАТО тврди да поседује доказе о масовним smakнућима Албанаца. Срби су наводно основали концентрационе логоре и масовно силују, да ли ће Југославија при-

хватити истрагу коју би спровео суд УН за ратне злочине - Хашки трибунал?

Драшковић: Не знам шта се конкретно догађа на Косову. Бомбе су, међутим, створиле такву атмосферу која погодује разбуктавању мржње са свим њеним стравичним последицама. Ми смо већ основали комисију за истраживање злочина, 200 лица је већ ухапшено. Истражне судије из Хага могу да дођу уколико су спремне да сарађују са нашим државним органима. Кривцима се, међутим, мора судити у складу са нашим законима и пред нашим судовима.

Шпигл: Ви сте јавно рекли да у земљи постоје снаге које би ратно стање претвориле у трајно како би и даље сузбијале демократију и слободу у Србији. Да ли сте тиме мислили на Милошевића?

Драшковић: Говорио сам о екстремистима, односно лудацима - на тај начин сам скоро искључиво циљао на ултранационалисту Шешеља...

Шпигл: ...кога у својству потпредседника српске владе ваљда контролише и терорише Милошевић.

Драшковић: Ратно стање је на снази, сви смо у једној борбеној машини и жртве НАТО злочина.

Шпигл: Председник САД, Клинтон, Милошевића назива тиранином који жуди за ратом и који мора нестати. У супротном, неће бити мира и безбедности на Балкану. Да ли сте спремни да budete његов наследник?

Драшковић: Само још то фали: да Американци одређују ко треба да буде наш председник. Ја Милошевића нисам бирао, али већина нашег народа одлучила се за њега. И само глас нашег народа може га сменити. Када се овај рат заврши мораће врло брзо да се одрже демократски избори. Прибојавам се, међутим, да ће НАТО бомбе имати врло лоше последице по проевропске снаге у Србији.

Шпигл: Значи, рат ће поново дати легитимитет Милошевићевој владавини?

Драшковић: Пре више од две године ја сам три месеца водио демонстрације против Милошевића. Ми смо, поред српске, носили и европске заставе и заставе САД - као симбол наше жеље да интегрисамо Србију у Европу и за-

падни свет. Један од оних који је сваки дан долази у наше страначко седиште да узме америчку заставу био је и мој пријатељ Александар Делић. Данас сам добио телеграм у коме се каже да је убијен приликом једног НАТО напада. Да ли можете да замислите колико ће нам бити тешко да након рата поново изађемо на Трг Слободе и пледирамо за будућност Србије у оквиру Европске уније? И колико ће Шешељу бити лако да Европљане жигосе као наше непријатеље? НАТО је нашој земљи у току 35 дана агресије нанео више несреће него Хитлерова армија током четворогодишње окупације.

КАТАСТРОФА ЗА СВЕ

Шпигл: Нећете ваљда да изједначите НАТО са Хитлеровим Вермахтом?

Драшковић: У нашем народу се сада размишља на необичан начин. Сећамо се неких немачких генерала и немачког непријатеља и схватамо да је достојан непријатељ увек пола пријатеља. Број жртава у рату против Хитлера

био је, наравно, већи него што је сада случај. Али, Срби су гинули часно, гледали смо непријатеља у очи. Садашњи непријатељ је лажљив, бедан, кукавички и, у поређењу са немачким генералом Макензеном из 1915. године, бедна је куља. Макензен је одмах након заузимања Београда подигао споменик са натписом: "Великом српском непријатељу". Ко су ове садашње кукавице које једну земљу разарају с небом, које подвргавају једну земљу колективној освети и хоће да је униште?

Шпигл: Ви сте хтели да Ваш народ пропаганда више не обмањује. Зашто Србија не може да схвати да је искључиво тврдоглавост њеног руководства изазвала рат?

Драшковић: О не! Србија, се данас разара зато што САД желе тим поучним примером да дисциплинују Европу. Америка врло добро зна да једна уједињена Немачка са својим потенцијалом и новим политичким и економским савезом са

Русијом, може да створи основу за уједињену Европу - од Атлантика до Јапана. Да би се то спречило почињен је колективни злочин над Србима.

Шпигл: да ли ће мировна мисија руског посредника Черномирдина довести до компромиса који би био прихватљив и за запад?

Драшковић: Између Руса и нас постоје још сасвим минималне разлике које могу отклонити. Ми хоћемо мир. Руси га хоће, а да ли га НАТО хоће, то не знам. Сматрам да је сусрет између Клинтона и Јелцинева неодложно потребан и надам се да ће се ускоро догодити.

Шпигл: Уколико Београд хитно не скрене са садашњег пута, НАТО би се могао сматрати присиљеним да употреби копнене снаге. Тада би Косово за Србију било коначно изгубљено. Шта онда?

Драшковић: Катастрофа без краја за нас и за вас.

Приредила Милена М. Поповић

Свирепост без Граница

У низу бестијалних најада на болнице и клинике ваздушна НАТО армада, након непрекидној двомесечној бомбардовања Југославије, достигла је сам врх безумља: брутално се обрушила на једну од најстаријих и најуледнијих клиника у земљи - КБЦ "Др Драгиша Мишовић" на Дедињу. Иронија судбине хтела је да се овај, можда и највећи злочин против српског здравства од почетка бомбардовања, а свакако незатамњен у новој историји, дојуди у улици која се зове
Булевар мира.

Бранка МАРИЋ

Иако видно обележене, а самим тим и заштићене по свим нормама УН и међународног права, здравствене установе су од самог почетка агресије на нашу земљу биле мета НАТО авијације. Како је захуктала ратна машинерија Алијансе све више беснела, тако су и спасиоци болесних и све бројнијих повређених цивила и сами постајали мета. Да то није случајност и већ толико пута помињани "колатерални циљ" говори вест којом су италијански електронски медији започели своју информативну емисију након бомбардовања болнице "Др Драгиша Мишовић". Новинар ТВ мреже Канал 5 упутио је следеће питање: "У какве циљеве Алијанса сада сврстава ракетирање једне болнице у главном граду Југославије?"

Након прве четири недеље бомбардовања уништено је или теже оштећено 18 регионалних и 15 локалних здравствених центара, поготово у већим градовима Србије. Ако се пође од тога да је у следеће четири недеље, па све до данас, бомбардовање интензивирано, као и од тога да готово свака фабрика, школа па и дечији вртић имају макар и најмању амбуланту за пружање хитне медицинске помоћи, онда је заиста тешко израчунати колики је здравствени потенцијал у нашој земљи уништен.

КРСТАРЕЋИ У БОЛНИЦУ

Од почетка НАТО агресије нису прошла ни два или три дана, а већ су теже оштећена четири здравствена објекта. У Нишу је погођена Здравствена станица која се налазила у близини аеродрома. Уништена је унутрашња опрема, а срећом нико није страдао, јер у то време у станици није било пацијената. Истог дана, у рушилачком бомбардовању Лесковца теже су оштећени Медицински центар и Завод за заштиту здравља, а претпоследњег дана марта погођена је и Зубна поликлиника у Приштини.

СЛИКЕ КОЈЕ СУ ОБИШЛЕ СВЕТ

Најжешћи напад до тада Београд је доживео почетком априла, а догодио се управо у непосредној близини највећег породилишта на Балкану, у Вишеградској улици, где је у околини смештен и цео КБЦ Србије. У ноћи између 3. и 4. априла на МУП Србије и Савезни МУП у улици Кнеза Милоша испалењено је осам крстарећих ракета, од којих је једна завршила наомак дворишта породилишта. Зграду републичког МУП-а захватила је права буктиња и само захваљујући брзој и енергичној интервенцији ватрогасне бригаде Београда спречено је да се ватрена стихија прошири и на највећи болнички комплекс у

Србији. Силина детонације изазвала је прави ужас у породилишту и у осталим клиникама Центра у којем се тада налазило 10 хиљада болесника и медицинског особља. Колика је срећа да се у том моменту није догодила такозвана и у круговима НАТО челника често помињана "техничка грешка", не треба ни помињати. Треба само напоменути да је у породилишту у Вишеградској у тренутку овог сулудог чина било 70 новорођенчади.

Као што се то касније више пута поновило, престоница је непрекидно била на мети агресије и наредних неколико дана. На удару ноћног дивљања НАТО авијације били су управо објекти који се налазе поред неколико већих београдских болница. Већ следеће ноћи ракете су бачене на Полицијску академију на Бањици, а услед јаког ваздушног удара ВМА је претрпела знатна оштећења на прозорима и таваницама. Делови ракета расули су се по кругу Академије, а захваљујући брзим и благовременим мерама овај напад прошао је без последица по болеснике и особље. Наредног јутра на мети су били Звездара и сам центар Земунa. Иако су у непосредној близини удара Градске болнице ових општина, срећом су прошле без оштећења. У Врању, које је бомбардовано две ноћи узастопно, 5. и 6. априла, Градска болница претрпела је много је оштећена, тако да су сви болесници евакуисани.

СОРИ

Након само два дана опет је дошао на ред Београд. Пројектилима који су дошли са севера погођена је зграда у Немањиној 9, на свега 50-ак метара од болнице за кардиоваскуларна обољења "Свети Сава". Лекари ове установе у којој се лече најтежи болесници уложили су много напора да ова ноћ прође без тешких последица по њихове пацијенте.

Само што су саниране штете с почетка априла, средином месеца ВМА је доживела ново разарање, које је настало као последица удара НАТО авиона на касарну "Васа Чарапић". Највећа оштећења претрпело је западни

ца Алијансе нашла се и Здравствена станица, а онда и болница у новопазарској Бањи у којој се лече тешко оболели од мишићне дистрофије. Уследили су напади на Ваљево, Куршумлију и Ужице, а порушени су или теже оштећени Домови здравља у овим градовима, а затим и амбуланта МИН-а у Нишу.

Приликом напада на Вршац, последњег дана априла, када је са три пројектила погођен телевизијски репетитор, оштећена је Неуропсихијатријска болница у којој је један пацијент задобио повреде од гелера. Дан-два након тога Ваљево је доживело најжешћи напад од почетка бомбардовања Југославије. Два од укупно 60 пројектила бачених на овај град, завршила су у кругу Градске болнице. На Куршумлијску бању сручено је седам разорних пројектила од чега је велику штету претрпео Рехабилитациони центар "Жубор". Старо бањско купатило, понос ове бање која, поред реуматских, лечи и најтеже видове стерилитета код жена, потпуно је уништено. За време окупације Југославије Немци су узели у заштиту Куршумлијску бању и у њу направили свој рехабилитациони центар који је након ослобођења био у бољем стању него пре рата.

МАСАКР У НИШУ

Свој крвави априлски пир над Југославијом НАТО агресор завршио је дивљањем над Београдом. Током две ноћи узастопно жестоко је бомбардован резиденцијални део главног града. На Топчидер и Дедиње пало је више пројектила разорне моћи, а од силине детонације потпуно је за даљи рад онеспособљена Дечја клиника за плућне болести и туберкулозу у улици Јована Мариновића у којој се у том моменту лечило десеторо деце. Од овог удара оштећена су и многа одељења у склопу КБЦ "Др Драгиша Мишовић".

Уследило је наредне ноћи до тада најжешћи удар на центар престонице. У три налета НАТО авиони гађали су зграде Генералштаба ВЈ, Министарства одбране и Министарства унутрашњих послова, остављајући за собом талас смрти и тешког рањавања. Силина удара оштетила је психијатријско Одељење КЦ Србије и Гинеколошко-акушерску клинику и породилиште у Вишеградској. Међу пацијентима ових болница није било повређених, али је ово, друго по реду бомбардовање улице Кнеза Милоша, изазвало нови шок, ужас и страх пацијената и особља околних болница. Познато је да се преко 80% српског здравства налази управо око улице Кнеза Милоша.

Уследило је кратко затишје да би 7. и 8. маја ђпет дошло до страховитог разарања Београда, Ниша, Крагујевца, Туприје, Приштине, Краљева, Сомбора... У Крагујевцу је уништена још једна Здравствена станица, док је Ниш доживео такав масакр који није забележен у светској историји ратовања. У сред дана град је засут тонама касетних бомби бачених у сам центар града, од којих је погинуло 18, а тешко рањено 50 цивила. Нишлије и целокупну јавност запрепастила је свирепост агресора који је гађао сам Клинички центар. После овог незапамћеног напада потпуно је уништен Институт за патологију, а на осталим клиникама у саставу Центра потпуно су попуцали прозори и зидови.

Прошла је једна ноћ, а онда се подивљала армада обрушила поново на Београд, да би у четири налета разорила центар, а затим ударила и на Нови Београд, Батајницу, Авалу, Раковицу... Пошто је град претходно остао без струје након дејства НАТО авијације

специјалним средствима по енергетским постројењима и трафостаницама, уследили су силовити удари на улицу Кнеза Милоша. У неколико наврата погођене су зграде Савезног министарства унутрашњих послова, Савезног министарства одбране и Генералштаба ВЈ. Последице су се осетиле и пола километра од места удара. Поново је оштећена Гинеколошка клиника, затим Главна аптека клиничког центра, а највише Уролошка клиника која се налази у непосредној близини Генералштаба. Ова је клиника потпуно онеспособљена за рад, јер су поред дрвенарије, ролетни и стакала страдали апарати, операционе сале и лабораторија. Сачувано је само оно што је раније премештено. На Уролошкој клиници у то време лечили су се најтежи пацијенти оболели од карцинома бешике и бубрега. Та ноћ памтиће се и по једном преседану - погођена је амбасада НР Кине на Новом Београду у којој је погинуло четворо кинеских држављана.

УЗ СВЕЂЕ И БАКЉЕ

Ниш је поново бомбардован на дан жалости за својим погинулим грађанима, а у овом нападу оштећена је фабрика за производњу ортопедских помагала "Рудо", у којој је повређено и неколико радника.

О разарању здравствених установа у Приштини и у другим градовима на Косову тешко је утврдити макар и приближне податке, јер је јужна српска покрајина перманентно, дању и ноћу, изложена страховитим нападима. Можда као илустрација може да послужи извештај који су направила два грчка лекара након десетодневног боравка у приштинској болници у првој половини априла. Грчки

блок Академије, на којем је било видљивих трагова од гелера. Главни улаз потпуно је разрушен, а пао је и део плафона. Од разбијених стакала два пацијента задобила су тешке повреде главе, тако да је одмах морало хируршки да се интервенише. Још 20 њих имало је лакше повреде, а три пацијента преживели су срчани удар. Истовремено, на ортопедској клиници "Бањица" од детонације је велики број прозора и врата излетео из лежишта, попуцали су готово сви прозори, а у деловима зграде обрушио се плафон. На срећу, пацијенти ове високоспецијализоване здравствене установе, нису повређени после овог, још једног у низу злодела НАТО авијације.

До краја априла уследили су силовити напади по целој Србији који су, поред рушења фабрика, мостова, школа, стамбених објеката, поред све већег броја рањених и погинулих цивила, за последицу имали све безобзирније разарање болница, после чега би из Вашингтона и Брисела уследило само цинично "сори", "био је то инцидент", односно "случајна грешка".

Након бесомучног бомбардовања самог градског језгра Крагујевца, на мети поглави-

БЕОГРАД, 3. 4. 1999.

хирурзи, уједно и једини страни лекари који су у време бомбардовања Приштине тамо радили под покровитељством грчке хуманитарне организације "Лекари света", у свом извештају рекли су да се због бомбардовања операције обављају без струје, воде и адекватног медицинског материјала. Уз свеће и бакље они су оперисали 50 пацијената, а под лекарским надзором у тој болници још је 400 људи. Већи број ових пацијената су цивили и деца, претежно Албанци и Турци, а у највећем броју случајева са повредама задобijenим услед бомбардовања. Као доказни материјал грчки лекари су направили видео снимке операција, од којих је неке готово немогуће гледати због тешких рана, поготово на деци. Они су Приштину напустили у моменту када су остали без средстава за рад.

Помоћ српском здравству стигла је средином маја и посредством Друштва грчко-српског пријатељства, а 13 шлепера лекова и хране упућено је у Ниш, Краљево и Нови Сад. Међународни комитет црвеног крста и Међународна федерација црвеног крста и црвеног полумесеца са југословенским Црвеним крстом обезбедиле су интервентну медицинску помоћ центрима у Ваљево и Нишу. Из Грчке опет, поручују да ће међународно удружење "Лекари света" и надаље континуирано допринети помоћ на Косово, међутим, на простору Југославије, од када је почело бомбардовање, учињено је толико преседања које новија историја никада и нигде није забележила. Почетком маја авијација западне Алијансе напала је код Урошевца, на путу Генерал Јанковић - Приштина, хуманитарни конвој овог грчког удружења иако је конвој прописно био обележен, а на време је доспела и информација о његовом кретању. Слично се касније десило и хуманитарцима из Румуније. Ако се не прихвати већ чувено извињење за "случајну грешку", како онда протумачити овакав чин него као опомену свима онима који на било који начин, дипломатски, политички, а сада и хуманитарно помажу Србима.

БОЛАН ДОЛАЗАК НА СВЕТ

Било би наивно, чак сулудо, поверовати у толики број "грешака". У том се слажу и домаћи и страни војни стручњаци и војнополитички коментатори. По тврђењу Мирослава Лазанског НАТО пилоти у условима добре видљивости, при брзини од 800 километара, голим оком могу распознавати цивила од војника са висине од 600 метара, скупине цивила, тракторе и запрежна возила са висине од 5.000 метара, а железничку композицију са 7.000 метара. Помоћу ТВ камера, а сваки их извиђачки авион има 12, визуелна способност повећава се на 10.000 метара за војнике и цивиле, односно на 12.000 метара за цивилна и војна возила. Истовремено ови авион

могу да снимају простор широк 190 км.

Чешки експерт за дигиталне технологије са прашког Карловог универзитета, Вацлав Јировски, изразио је недавно сумњу у толики број грешака. Он каже да "ако је ракета испалена у приближно тачном смеру, да су у компјутер били убачени тачни подаци и да системи нису затајили, онда ракета не може да погоди циљ који не зна или да га тесно промаши. Или може да циљ погоди тачно или да падне на место миљама удаљено од првобитног циља".

После злочина против цивила који су били у возу у Грделичкој клисури, после бомбардовања Алексинца, Ђуприје, Ниша, избегличке колоне Шиптара код Ђаковице, црногорског села Мурино, аутобуса на мосту код Приштине, један од највећих "промашаја" до сада, можда не по броју жртава, повређених или по укупној материјалној штети, али свакако као циљ сам по себи, недавни је монструозни напад на КБЦ "Др Драгиша Мишовић". Са три пројектила директно је погођено Неуролошко одељење клинике у којим су рушевинама погинула три пацијента и радник обезбеђења. Ови људи лечили су се од последица можданог удара, а на интензивној нези налазило се још неколико десетина, махом непокретних и беспомоћних болесника. Од снажног удара искакали су прозори и врата, медицинска опрема и лекови, душници са осталих одељења, а на свим зградама овог великог Клиничког центра попуцала су стакла. Највише је оштећена Деца клиника за плућне болести која је и због ранијих детонација на овом простору већ била онеспособљена за рад и исељена, а затим Уролошко и Гинеколошко-акушерско одељење и породилиште "Др Драгиша Мишовић". Агонију свих пацијената и особља ове клинике, трудница, породилца и тек рођених беба тешко је описати. Особље породилишта и мајке грабиле су новорођенчад да спасу оно што нам је најсветије. Кроз крш, лом, крв и јауке, лекари и сестре, међу којима је такође било много повређених, спасавали су пацијенте и евакуисали на сигурнија места, плашећи се да не дође до нових удара, као што се то и у Београду и у другим градовима неколико пута дешавало.

После признавања свирепог чина, северноатланска Алијанса издала је по ко зна који пут званично саопштење да је болница "погођена грешком". Тиме нам је на најсвирепији начин поручено да ови људи без ума и морала, ако се људима уопште могу назвати, своје сулуде и крваве злочине над цивилима, над мајкама и тек рођеним бебама правдају неким, само њима знаним циљевима. Да ли ће и мали Опјен Динић, рођен у тој огњеној ноћи 21. маја 1999. године у породилишту "Др Драгиша Мишовић", икада моћи да схвати зашто је његов долазак на свет, због таквих циљева, био толико болан?

НИШ

АЛЕКСАНДАР РАДИЋ, ВОЈНИ КОМЕНТАТОР

Нека од чудеса која падају ио нама коришћена су ио први пут, нека су већ виђена, а нека ћемо тек да видимо. Ништа страшно, и до сада смо били експеримент.

Бранка РОДИЋ

Западна војна алијанса је по први пут у својој историји извела војну операцију на тлу Европе, на територији СРЈ, самим тим ми смо експеримент. По чему још?

Нема сумње да смо експеримент у војном погледу. Оно што се овде догађа је провера нове доктрине америчке оружане силе која ће бити примењивана у 21. веку. Реч је о потпуно новом односу јер је ваздухопловна моћ носилац целокупне америчке војне моћи која се користи у решавању регионалних кризних ситуација и наметању америчке воље другим режимима. У периоду од Другог светског рата такве ситуације разрешаване су такзованом "политиком топовњача", односно упућивања јаким поморских састава, пре свега носача авиона и јединица корпуса морнаричке пешадије - маринаца. За ново доба амерички политички лидери покушавају да пронађу нови модел примене оружане силе. Напредак технологије и уложена средства омогућили су да нова батина буде ваздухопловство. Генерал Рајан, садашњи командант америчког ваздухопловства, командовао је ваздушним операцијама против Срба у Републици Српској и Крајини 1994-95. године и тада је поставио темеље нове доктрине употребе ваздухопловних снага чије су поставке постојање потпуне спреге између војне политике и дипломатије, а интензитет дејстава све већи док се не постигне жељено решење.

Која се тактика користи?

Користи се сва тактика за наоружање које је спреман за тотални рат против Варшавског пакта. За решавање тактичких проблема употребљава се стратешка бомбардерска авијација намењена за нашоње завршног нуклеарног удара, т.ј. уништења људске цивилизације. Као што сам рекао, у овом случају она решава тактичке проблеме.

ЗА ДОВОЉНИ УЧИНКОМ

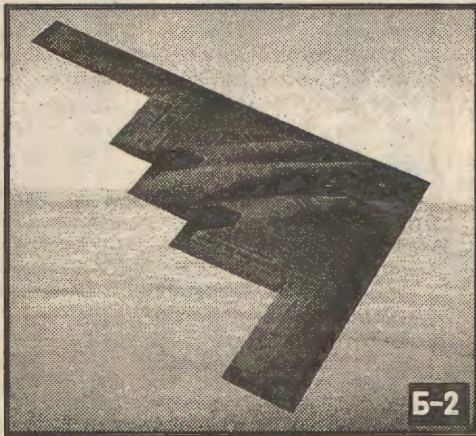
Шта је од наоружања НАТО по први пут применио на нама?

Потпуни новитет је генерација авио-бомби познатих под шифрованим називом ЈДАМ. Реч је о опреми која се монтира на већ постојеће класичне авио-бомбе различите масе (227, 454, 907 кг) и омогућава изузетно прецизно вођење до циља у свим условима без обзира на оптичку видљивост и ометање. По проценама произвођача ЈДАМ пада у кругу од 13 метара од тачке која је одређена као циљна, а у пракси се показало да су очекивања у погледу прецизности и премашена. ЈДАМ може да се одбаци кроз облаке са врло великих висина према унапред програмираној тачки. Фина корекција путања обавља се помоћу ГПС уређаја. Ради се о систему сателитске навигације који се још не налази у оперативној употреби, већ су на

Можда ћемо бензин сећи ножем

Београд и друге градове избачене бомбе из пробних серија. Америчко ваздухопловство је толико задовољно да је потписало набавку близу 90.000 комада. Срећом, овај рат ће бити завршен пре него што они пристигну.

Једини носач ЈДАМ-а у овом тренутку је стратешки бомбардер Б-2А - "Спирит" ("Дух"),

познат по ниској радарској уочљивости. Сви досадашњи системи су захтевали видљивост. То је најскупљи икада направљени авион који на борбене задатке полеће из базе Витман у држави Мисури и цео лет обавља без слетања остајући притом у ваздуху 31 час. До циљева у Србији преноси 16 бомби ЈДАМ које може да

одбаци на 16 различитих тачака које му се нађу у правцу лета (зграде у Кнеза Милоша и Кинеска амбасада на Новом Београду). ЈДАМ мора унапред имати лоциране циљеве, а то је још један доказ да се код Кинеске амбасаде не ради о грешци. "Спирити" су били у употреби још 24. марта, а до сада су скупили близу 50 борбених летова. Без обзира на потребе и жеље америчких команди Б-2А не може да се користи интензивније зато што је реч о авиону изузетно сложенем за рутинско одржавање. Од 21 примерка, колико је израђено, за напад на Југославију је одређено шест, а то су заправо сви испрва примерци. Са-мо Вашингтон одлучује о њиховој примени и не постоји контрола од стране савезника, тако да употреба Б-2А указује на америчку самосталну акцију. Он ће за дуже време остати америчка ексклузивна играчка.

Има ли и даље?

Први пут је употребљена и ракета ЈСОЊ -

реч је ракети која користи исти систем вођења као и ЈДАМ, али њега користе јуришници Ф/А-18 на тачкасте војне циљеве. Тако да је његово дејство јавности било мање приметно за разлику од Б-2А који користи ЈДАМ за нападе на велике зграде. Сви произведени примерци су били намењени нападу на Ирак, али је дошло до промене плана и послати су нама. Количина и интензитет бачених бомби је овде ново. 91,7% свега што је одбачено над Ираком је невођено, а код нас је више од 3/4 вођено и то је потпуно ново у историји ратовања.

Сва остала средства су већ негде употребљавана.

ЦИНИЧНИ КИЛОМЕТРИ

Прича се о употреби неких нових касетних бомби?

Има неких нових модификација касетних бомби са уграђеном корекцијом на ефекат ветра. Касетне бомбе се користе за нападе на живу силу са малих висина, али због ефикасности система дејства су премештене на велике висине. Дуго се мислило да је неопходно деловање са малих висина, али земље као ми немају могућност одбране са великих висина, тако да су направљене модификације на њима. Оне су концентрисане на одређено подручје иако то није никаква гаранција, што се показало у случају Ниша. Тада је портпарол НАТО цинично рекао да је авион погрешно за два-три километра.

Да ли је кориштено метеоролошко оружје, јер многим се чинило да муње над Београдом нису биле природне?

Јако много експеримената са геофизичким ратовањем је коришћено у току рата у Вијетнаму, али докле се отишло не знамо јер се сваки корак држи у великој тајности. Наводно су употребљивали "томахавк" који има посебну бојеву главу намењену за постизање ефекта електромагнетног удара - феномена који настаје после експлозије нуклеарне бојеве главе, али може да се изазове конвенционалним пуњењем. У принципу електромагнетни удар изазива потпуно уништење транзисторске технологије без људских жртава и већег разарања објеката који се гађају. Тамо где су их употребљивали слали су их заједно са пројектилом са класичним експлозивним пуњењем да би се теже могла установити употреба нове технологије.

Спомињу се и некласичне психолошке операције. Шта то значи?

Овде се користи експериментално гомила нових технологија за које ни у ком случају не

можемо да очекујемо да ће Американци признати да их поседују, а камоли да их употребљавају. Реч је о многим сустанцима које могу да утичу на психичко расположење становништва, а које би се могле користити у малим концентрацијама. Постоји несмртносно оружје за које је познато да су Американци трошили пуно пара. До сада су у иностраној литератури поменути средства која изазивају желатинизацију горива, отапање аутомобилских гума или изолације проводника, итд.

ИДУ ДО КРАЈА

Да ли постоји још неко ново оружје за које се зна да ће бити употребљено?

По први пут ће у подручју копнене технике употребити ракету АТАЦМС. То је ракета земља-земља која се испуљује са стандардног вишецевног лансера М-270 на који се могу поставити по два примерка. У најновијој подваријанти ракете "1А", познатој као "блок 1А", уграђен је систем за вођење помоћу сателитског навигационог система. Таква ракета постиже домет од 100 до 300 километара, а касетна бојева глава је пуњена са 310 бомбица. Врло слична ракета "блок 1" се испуљује на удаљености од 25 до 165 километара, али носи 950 бомбица. Користи се за дејства по високо рентабилним циљевима, као што су команде места, центри везе, ракетне лансерне рампе, итд. Ове бомбице могу да буду и мине које не морају одмах да експлодирају, већ то могу учинити и одложено. У Албанији се налази батаљон са 18 таквих возила која чекају наређење за употребу.

Користе ли уранијум?

Топ ГАУ-8/А - "Осветник" авиона А-10А "Грмљавина" користи такву муницију са осиро-машеним уранијумом. Он има калибар од 30 мм да би пробио оклоп и да би уопште могао да се употребљава треба му тежак метал - осиро-машени уранијум. Он је опасан ако се унесе у организам. Треба избегавати пипкање по подручју где је коришћена таква муниција - не дотичати рукама прашину.

Споменули сте да је ово рат. До када ће он трајати?

Енглези су нам званично објавили рат, а свака национална команда у НАТО пакту мора независно да нам објави рат. Америка ће то или учинити или ће пробати да га легализује кроз УН. Борбена дејства на терену су америчка и енглеска, а учешће осталих савезника је минорно. Рат ће трајати док не остваре циљеве - промену режима. Они су се спремали за рок од шест месеци и то је интервал унутар којег се очекује да операције морају бити завршене. Овај рат се води до краја - спремна је опција за

УКЛАЊАЊЕ ГРАФИТНЕ МРЕЖЕ

Има ли "агресора" на избегличком трактору

1. MAJ 1999.

Тридесет девет особа је погинуло, а петнаестак је тешко рањено у НАТО бомбардовању села Лужане, 15 километара северно од Приштине. Бомба је погодила аутобус "Ниш-експреса", на самом мосту на реци Лаб, који је возио на редовној линији Ниш-Приштина. Петнаест минута касније, гађан је надвожњак код села Југ Богдан, 4,5 километара пре села Лужане, на путу Приштина-Подујево. Неколико десетак минута касније НАТО је новим пројектилом поново гађао исти надвожњак, којим је пролазила екипа хитле помоћи Приштинске болнице да укаже помоћ настрадалима у селу Лужане. Теже је повређен медицински техничар, док су лекар и возач остали неповређени. Група страних новинара, коју је приштински Медиа центар водио ка месту трагедије, била је очевидац овог догађаја.

Најмање пет цивила је погинуло, а двадесет троје је рањено од бомби испалених на насеље Курило у Призрену. У овом насељу је са четири пројектила погођена Улица Миленка Радивојевића. Повређени су пребачени у призренску болницу.

Истовремено, са два пројектила гађан је центар села Јабланица, пет километара југоисточно од Призрена.

2. MAJ 1999.

Ујутро, око девет сати, бомбардован је центар Косовске Митровице. Два лица су погинула, а најмање тридесет пет их је рањено. Међу погинулима је и једна жена коју је гелер погодио док је била у свом стану. Косовска Митровица је гађана са најмање четири пројектила. Све зграде у околини места напада су претрпеле велика оштећења. Преко 50 цивилних аутомобила, који су били на оближњем паркингу потпуно је уништено.

3. MAJ 1999.

НАТО авијација је код места Савине Воде ракетирала аутобус "Ђаковица превоза" који је саобраћао на путу Пећ-Кула-Рожаје. Аутобус на релацији Ђаковица-Подгорица погођен једном ракетом. У том нападу погин-

Све што НАТО данас ради Србији ради јој, наводно, да би заштитио Косово и косовске Албанце од Србије и Срба. Ево како изгледа кад се на једном месту скупи само гео онога што је НАТО урадио не "српском агресору" него "штићенику" и то током маја. Како је било причаће, ако преживе - Албанци.

уло је 20 путника, а преко четрдесет је рањено, 23 веома тешко. Међу погинулима су и три жене, а међу рањенима, који су пребачени у пећку болницу, било је и четворо деце. Међу страдалима је било и оних који су покушавали да помогну унесрећенима.

На истом месту погођена су и три аутомобила и једна оближња зграда. НАТО авијација је то подручје ракетирала и засипала касетним бомбама више од два сата. На месту напада остао је велики број неексплодираних касетних бомби, које су онемогућавале спасилачким екипама да евакуишу рањенике.

5. MAJ 1999.

У близини Урошевца, једна НАТО бомба је експлодирала сто метара од пута којим се кретао хуманитарни конвој организације "Лекари света", којим је из Грчке доведена медицинска помоћ у Приштину. Доктор Теологус Теологу, који је водио конвој, рекао је да се чула јака експлозија, а после ње оштар звук авиона. Сигуран је да је хуманитарни конвој био циљ НАТО бомбе, јер у близини није било ниједног возила, нити је било објеката. Нико из конвоја није повређен.

Касно навече НАТО је са две бомбе погодио кућу Стојана Антића у Липљану. Тешко је повређена његова осмогодишња ћерка Милена а лакше су рањени његова ћерка Наташа, супруга Гордана и отац Душан. Кућа је потпуно уништена, а околне зграде су оштећене.

У току ноћи НАТО је у три наврата бомбардовао Липљан и околину, посебно дуж путног правца Штимље-Дуље.

6. MAJ 1999.

Током вечери НАТО авијација је у неколико наврата бомбардовала цивилне циљеве на Косову и Метохији. Око поноћи неколико пројектила је пало у близини цивилног аеродрома у Слатини. Пола сата касније две бомбе су бачене недалеко од Дечана. У један сат после поноћи, НАТО авиони су са више пројектила бомбардовали околину Подујева.

10. MAJ 1999.

Три лица су погинула, а три су тешко рањена у бомбардовању села Старо Грацко, 20 километара југозападно од Приштине. Погинули су четворогодишња Драгана Димић и брачни пар Бошко (60) и Јевросима (59) Јанковић. Тешко су рањени петогодишњи Бојан Димић и његов отац Сениша Димић, као и Окица Шешлија (71).

У три наврата, између један и два сата после поноћи, касетним бомбама гађано је поново село Старо Грацко. Оштећено је десет кућа. На месту напада нађено је много неексплодираних касетних бомби типа БЛУ-97.

11. MAJ 1999.

Авиони НАТО готово без прекида гађали цивилне циљеве на Косову и Метохији.

Око осам сати, са три пројектила гађан је репетитор на Кутловцу, код Старог Трга. Око девет је са више пројектила гађано подручје између Урошевца и Јерли Прелеза. Од 11,30 до 14 сати, у три наврата су гађана села Словиње и Смолуша у општини Липљан. Неколико бомби је експлодирало на пољима у близини ових села. Око 13,30 четири јаке детонације су потресле Приштину. НАТО авиони су гађали шуму иза приштинског насеља Драгодан.

Током ноћи мета агратора су били цивилни циљеви у околини Подујева. Са три пројектила је погођена зграда земљорадничке задруге у селу Светље, док су две ракете пале недалеко од села Доње Љупце, двадесет километара северно од Приштине. Око 19,30 погођена је једна приватна кућа у селу Коретник, општина Косовска Каменица. Са три пројектила је гађано село Стрезовце, недалеко од Новог Брда. Око поноћи касетним бомбама НАТО је гађао околину Штимља и село Костање у општини Урошевац. Са више пројектила гађана је и околина

ЛУЖАНИ

КИОСОВО КОЈЕ НАТО БРАНИ

КОРИША

Пећи. У два сата после поноћи бомбардована је околина села Словиње у општини Липљан. Са осам пројектила поново је гађан цивилни аеродром у Слатини, као и села Помазатин и Белаћевац, код Косова Поља. У три сата после поноћи почело је интензивно бомбардовање околине Подујева. Истовремено, више касетних бомби је бачено на околину Призрена и Косовске Митровице.

12. MAJ 1999.

Рано ујутро НАТО је касетним бомбама гађао село Лукаре код Приштине, као и шире подручје Приштинског аеродрома. Навече, око 19,30 са неколико пројектила је гађано шире подручје Србице, околина Дечана и цивилни аеродром у Приштини. Око 22,30 један пројектил је пао у близини села Софалија, код Приштине. У један сат после поноћи са више пројектила је гађано подручје између Ђаковице и Дечана. Истовремено је касетним бомбама гађано подручје између Урошевца и Приштине, посебно околина села Словиње, а неколико бомби је је пало и у близини Старог Трга и репетитора Кутловац. У два сата после поноћи пет пројектила је пало у близини железнице станице у Призрену. На околним зградама је избио пожар. Више од двадесет пројектила је после поноћи погодило планину Голеш и околину села Слатина.

13. MAJ 1999.

Најмање 50 цивила је погинуло у селу Кориша, североисточно од Призрена, које је око поноћи бомбардовала НАТО авијација. Међу погинулима било највише деце, жена и стараца. У нападу је рањено више од 50 цивила, од којих је већина задобила тешке повреде. Већ у току ноћи повредама је подлегло пет рањеника.

Пар сати касније НАТО је поново бомбардовао ово село у близини којег нема војних, нити полицијских објеката.

14. MAJ 1999.

Тачан број погинулих у бомбардовању Корише још увек није познат. До 17 часова је пронађено 57 тела погинулих (на месту где су пале НАТО бомбе, новинари су затекли девет угљенисаних тела, а у болничкој мртвачници у Призрену 48 тела погинулих). Спасилачке и истражне екипе још проналазе тела погинулих у близини села.

У призренску болницу ујутро допремљен 61 рањеник. Према изјави управника клинике Драгана Софтића, сви су тешко повређени. Ради се о такозваном бласт-синдрому, о опекотима другог и трећег степена, о преломима екстремитета и кичме. Код седам рањеника извршене су ампутације екстремитета. Петоро повређених јеи даље у животној опасности.

Спасиоци, истражне екипе и полиција, који су стигли у Коришу ујутро око седам сати, нису могли да спасу све повређене, јер је село око 8,30 поново бомбардовано. Током читавог преподнева НАТО авијација је надлетала село и ракетирала околину. НАТО је, према првим налазима истраге, бомбардовао Коришу, претходне ноћи, око поноћи, са осам ласерски вођених пројектила. Највише страдалих је било у згради и дворишту сеоске пољопривредне задруге. У дворишту је било више од двадесет трактора којима су се Албанци враћали својим кућама. Изгорело је 15 трактора и оштећено десетак околних кућа.

Око 18,30 саопштено је да се број погинулих у Кориши попео на 79, али ни тај број није био коначан, јер су истражни органи и даље у близини места НАТО напада налазили тела погинулих. У призренској болници у том тренутку се налазило 58 тешко рањених у овом нападу, од тога петоро у животној опасности.

Током вечери и ноћи НАТО је наставио са убилачким акцијама. Са више пројектила гађана је околина Ђаковице, а један пројектил је експлодирао у самом граду. Око 19,30 више ласерски навођених бомби је пало у околини Липљана. Око 20 сати са пет бомби гађано је село Жур, југозападно од Призрена. Истовремено, са осам пројектила гађано је Неродимље, западно од Урошевца. После поноћи, у неколико наврата НАТО авијација је гађала цивилни аеродром у Слатини и обронке планине Голеш.

17. MAJ 1999.

НАТО агресор је са три пројектила бомбардовао село Енче, општина Косово Поље, и порушио петнаестак кућа. За сада нема информација о томе да ли је у овом нападу било повређених. Око 12,30 НАТО авиони једним пројектилом гађали ово село, настањено искључиво албанским становништвом. Двадесет минута касније на село су бачене још две бомбе. У селу и околини нема ни војних ни полицијских објеката и јединица.

СТАРО ГРАЦКО

19. MAJ 1999.

Најмање четири цивила су погинула, а преко 15 је рањено око 10,15, када су НАТО авиони бомбардовали Гњилане. Погођена је управна зграда Грађевинског предузећа "Бичкача Морава" и неколико околних зграда. Страдали су цивили који су се у време бомбардовања налазили у оближњем ресторану "Младост".

Око 13 сати НАТО је са три пројектила гађао Казнено-поправни дом "Дубрава" код Истока. У овом нападу погинула су два затвореника, а један чувар затвора и пет затвореника су рањени. Бомбе су погодиле управну зграду и два павиљона затвора.

21. MAJ 1999.

НАТО је поново, у више наврата, са више од двадесет пројектила бомбардовао Казнено-поправни дом "Дубрава" код Истока. Погинуло је 19 лица, а више од 10 је рањено. Страдали су и затвореници, али и затворски чувари, а погинуо је и заменик управника Казнено-поправног дома Неџмедин Каличанај (1958). Око зидина затвора остало је неколико кратера. Оштећена је већина затворских објеката.

Око 17,30 НАТО је ракетирао центар Ђаковице. Са шест пројектила погођена је полицијска станица (која је исељена пре почетка агресије), као и околне зграде у центру Ђаковице. Један цивил је погинуо, а четири су лакше рањена. Цивил који је погинуо налазио се у својој кући, у кварту који је био изложен нападима НАТО-а. Четири лакше рањена цивила су се у моменту напада налазила у аутомобилу.

22. MAJ 1999.

Ракетирано више цивилних циљева на Косову и Метохији. Од 18,30 до 19 сати, НАТО авијација је са четири пројектила гађала село Енче, општина Косово Поље. У више наврата, са преко двадесет пројектила дејствовало је по Петровом Селу у призренској општини. Око 20 сати агресорска авијација је са седам пројектила гађала Ландовицу, општина Призрен. Пројектили су пали недалеко од споменика "Боро и Рамиз" у Ландовици.

У два наврата, са више од десет пројектила гађано је село Зач у општини Исток. У овом нападу није било жртава, нити повређених, али је причињена велика материјална штета.

Током ноћи, НАТО авијација је са више пројектила гађала цивилни аеродром у Слатини. Нешто пре поноћи, два пројектила су пала недалеко од споменика "Косовским јунацима" на Газиместану.

Приком бомбардовања околине Приштине погинуо је народни посланик у Скупштини Србије Драган Милуновић из Куршумлије.

У више наврата бомбардовани цивилни циљеве између Приштине и Подујева.

23. MAJ 1999.

Око осам сати, авиони НАТО-а су са више од десет пројектила гађали село Великинце, код Гњилана. Сат касније са 13 пројектила гађани су објекти у близини касарне у Урошевцу.

Настављено бомбардовање Казнено-поправног дома "Дубрава" код Истока. На овај затвор је бачено више од 20 пројектила...

Увуци па повуци

Мирела ПЕТРОВИЋ

Седница Скупштине града почела је у четвртак у 9 сати и једино одступање од претходних уобичајених седница била је чињеница да је њен почетак био затворен за јавност. Најава да ће се "забарикадирана" скупштинска врата отворити за новинаре после расправе о првој тачки дневног реда, показала се жалова јер је убрзо стигло саопштење да су "тајнима" проглашене чак прве четири тачке. С обзиром да је време ратног стања, такви потези су разумљиви чак и новинарима, па код председника седме силе таква одлука градских челника није изазвала претерано узбуђење. Новинарску досаду по скупштинским холовима повремено су прекидали одборници и чланови градске владе који су "загребали" са седнице на цигарет паузу. Ништа није давало наговештај скупштинској бури. Чак ни сам Часлав Поповић који је у току седнице неколико пута напуштао салу и добро расположен увесељавао присутне слободном интерпретацијом говора појединих одборника и коментаром "баљегање", сматрајући да се на седници губи драгоцено време. Ниједним гестом није одавао човека који ће у скупштину учи као председник градске владе, а изаћи као в.д. председник. А оставка је поднета. Питање је само шта је повод или, још боље, шта је разлог.

УСИЈАНИ ТЕЛЕФОНИ

Иако је седница била затворена за медије, успели смо за читаоце "Српске речи" да сазнамо да је оставка Часлава Поповића "пала" након друге тачке дневног реда, која је, онако како је предложена, расправљала о усмерењу средстава јавних комуналних предузећа ради обезбеђивања услова за функционисање у

Нови Сад, понедељак

На прес-конференцији ИО Часлав Поповић је изнео разлог повлачења оставке: "Разлог зашто сам је повукао лежи у образложењу четири странке са којима смо у власти, да тим поступком могу изазвати скупштинску кризу, да се мора поштовати изборна воља бирача и да после успешног рада градске власти у прошле две године ја немам право да из личних разлога и емоција поднесем оставку. Напротив, то су разлози да је повучем."

Александар Ивковац (ЛСВ), члан ИО за информисање је рекао: "Оставка је повучена у петак и питање политичке воље је да се то уважи. Право је на нашој страни и ми смо легитимни Извршни одбор".

рату. То значи да закључком који је предложен и којим би градској управи била дата широка лепеза овлашћења, од којих је најзначајнија могућност пребацивања пара из једног предузећа по потреби у друго. Практично "вишак" средстава са рачуна, на пример, "Тржнице" или "Водовода", могу бити искоришћена за потребе неког другог предузећа као што су "Чистоћа" или Градско саобраћајно, за набавку горива

Председник Политичког савета ДС, креатор свих политичких (не)џрилика у граду, њремијер градске владе Часлав Поповић, њоднео је усмену оставку на седници Скупштине, да би је њотом њовукао њисмено изјавом коју је њред сам њочетак наставка седнице шеф одборничке групе ДС Борислав Новковић уручио њрадоначелнику Стевану Врбашком. Синдром већ виђеноу у новосадској власти "њовуци-њотејни" оставља отворено њитање да ли је Поповић њредседник градске владе или не. Једни кажу да јесте, други да није.

БИВШИ ТВ ТОРАЊ КОД ВРШЦА

или било чега другог што градска влада процени да је за функционисање града неопходно. Да око усвајања оваког закључка није требало да буде проблема, говори и то да је исто договорено и на састанку који је одржан 13. априла и на коме су учествовали сви челни људи Скупштине и градске владе. Стиче се утисак да је памет накнадно прорадила и да су се Власи сетили, па је одбијање друге тачке дневног реда заправо спречавање уласка

спорног концепта управљања градо, у скупштинску процедуру на мала врата (њега је управо Часлав Поповић здушно заговарао у јуну месецу прошле године, његовим усвајањем инженерњија Скупштине града би прешла на ИО, чиме би се осим апсолутне власти стекла и контрола новца, што је узроковало кризу власти у граду, а СПО је тражио "главу" предлагача). Овога пута десило се нешто друго. Часлава Поповића, блиског сарадника Зорана Ђинђића, снашла је, како смо чули, "издаја" из редова сопствене партије, коју су подржале и неке друге политичке странке.

Било како било, оставка првог градског министра повукла је за собом и пад владе.

У току ноћи усјили су се телефони на релацији Подгорица - Нови Сад. Убедљивим аргументима др Ђинђић је успео да пољубља оставку господина Поповића и натера га да је повуче.

КОНАЧНО ИЛИ БЕСКОНАЧНО

Но, како је јутро паметније од вечери, наставак седнице донео је нова дешавања. Градоначелник Врбашки седницу је започео констатацијом да је Часлав Поповић поднео оставку и да ће се покренути механизми за избор новог Извршног одбора. До тада сви укључујући и председника владе, настављају са редовним обављањем функција.

Одмах потом реч је добио шеф одборничке групе демократа Борислав Новковић, који је замерајући председнику Скупштине што није прочитао одборницима текст писменог повлачења оставке Поповића, затражио да се то и уради и да баш као и оставку одборници приме на знање њено повлачење. Томе се жестоко успротивио секретар скупштине Ђорђе Писарев, тумачећи скупштинске правне акте, пре свега Пословник о раду и Статут, тако да нема ни места за повлачење оставке. Затим је следило надмудривање које је пресекао др Предраг Филипов, потпредседник Скупштине, са предлогом да се све нејасноће и несугласице разреше на наредној седници скупштине, а да се рад даље настави. Градоначелник Стеван Врбашки је прихватио овај предлог и Скупштина је несметано наставила са радом ажурно усвојивши неколико десетина тачака дневног реда.

Да су ствари крајње нејасне и да их свако тумачи на свој начин, речито показује и заказивање састанка шефова одборничких група од стране председавајућег Врбашког, како би се почело са консултацијама око будућег мандатара градске управе.

За демократе, Часлав Поповић је и даље председник Извршног одбора јер је повукао оставку. За одборнике СПО о тако нечему нема ни говора и подношење оставке се сматра коначним чином. Да све иде у том правцу потврђује и шеф службе за прописе Лидија Тадић, која је пред одборницима говорила о оставци као коначној.

Озбиљни кандидати у кадровском каруселу виђени су у лицу др Ђорђа Башкића, у садашњем потпредседнику Скупштине града др Предрагу Филипову и некадашњем министру за здравство др Александру Лучићу.

Они који пажљиво прате новосадску политичку сцену сетиће се свих догађања у Скупштини града и око ње, прогнозу да ли ће Поповић остати на функцији или ће на то место доћи једно од три имена са којима се води интензивни разговори од стране некадашњих партнера из "Заједно" тешко је дати. Но, с обзиром да су одборници ти који ће да кажу главну реч њиједно од решења није искључено.

Не могу више, пући ћу

Ноћ је најтежа, град је у потпуном мраку. Светла су угашена и на стамбеним зградама. Мрачно је као у паклу. Из даљине се чују звуци који говоре о томе да је у току пресељење, сви знају која и чега, само не знају куда...

Мирјана КАЛИНИЋ

"Желели смо да рат уђе у сваку кућу, у сваку породицу", изјавио је пре петнаестак дана портпарол за штампу НАТО-а, приликом редовног брифинга са новинарима. Било је то у време када је овдашња јавност први пут чула за графитне мреже које су бачене на далеководе, да би изазвале прекид дотока електричне енергије.

Наравно, рат је тек тада закуцао на врата оним људима који су имали среће да им се кућа или стан не налазе у близини неког војног објекта, фабрике наменске производње, рафинерије или не дај Боже аеродрома. Јер, то су, како кажу НАТО-стратези, "легитимне војне мете".

Такву срећу нису имали грађани Нове Пазове, пошто су прве куће удаљене свега стотинак метара од највећег војног аеродрома у земљи, познатијег у јавности као батајнички аеродром.

КАО ДА НЕ ПОСТОЈИМО

То је оно што највише љути овдашње житеље.

"На државној телевизији само чујемо - гађана је Батајница или шире подручје Батајнице. Најблажа варијанта је - гађано је између Нове Пазове и Батајнице. Стално се истиче позиција Београда у односу на аеродром, кажу удаљен од центра Београда 14 километара.

Нико не помиње да је од центра Нове Пазове аеродром удаљен само два километра. Ми као да не постојимо, а скоро два месеца живимо у "зони сумрака" - кажу огорчени Новопазовчани којима се на реч Батајница диже коса на глави. По њима Батајничани виде рат само на телевизији. Додуше, неки се и ограђују, "чују они детонације, али једно је чути а друго је бити свакодневна мета".

Прави је, иначе, подвиг доћи из овога места у Београд или Земун, пошто морате да прођете поред аеродрома који је мета и дану и ноћу.

"Била сам у аутобусу који је пролазио поред аеродрома, када је усред бела дана пала ракета. Ракета је пала испред аутобуса. Возач је био присебан, брзо је отворио врата и рекао нам да скочимо у оближњи канал. Гледамо, ракета иде према нама, а не можемо ништа да учинимо. Које је то осећање беспомоћности и страха, не могу да вам опишем. Тешко је и када се враћамо с посла, јер чим изађемо из Батајнице и приближимо се аеродрому, возач да гас до даске, само што пре да прођемо поред њега. Покушала сам да идем на посао и возом, гледамо како ракета прелеће воз и пада на аеродром... Шта ако промаши циљ, не могу више, пући ћу..." прича своју муку Мара Јанковић.

Људи се овде довијају како знају и умеју, не би ли некако дошли до својих радних места. "Знам жену коју су писмено обавестили да је

добила отказ зато што се два дана није појавила на послу. Нико је није питао да ли је могла да дође или не. Пут је био затворен за саобраћај, због касетних бомби нису нас пуштали. Морали смо пола Срема да обиђемо да би стигли до Батајнице, а онда до Београда", каже огорчено госпођа Јанковић.

Страх се увукао међу људе, сви брину шта ће бити данас али и сутра. Јер, пара је све мање, а залихе хране се брзо троше. У центру града могу се видети људи који само чекају да се испред самопослуга и продавница појави камион са робом. Снабдевање је отежано због порушених мостова и оштећених путева.

"Улетео сам у гужву, видим нешто се дели. Тек у реду сам сазнао да је стигао прашак, кеса од три килограма кошта 65 динара, а ја сам у цепу имао само 40 динара. Али, има добрих људи, па су ми позајмили", испричао нам је један пензионер који се представио као Раде. Људи помажу једни другима колико могу, мада има и мучних сцена.

"Увек сам сам давао на вересију својим старим муштеријама, сачекам недељу-две док не приме пензију или плату. Сада више не могу, мобилисали ми сина и зета. Снаја треба да се породи, ћерку и њену децу храним. Зашто ми сељаци морамо увек да будемо жртве рата", пита се Живко Јовановић, сељак из оближњег села који продаје на пазовачкој пијаци... Док смо разговарали, пришао је један старији човек, молећи за килограм сира до пензије.

"Не могу, треба ми сваки динар, ко зна кад ће пензија", одговорио му је сељак. "Стара сам ти муштерија, где ће ти душа", молио је скоро плачним гласом човек.

У време док су се њих двојица убеђивали из баште оближњег кафења одјекивала је гласна музика. На делу је у ствари била акција "утеривања патриотизма" и онога "нама ништа нико не може"... На речи песме "Мене мајка рани с кикирки, зато ми је нарастао оволики", једни су људи (не баш тако млади) подврискивали, док су се други гласно смејали.

"Шта ћеш, момци су одлепили", каже ми један старији господин, видевши моје запрепашћено лице. А "одлепљених" овде има много. Могу се видети како у време дејстава противваздушне одбране и НАТО-гранатирања шетају улицама и причају сами са собом. У почетку сви су их молили да се склоне, сада више не. Сви се понашају по правилу "живи и пусти друге да живе".

46 У ЈЕДНОМ ДАНУ

Ноћ је најтежа, град је у потпуном мраку. Светла су угашена и на стамбеним зградама. Мрачно је као у паклу. Улицама пролазе само аутомобили и камиони, великом брзином, сви некуда журе. Из даљине због језиве тишине, могу се чути звуци који говоре о томе да је у току пресељење и премештање на неко безбедније место. Сви знају кога и чега, само не знају где. Хвата нас језа, пошто је то знак да је претходни положај откривен. Просто смо паралисани од страха, јер не знамо колико смо удаљени од могуће мете. Нас обичне смртнике нико ништа не пита, нити има кога да нас узме у заштиту.

Све су ноћи овде тешке, мучне и неизвесне; стално нам се врзма по глави - кад ће пасти, где ће пасти и да ли ће пасти.

Ипак, ако би рангирали, најтежа је била ноћ када је погођена кинеска амбасада. Никада толика група авиона није надлетала овај град, подсећало је на грмљавину стотина топова. Једна група авиона гађала је аеродром, док се друга упутила у правцу Београда. Те ноћи пала је и ракета у густо насељени део града, педесетак метара од куће аутора овог текста. Експлозија је била страховита, направљен је кратер чија је ширина 20 метара, а дубина 3-4 метра... Срећа у несрећи, објаснио је један од надлежних, јер да је пала само пет метара даље и ударила у цесту, поновила би се Сурдулица. Биланс: стотинак лакше и теже оштећених кућа и неколико лакше повређених људи. О психичким траумама нећемо овога пута... Пописана је настала материјална штета, све по савезним прописима. У тој причи најбоље су се снашли љувци, који су одмах са екипом изашли на терен. Списак су, кажу, доставили на адресу председника општине, који је иначе социјалиста. Људи из председничког окружења тврде да списак није ни виђен. Грађани, изнервирани и измрцварени

ЗГРАДА ТЕЛЕВИЗИЈЕ У СРЕМСКОЈ КАМЕНИЦИ

свакодневним гранатирањем, сити рата, Косова, патриотизма и СПС-ЈУЛ препуцавања и сакупљања политичких поена када му време није, самоорганизовали су се, пописали штету и колико-толико санирали последице. Након неколико дана, службено лице из општине званично је пописало штету.

Нико више није расположен да расправља на ту тему, јер проблеми се гомилају. Таложе се ратне трауме. Трауме појачавају и све учесталије сахрањивање комшија, рођака и познаника. Једни гину за отаџбину, другима отказује срце... Док пишем овај текст, чује се снажна експлозија, потом звук авиона у бришућем лету, на крају сирена која најављује ваздушну опасност. Тог дана Виктор Черномирдин је посетио Београд. Током ноћи на аеродром и околину испалено је 46 ракета...

Без очекиваног хепиенда

Миле ДАКИЋ

Хрватски ХДЗ званичници су раздрагани и одушевљени нападом НАТО пакта на СРЈ и посебно на Србију. Успјели су почетно заталасати већину Хрвата прогнозама о брзој капитулацији СРЈ и потпуном паду српства и Србије. Они су нудили западним савезницима копно, море и зрак за окрвављене стазе и путеве НАТО војника, бродова и авиона, јер треба уништити свједоке који су створили хрватску државу. Ово подсећа на бројне примјере убиства, када дужник диже руку на добротвора који му је дао новчану позајмицу. Опасни су комплекси инфериорности. Лијек за изабављење је жудња за уништењем. И то је разлог постојања Јасеновца и уништења преко милион Срба у току Другог свјетског рата. Кад би разум владао, Хрвати би требали подићи Србима највећи споменик у сред Загреб или на Медведници.

Не може се наћи и претпоставити начин којим су Хрвати могли остварити своју националну државу без српске крви, без српских великана прошлости, без Вука Караџића и Ђуре Даничића, који су им 1851. подарили српски језик за њихов књижевни, који они прозваше хрватским и баш преко компактности језика посташе модерна нација, освојише Дубровник, српску, дубровачку књижевност, па Далмацију... А та Далмација се у познатом попису

становништва, који је организовао аустријски статистичар др Адолф Фикер 1857, изјаснила 88,92% да је српска, 10, 84% италијанска и 0, 24% да је арнаутска. Нити један Далматинац тога времена није казао да је Хрват.

ТРОЈАНСКИ КОЊ

Да се и не говори о српском доприносу у стварању хрватске државности у току Првог свјетског рата, када су Срби одбили Лондонски пакт од 26. априла 1915, који је прецизирао да ће Истра и неки јадрански отоци припасти Итал-

СРЈ није капитулирала за три дана, како су прогнозирали хрватски појавари. Агресија је потрајала, па су и Хрвати поистали забринути. НАТО и у "хрватско море" одлаже авионске бомбе и ракете...

ји, а јадранска обала укључујући и острво Крк Србији. Србија се за рачун "браће" одрекла Лондонског пакта, рачунајући да су јој Хрвати далеко ближи од Италијана. Никола Пашић је иницирао формирање Југослаvensког одбора, који ће се толико осилити при крају и послје Првог свјетског рата да ће затамнити јуначке подвиге српске војске 1914. и у времењу Солунског фронта. Неколико политичара Југослаvensког одбора ће постати респективна политичка снага, која ће се здушно залагати да Загреб буде главни град нове југослаvensке државе и која ће прикрити сва злочинства која су хрватске јединице учиниле у Мачви и Подрињу 1914. године, те над Србима у Загребу и другим градовима Аустро-угарске монархије. Српски политичари су се држали завјета у Декларацији Народне скупштине, одржане у Нишу децембра 1914, да ће се рат водити за уједињење све слаvensке браће на Балкану. Била је то морална и човјечанска визија, која ће, на српску жалост, у наредним временима разбијати српску државу и стварати државе онима који их у прошлости никада нису имали. Узалуд су талијанске, енглеске, француске и руске дипломате тога времена (посебно руски дипломата Извољски) изражавале велику резерву према Словенији и Хрватској и савјетовали да их треба препустити њиховој историјској судбини, да остану у саставу Аустрије, Италије и Мађарске. Томаш Масарик је изјавио да српско државотворство с Хрватима не граничи са здравим разумом. Хрватски и словеначки политичари су гледали на Југославију само као на тројанског коња који ће им донијети националне државе. Тога је до краја био свјестан Словенац, предсједник Владе Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца, Антун Коршоџ, који 1928. године изјављује: "Срби су нам дали златну кобицу, Југославију, вратит ћемо им рагу". Милош Црњански је писао: "По нашем схватању ова игра није фер, јер је убрзано и ужурбано брисано све што је српско, док се са поштоване друге стране оперише стално аутономијама, сепаратизмом и захтевима... вратимо се и ми Србији". Посланик Јосиф Предавец је 1928. изјавио да ће Хрвати отићи још једном у Београд да се братски раставе од Срба. На то је књижевник Јован Дучић примијетио: "На несрећу ово се није догодило. За ово Хрвати нису имали храбрости, а за ово Срби нису имали памети". Перверзију хрватских политичара је на вршме схватио војвода Мишић, још марта 1919, када је упозорио краља Александра да с Хрватима треба прекинути заједничко државотворство и на крају додао: "Не заборавите, Височанство, моје речи: ако овако не поступите, сигуран сам да ћете се љуто ка-

јати."

Тврдња да су Срби творци хрватске националне државе је неоторива. Ко би ишчупао Хрвате из састава Италије, Аустрије и Мађарске, да у два свјетска рата није било српске крви и српских заблуда. Странпутицом о стварању велике државе и ослобађању "браће" Србија је зарадила дубока и дугорочна непријатељства код комшијских држава из чијег су састава Срби чупали територије и стварали хрватску националну државу. Цех те политике Србија и данас обилато плаћа. Теза да су Срби творци хрватске националне државе посебно је евидентна у току Другог свјетског рата, када су опет Срби прешли преко милион жртава, које је учинила монструозна Павелићева држава и прихватили поново државотворно заједништво с Хрватима и који су поражени, и још територијално проширену фашистичку НДХ поставили на пиједестал побједничке антифашистичке коалиције. Истру су за рачун Хрватске освајале 1945. године српске јединице. Срби за то насиље над политиком још до сада нису затражили извињење. Није ово политичко и историјско чудо, дјело само једног човјека. То се без приволе најбројнијег народа на Балкану није могло десити. Срби су то прихватили, јер за њих, због политичке наиве и душевности, историја никада није била магистра витае.

НЕШТО СЕ ДЕШАВА

Данас, у потпуности само зналци српско-хрватских политичких односа могу схватити патолошку мржњу према Србима и хрватски одавно очекивани хепиенд, којим се изражава подршка НАТО бомбардовању Србије. То је резултат зависти и потребе уништавања свих доказа да су Срби Хрватима на длану подарили националну државу, јер је "врлим хрватским витезовима" било тешко живјети са таквим сазнањем. Треба и при највишим политичким одлукама размишљати о народној пословици: "Уздигни сироту, себи за срамоту!" Хрватски ХДЗ политичари су поносили што НАТО авиони у слободном, ниском бришућем лету преносе смртоносне терете на Србију преко окупираних Српске Крајине. Срби цијелога свијета организују анти-НАТО протесте, али се заостали и повраћени Срби у Хрватској још не смију демократски и национално огласити. То је најбољи показатељ хрватске ХДЗ демократије, која под сваку цијену жели потпуно угушити и пресушити једну од историјских српских националних притока на простору: знатно већем од Косова и Метохије.

Времена ипак мијењају обичаје. Нешто се дешава и у Хрватској. СРЈ није капитулирала за три дана, како су прогнозирали њени појавари. Агресија је потрајала, па су и Хрвати постали забринути. НАТО и у "хрватско море" одлаже авионске бомбе и ракете. Шта ће бити с туризмом наредних година и деценија? Отвара се проблем отетих и окупираних српских земаља. Извршено је етничко чишћење, отимачина српске имовине, као и масовни злочини над српским народом за које ће требати одговарати. Будућност наредног вијека припада земаљама које су сачувале своје природне ресурсе. Све су то дилеме које полако неутралишу донедашњи хрватски занос због агресије на Србију и СРЈ.

Тежи смо им нас тридесет...

Борбени дух карактеристичан за људе који морају да се свакодневно носе са специфичним проблемима збој свој телесној оштећења дошао је до ипуне изражаја на протестима против агресије НАТО и касније, укључивањем на Интернет, сматра Вукоман Бошковић, председник Кризној штаба инвалидских организација Београда, и догаје својствени афоризам: "Нисам знао да на Дивљем зајаду има толико дивљака".

Невенка НИКИЋ

Човек са фотографије објављене у нашим новинама од 15. априла (али и у многим домаћим и иностраним медијима) зове се Вукоман Бошковић и секретар је Удружења паралегичара и квадриплегичара Београда. Онедавно, налази се на функцији председника (због ратног стања оформљеног) кризног штаба инвалидских организација Београда. Наш разговор вођен је непосредно уочи разарања Неуролошке клинике на Дедињу, у просторијама Удружења паралегичара, тек коју стотину метара удаљеним од "грешком погођеног циља". Барака у којој се састају чланови удружења већ је била прилично оштећена после ракетирања резиденције председника СРЈ а сада је додатно страдала. Све то заједно трагична је опомена како се у бесмисленом оружаном сукобу ређају једна за другом "коллатералне штете" (што је цинична кованица лансирана у овом рату која означава огромне нејужне људске жртве) док је и ону симболичку конотацију овде немогућно избећи: у рату хендикепирани грађани неупоредиво више пате од здравих а продужетком рата, као последица рањавања, број инвалидних лица неминовно се увећава.

ОТАЦБИНА ИЗНАД СВЕГА

Вукоман Бошковић је по образовању дипломирани правник а по вокацији књижевник (до сада је објавио две самосталне збирке поезије, док је трећа у припреми) и афористичар. За себе истиче да је Србин рођен у Црној Гори, мада то сматра својим интимним осећањем а не политичким ставом.

Шта је био основни мотив Вашег личног укључивања Удружења паралегичара у јавне протесте који су одржавани на Тргу слободе после почетка агресије на нашу земљу?

Ја сам се, пре свега лично, побунио као песник и сатиричар, јер моју отаџбину не чини званична политика ни било која странка, отаџбина је изнад свега тога. С друге стране, и као дипломирани правник знао сам да је у овом случају погажена и Повеља УН, међународно и ратно право, односно да је агресија на СРЈ акт

обичног варваризма и безакоња. Жалосно је да и тамо где смо рачунали да је демократија најразвијенија победила воља моћне мањине на власти. У мени се јавио револт и због тога сам позвао чланове нашег удружења да се добровољно прикључе том протесту.

Убеђен сам да на све разумне људе у свету, нарочито оне на Западу који нису подлегли пропаганди голе силе, а и на хуманитарне организације, већи ефекат има када су у протест укључене и хендикепиране особе. Верујем да је за савест тог западног света било теже да виде нас тридесет у инвалидским колицима него преосталих тридесет хиљада здравих демонстраната. Ми знамо шта су бол и патња и представљамо опомену свима онима који одлучују о рату или миру, указујемо на то до чега све њихови непромишљени потези, могло би се чак рећи хирови, могу довести.

Да ли је било реакција на ваше апеле из редова удружења ратних ветерана, рецимо

инвалида из вијетнамског рата, што може бити веома значајно ако се зна да САД одлучују о току ратних операција у Југославији, а истовремено и да су у тој земљи врло обазриви према расположењу домаћег јавног мњења?

На наше апеле свакодневно добијамо одговоре из света, а посебно из Америке. Обавештени смо и о постојању петиција са захтевом да агресија престане, које ће, пошто се сакупи већи број потписа, бити упућене Сенату на разматрање. У праву сте, посебно организације ратних ветерана лобирају и врше притисак на јавност да се рат заустави, јер знају каква пустош остаје после рата. И мислим да су наша обраћања имала одјека у светској јавности. Кад-тад разум се побуни против безумља.

НИСУ СВИ НЕПРИЈАТЕЉИ

Вероватно сте посегли и за неким старим везама и познанствима из мирнодопског времена?

Ми смо пре рата имали најбољу сарадњу са клубовима наших исељеника у свету. Посебно бих могао да нагласим плодне контакте са српско-немачким културним клубом "Крајина" из Наголда и "Отаџбина" из Карлсруеа. Добре контакте успоставили смо и са "Хуманитасом" из Беча а резултат те сарадње било је једно комби возило и обезбеђивање гардеробе за наше чланове. Добили смо такође и извесну количину лекова и неколико инвалидских колиџа.

Нагласио бих и веома добре односе са аустријском амбасадом у Београду. Могу да кажем да сам лични пријатељ са господином Волфгангом Петричем, амбасадором Аустрије у СРЈ и специјалним изаслаником ЕУ у преговорима о Косову и Метохији. Мислим да се морамо ослободити предрасуда у вези са расположењем на Западу према Србима, јер поред несумњиве антисрпске пропаганде ми још имамо велике пријатеље. Навео бих управо пример господина Петрича, по чијој одлуци су чланови Удружења паралегичара добијали гратис визе за боравак у Аустрији, а захваљујући великом ангажовању његове супруге Норе добијали смо на поклон пет инвалидских колиџа. Нажалост, сви облици успостављене сарадње сада су због рата покидани, али ми ћемо учинити све да се она у што скорије време обнови.

Како функционише Кризни штаб на чијем сте Ви челу и који су му основни задаци?

Циљ формирања овог тела јесте да у ратном времену на најбољи могући начин у ванредним околностима помогне инвалидима који живе у главном граду. Кризни штаб чине три представника инвалидских организација и по један представник Црвеног крста и Градског секретаријата за децу и социјалну заштиту. Од делатности којима би кризни штаб требало да се бави јесте дистрибуција хуманитарне помоћи, према потребама организација и могућностима Црвеног крста и донатора из земље и иностранства. Поред тога, планирамо у најскорије време да организујемо акције као што је добровољно давање крви за потребе рањених припадника војске и полиције. Штаб се такође припрема за ситуације у којима би могло доћи до појаве разарања већег обима у којима би се повећао и број инвалида у ратним дејствима, где би досадашња, иако мирнодопска, искуства организација укључених у рад овог штаба била незаменљива. Наша је обавеза да у таквим случајевима посредујемо на адекватан начин како би се инвалиди прихватили од стране државних органа и њихов статус, од кога им зависи будућа egzистенција, што пре регулисао.

делима имају лични однос а никакву одговорност, у прилици су да се без обзира на место и време према уметности понашају стихично, емотивно, идеологизовано, камелеонски, кетмански, кукавички или храбро, прилагођава-

Ратничке игре некад и сад

Историја сама по себи не може да буде ни добра ни зла, ни професионална ни назадна, ни хумана ни сатанистичка. Каква год да јесте, а увек је обојена некаквим крајностима о којима (проблематично) сведоче постојеће интерпретације, она је ипак само дело или недело људи. Свесна да нисам ништа могао да будем шта друго до релативно поуздан сведок времена којим ће се једном усрдно и контрадикторно бавити историчари, буљим у цитат који говори о не тако давној историји, обузета поштом супротивљених осећања, ошамућена и беспомоћна пред цинизмом зла више него и пред злом самим.

Џејмс ПИОН

"Историјско сведочанство", сада је већ свеједно и да ли му приличе ови наводни знаци или не, чије је да је, а приписује се извесном Бенедиктусу, гласи овако:

"У Јасеновцу су деловале гласбена и драмска секција, логораши су изводили Тијардовичеву оперету Мала Флорами, али су глумили и играли орпског комедиографа Бранислава Нушића Госпођа министарка. У логору смрти било је, дакле, и забаве и смијеха и веселја."

Не сусрећем се први пут са сличним податком, наравно, барем сам се логорашке литературе начитала. Можда је моја осетљивост према оваквом податку тек нешто појачана чињеницом да живим у двомесечном паклу у коме је читава једна земља постала својеврстан експериментални логор где повремено такође има "и забаве и смијеха и веселја".

Човека - следим своју уморну мисао изазвану овим редовима цитираним али и мимо њих - заиста свашта може снаћи у животу. Верујем да ни Створитељ није претпоставио шта се све најсавршенијем делу његовом може догађати и како он на та догађања све може да реагује. Уметничке секције у логору, а и жртве и целати потврђују да су постојале, имају претпостављам двојак карактер, циљ и смисао. Са једне стране оне су замисао, наредба и суптилни простор живљавања целата, а са друге су одбрамбена и инатна страст жртава. У наведеном примеру, ни Тијардовић ни Нушић нису ни кривци ни хероји овог морбидног сценарија у Јасеновачком логору, мада могу чак и да замислим ситуацију у којој се музика и реч двојице уметника чују и примају у пакленом просценијуму фамозног логора на Сави.

Када би уметник, снај који истину може да понесе и поднесе тај тешки лепог крст стваралачке муке и одговорности, могао да претпостави како и зашто све може да буде искоришћен, изведбом или цитирањем, употребом или злоупотребом, вероватно се многи на стварање не би ни одлучивали. Неки, пак, други и другачији "уметници", а нарочито репродуктивци и ини извођачи који према изворним

јуни и нечија дела и саме себе ситуацији. Да ли је уметничко дело пресађено из нормалне у ненормалну ситуацију исто дело?

Култура и уметност су изгледа апсолутно немоћни да се одупру злоупотреби у смутним временима. Као што ономад, у Јасеновачком или неком другом логорском демонјуму, целати и жртве учествују у сулудим манифестацијама "забаве, смијеха и веселја", тако и свака идеја о праведном, одбрамбеном, јуначком и патриотском ратовању културним и уметничким средствима бива изложена реалним могућностима сурове и сирове злоупотребе. Ако већ јесмо својеврстан логор, а штошта указује на чињеницу да јесмо, онда није нимало чудно што је наш индивидуални однос према "забави и смијеху и веселју" амбивалентан. Рецимо да ономе ко се осећа жртвом у овом времену није до забаве, смијеха и веселја. Наши невидљиви небески целати нису у прилици да од нас као специјални вид мучења траже да их забављамо музиком, рецитовањем, глумом. Када би то могли, неко би по цену живота одбио да учествује, а неко би богами пристао, макар нас Аска пред вуком или Шехерзада пред тиранином. Све је то већ виђено и аутор ових редова није склон да суди ничијем избору.

Зашто се многи данас, у самом епицентру двомесечног пакла, одлучују на манифестацију забаве, смијеха и веселја? Да ли је баш свима који се на то одлуче заиста до песме и да ли их заиста опредељује уверење да тако свету покажу храброст, дух, одлучност а непријатељу делимо моралне шамаре? Да ли су манифестације у функцији подизања властитог борбеног морала и националне самосвести, дакле наша интерна ствар а не нешто окренуто ка спољњем свету?

Све сам склонија уверењу да је већина наших јавних излива забаве, смијеха и веселја начин да задовољимо и умилостивимо наше унутрашње целате. Шушка се да им прија и одговара овакав вид испољавања патриотизма, а то је најалост довољно да се огромна већина народа преобрази у сироте овчице које плешу и певају и гуде пред невидљивим и неумољивим вуком.

НЕИМАРСТВО НИ ИЗ ЧЕГА

Многим цивилима је, дакле, још увек најбитније да у овом чудном рату који обичном човеку изгледа неразумљив, за сваки случај одбрани себе од нас самих и евентуалних сукоба са политичким системом и домаћим моћницима, јер од непријатеља које не виде и са којима се не сусрећу и онако нема ефикасне одбране. Рат са непријатељем чисто је статистички и води се саопштавањем цифара о броју срушених летелица и пројектила, а ту се у потпуности слажем са господином Миканом Миловановићем који каже: "Ако наставимо овако да их скидамо са неба они за четири-пет месеци више неће имати авионе". При томе, као да сасвим губимо из вида да ми до тада нећемо имати ништа. Најчуднија је, међутим, новостворена атмосфера у којој нам та чињеница не смета и као да никога озбиљно не забрињава. Флоскула о изградњи бољих, већих и лепших објеката коју је једном негде неко, бацајући нам пропагандну и оптимистичку праšину у очи употребио, постала је опште место и омиљена парола. Бранећи се њоме заправо показујемо недостатак свести о реалним обрисима ситуације у којој се налазимо.

Слушајући заступнике фантастичног неимарства ни из чега, увек се сетим мудрог искуства сажетог у виц о Лали који је као вршњак овога века преживео све ратове, па упитан да ли може и како ће преживети и овај најновији одговара: "Рат бих још некако и преживео али ослобођење сигурно не". Не треба много памети да се разазна која и каква идеја, тачније која и чија идеологија распирује тај мит о обнови и изградњи као о врхунцу среће који ће нас снаћи чим победимо. Немам никаквих илузија када су у питању творци нове светле будућности после овога рата, планери нових петолетки и добровољних радних акција,

креатори кулчења са песмом на уснама. Ово махнито рушење савршено им погодује и поново их инспирише да точак историје заврте у својим устајалим водама.

Хоће ли нам се историја вртети у круг и понављати као фарса, или ћемо чак и у овом теснацу и можда баш захваљујући њему смоћи снаге да одаберемо нов, савремен пут и друге видике, зависи од нас самих премда у овом тренутку изгледа да од нас ништа не зависи. И када нас бодре и хвале, и када нам прете и застрашују, ваља помно сагледавати ко то чини и зашто то чини. Лепо је чути за себе да смо најбољи народ на свету, али такви смо у саопштењима ЈУЛ-а, па се ваља упитати шта чинимо када смо заслужили овакву леву похвалу. По опробаном топло-хладно методу ЈУЛ нам истовремено саопштава и да се "издаја не опрашта ни у једном рату". Следи једноставан закључак: најбољи смо, дакле, на свету све док не издамо ЈУЛ и његове интересе, у противном ћемо бити гори и од агресора. Као што смо ономад за њих већ били фашисти када смо устали против изборне крађе.

Пошто се у овом хаотичном сплету интереса и интережција није нимало лако снаћи и сабрати, најбитније је не подлегати ничијем застрашивању. Ако се већ јуначимо против агресора, јер смо одувек били осетљиви на ускраћивање слободе споља, нужно је да се окуражимо и пред унутрашњим властодршцима који нам сужавају слободу изнутра. Иначе је прича о нашем пословичном слободоумљу половична, ако не и бесмислена. Успемо ли у самоодбрани од застрашивања и претњи, схватићемо да је прекомерна хвала само супротан пол исте тактике којој је циљ да послужимо у сврхе унутрашњих политичких обрачуна. До злоупотребе нашег родољубља

практично не може доћи споља. Само изнутра наше родољубље може да послужи појединцима или групама да спасавају свој кредитет, јачају или чувају власт, прете свету или тргују с њим чувајући своје главе нашим.

СУШТНОСТ НА ПРОБИ

Наше двомесечно понашање под агресијом песник Драган Јовановић Данилов назвао је у једном свом тексту "цивилизованом формом патриотизма". У односу на спољни свет одбране мостова и фабрика живим зидовима уистину тако делују, али Данилов вероватно није био у прилици да види непотписана писма, анонимне прогласе, полуписмене фотокопије, којима се грађани под претњом отказима и слично на ове спонтане манифестације организовано позивају, нити да поразговара са људима чији је патриотизам неспоран али их ово неименовано организовање доводи у озбиљну недоумицу. Данилов пренебрегава чињеницу да је степен информисаности појединаца веома различит, те да у критичним моментима једни знају куда иду а други иду грлом у јагоде. Једно је лични избор и стварни спонтан отпор, а друго наређење иза којег нико не стоји и за евентуалну трагедију нико поименце не одговара. Мостови јесу израз наше суштости, драги Данилов, али је горка чињеница да многих мостова више нема а да се наша суштост умањује сваком невином жртвом, свесно или несвесно уграђеном у цивилне рушевине.

Гајим дубоко поштовање за све "цивилизоване форме патриотизма" али не желим да их испољавам као неку врсту игре на срећу, а још

мање да их у облику масовки подржавам рачунајући са разумом или хуманшошћу непријатеља. Када смо били у спасовданској литији, например, знали смо да ризик постоји, али да иза њега стоји српски патријарх који је рекао да ће молитвена колона проћи уобичајеним путем и у случају оглашавања ваздушне опасности. То је став и тако се преузима одговорност за свој народ, а на појединцу је да одлучи без притиска и уцена хоће ли га следити или не.

Став је и то што нећу да одем из земље ни са београдског асфалта. Став је и то што обављам посао за време ваздушне опасности као да се ништа не догађа. Али став је и то што нећу да певам на мосту под петокраком и сликама онога за кога не знам где је. На мостове он чак није ни јавно позвао, што је његово легитимно право. Ако већ хоћу да учествујем у масовкама онда идем тамо где се налази и позивач, пристајући да заједно делимо судбину жртве. Тако сам чинила досад, тако ћу радити и убудуће.

Не знам како бих се понашала у Јасеновцу и да ли би ме неко могао натерати да у деветом кругу играм Нушића. Мој данашњи непријатељ за Нушића није ни чуо а ја не желим да ме посматра као неког урођеника, члана чудног племена које игра око ватре. Ко ми је данас прави пријатељ и сабрат? Онај који зна да ми у овој муци није до песме, већ до здравог разума, нормалног понашања у ненормалним околностима, и до моралног интегритета који ми не могу ни дати ни одузети невидљиви властодршци који чак ни не станују на својим грађанским адресама.

Многи истакнути интелектуалци и политичари у свету осудили су интервенцију НАТО у Југославији. То, наравно, не треба да буди лажне наде - у свету не одлучују они, него владе земаља чланица НАТО које су се одлучиле за интервенцију. Ипак, треба забележити не само ове критичке гласове против интервенције, него и чињеницу да се они у демократском свету могу без већих препрека објавити и чути.

Један од најугледнијих либералних чешких и европских интелектуалаца, професор Вацлав Бјелохрадски (предавао је на универзитету у Ђенови, данас предаје у Трсту и на Карловом универзитету) буди наду да ће се критички глас на Западу не само чути него и схватити.

У чланку "Рат на Косову је левичарски рат" написали сте да пажљиво режиране слике данашње трагедије само скривају њене праве узроке. Ко их по ваљем мишљењу режира?

Информисање је наставак бомбардовања другим средствима. НАТО не само да контролише изворе информација, већ систематично одриче ауторитет и кредибилитет независним изворима, систематично заглашава и деформише гледиште друге стране. Два примера: славни италијански телевизијски новинар Санторо био је нападан као "Милошевићев пропагандиста" само зато што је извештавао из

ВАЦЛАВ БЈЕЛОХРАДСКИ (2)

Епоха међународне анархије

Београда и показао нам цивилне циљеве у плановима - последице "бомбардовања интелегентним бомбама". Због истог разлога је британски владајући естаблишмент за просрпску пропаганду отпузео Џона Симпсона из ВВС. НАТО води информативни рат, баш као у време рата у Персијском заливу - труди се да истисне из игре "неподређене" медије. Ипак, ВВС је подржао Симпсона. Узгред, у либералном али снажном проратном Corriere della Sera изашла је фотографија уплаканих очију, а испод ње потпис девојка са Косова плаче. Тридесет две године сам читалац тих новина, али се у њима до сада са нечим тако новинарски неетичким нисам још срео.

Наравно, ту је још један режисер, тржиште, на којем је велика потражња за сликама српске кривице. Најчитанији политички италијански недељник "Panorama" (16/99) се ове недеље извештавао: слике геноцида на Косову из прошлог броја биле су објављене негде још пре годину дана и у другачијем контексту. Са потражњом расте и понуда. Праве слике мешају се са рециклованим и фалсификованим сликама, та зар не живимо у веку "симулације и симулакра"? Страшно је у свему томе што се са стварним патњама стотина хиљада људи ту бесрамно тргује. НАТО је бомбардовао избеглице са Косова

(грешком), слике мртвих тела потресле су нашу савест, а као последица тога порасла је потражња за сликама српске суровости, да бисмо тако умирлили своју рђаву савест. Али западни медији се буде, облак отровног дима над бомбардованом фабриком код Београда вероватно ни онај највећи ратник не може сматрати за легитимни аспект "хумане интервенције".

Тако да више од половине западног света дозвољава да буде манипулисана?

Колико је мени познато, само у Енглеској и Сједињеним Државама више од половине грађана подржава бомбардовање. У САД ме то не изненађује, то је најнеобразованији, најмање рационалан народ, веома лак за манипулисање. Британска сагласност има своје посебне разлоге: Блерова Енглеска тако уравнотежава немачку превагу у ЕЗ, систематичним наглашавањем својих "специјалних односа" са ОАД. У Италији до сада нисам срео никога ко би се слагао са бомбардовањем, ни међу колегама ни међу студентима. Знаш такође да и сагласност Француза опада. Ипак, западно јавно мишљење је све опасније изложено манипулацији. Консензус је ту питање инвестиција: продукује се, акумулише и дистрибуише уз помоћ контроле кључних места у медијској мрежи. Истраживања јавног мњења поврх тога нису веродостој-

на, често представљају само наставак политике другим средствима.

ПЛЕМЕ ЕКСЛЕВИЧАРА

Ви потпуно искључујете могућност да би разлог за нападе могло бити настојање да се зауставе етничке чистке на Косову?

Искључујем. У разговору из Рамбујеа се захтева следеће: "Персонал НАТО може се слободно кретати са свим својим средствима по целој територији Југославије и има имунитет против било којег грађанског, административног и казног поступка". Како је Југославија могла нешто такво да дозволи? Али, пре свега: да ли је окупација Југославије која из овог анекса извире била нужна за заштиту Косова?

Без обзира на разлог због којег је започет овај бесмислени рат, он није постигао ниједан од својих циљева. Наравно, проблем је и у томе што ми и не знамо циљеве овог рата, што је у демократији неприхватљиво. Овај рат започео је епоху међународне анархије у којој ће се свака држава осећати потенцијално угроженом од стране држава НАТО или, напротив, може бити овлашћена да препадне другу државу у име "права на хуману интервенцију". Шта ако Русија одлучи да "спречи дискриминацију руске мањине" рецимо у Естонији? Шта ако Кина организује нареду на Тајвану и затим се у њих "хуманитарно умеша"?

Због чега цела садашња елита лаже? Зашта због левичарске жеље да ратом компензује некадашњу неостварену револуцију, као што сте написали?

Овај рат надахнуо је племе екслевичарских идеолога из шездесетих година. Гуру америчке културе Сузан Сонтаг изричито говори о "праведном рату" и замера Европљанима "млак етички став", славни амерички левичарски морални филозоф Мајкл Валцер је изјавио: "У САД срце републиканаца бије против овог рата, у стварности је то рат који највише подржава демократска левичарка".

Америчким левичарима није пошло за руком да се у САД изборе за већу социјалну праведност, напротив, провалили између богатих и сиромашних трагично се увећала. Компензација ове фрустрације је цео тај смешан и терористички систем закона, који наређује какви треба да буду односи између мужа и жене (sexual harassment) и између раса. То је природна левичарска илузија: свет људи не може се променити законом, он није тако погодан за манипулацију и "конструисање" како они верују.

Идејни стереотипи европских левичарских конвертита ка капиталистичком status quo нешто су другачији. Код левичара пре свега важи закон о очувању фанатизма: није важно у шта верују, важно је да у то увек фанатично верују. Изрази као "хуманитарна интервенција", "западна цивилизација", "људска права", "етика", њима у политици замењују веру у "пролетерски интернационализам", "класну правду", "класну борбу" - њиховим ушима то слично звучи.

Ипак, не лаже цела елита власти Запада, објављује се гомила објективних анализа ситуације, наравно, не из пера владајућег естаблишмента, него опозиције.

Да ли ви делите мишљење Вацлава Клауса да је избеглице из њихових домова истероа тек удар НАТО?

У тако масовној мери - да. У то сам убеђен још наглашеније од Клауса. Бомбардовање је за мене злочин против косовских Албанаца, као и злочин против човечности. Дечји лекар из Трста Марино Андолина се управо вратио са Косова. У разговору за тришански дневни лист "Il Piccolo" (15.4.1999) читамо: "Бомбе НАТО убијају више Албанаца него Срба, етничке чистке нисам видео, о њима не могу ништа да кажем, знам само оно што сам видео на ТВ. Једино што сам на Косову видео властитим очима биле су

последиче бомбардовања НАТО. Глупих бомби, а не интелигентних. Приштина је у рушевинама, цивилне зграде су савршене са земљом. И Албанци проклињу НАТО. Ако оставимо по страни парламент, пошту, градску већницу и министарство унутрашњих послова, све остале зграде спадају у приватне куће. А већину жртава чине Албанци".

Зашто су нас онда систематично лагали новинари, чланови невладиних организација и политичари који су нас опомињали давно пре напада и тесно пре њега, да су Срби са Косова већ истерали из њихових домова безмало пола милиона избеглица?

Не сумњам у то да су на Косову Албанци и Срби били жртве страшног насиља и суровости, као нажалост много пута у прошлости. Ипак, на Косову је текао герилски сепаратистички покрет руковођен етничком ослободилачком армијом, чије је језгро била марксистичко-лењинистичка група, која се касније приклонила исламском утицају. Како би вероватно прошли наоружани сепаратистички терористи у Тексасу или Новом Мексику? Како су прошли на Корзици? Како пролазе Курди или Кијанас? Амерички затвори су и данас пуни остатака ослободилачког покрета "Црни пантери", које можемо упоредити са сепаратистима. У Вијетнаму су Американци у рату са герилом веома брутално премештали становништво.

У сваком случају бомбардовање је погоршало ситуацију свих, увећало је патњу Албанаца, и зато је неморално. Није ствар у намери, него у резултату, а он зависи од примерености средстава. А бомбардовање Југославије је средство непромерно свом циљу (ако је то заштита косовских Албанаца), и зато није етично. Огроман проблем је еколошка катастрофа, коју доноси бомбардовање хемијских фабрика и рафинерија. Отрови распршени у атмосфери региона угрожавају целу област Јадранског мора. Дунав је већ загађен. Ту је на невероватно суров начин оствариван принцип колективне кривице.

Колико сте пута у току преговора у Рамбујеу написали на тему Косова опомињући текст, у којем бисте покушали да опоменете пред "левичарским" ризицима сазревајућег конфликта и назначили решење у стилу "политичког реализма"?

Ја сам узрок катастрофе видео у неравнотежи моћи, писао сам против ширења НАТО, за развој идеје "Европског дома". Балканска катастрофа је последица чињенице да нисмо почели да га градим, него смо подржали фрагментацију Југославије, ширење НАТО и убрзано поткопавање ОУН. Не мислим да Чеси данас

могу да утичу на развој ситуације, ми смо у НАТО самлевени као месо у политичкој плескавици, намењено ко зна чему.

РАВНОТЕЖА МОЋИ

Рат НАТО по Вама карактерише "морално уцењивање, демонизација непријатеља, систематично дезинформисање, прикривање незнамишљених последица властитог деловања, а пре свега игнорисање државног интереса Југославије". Да ли можете објаснити због чега су југословенске власти истерале из Србије сасвим независне новинаре и тиме дале адут у руке западних "левичара" у њиховом "систематичном дезинформисању"?

Срби нису истерали све независне новинаре. У Београду је и сада Италијан Ремондино, ВВС тамо има Симпсона. Веома независно се понашају руски новинари, како сам могао да видим у расправама на италијанској телевизији. То је, наравно, само мој утисак "посматрача", тачну ситуацију не знам.

Да ли имате неко мишљење о томе како би било боље решити тај конфликт? Како би ситуацију истераних Албанаца решио "политички реалиста" за каквог се у чланку проглашавате?

Политички реалиста би се пре свега трудио да спречи распад Југославије, зато што се федерације обично распадају у фрагменте, у којима се проблеми целине враћају увећани. Кад се већ распала, тада је једино реалистичко решење била политички условљена штедрост. Имам на уму некакав европски "Маршалов" план за Балкан, великодушну економску помоћ, строго условљену поштовањем права мањина. Овај рат кошта милијарде долара - зашто их не дати становницима Балкана под одређеним условима?

Дефинишете овај рат и оне који верују да је ту реч о покушају спречавања Милошевића да спроводи геноцид на Косову, као "ратнике" и "левичаре". Да ли бисте могли да сажето и прецизно дефинишете скуп његових противника?

Противници ових "наоружаних утопија" јесу политички реалисти који не верују у могућност изнуђивања, насиљем новог морала, краја искористишања или мирне коезистенције разних раса или класа. Све то се формира полако, као резултат прожимања и комуникације између крхких историјских светова. У политици реалисти поштују идеју "државног интереса". Том синтагмом политичка филозофија означава основни циљ свих држава - трагање за равнотежом моћи која би им обезбедила безбедност. Кад дође до поремећаја равнотеже, све државе почињу да редифинишу своје алијансе са циљем да обезбеде своје преживљавање стварањем неке нове равнотеже. На Балкану је равнотежа моћи била поремећена, ниједна држава се ту не осећа безбедно. У потпуности западњачка Србија, на пример, притиска се ка политички архаичном моделу "православног јединства" зато што се западно мешање у балкански простор увек и једино дешава само на штету безбедности Срба, а никада "у сарадњи са њима". Милошевић се показује као негативна фигура, али није гори од Туђмана и Изетбеговића, а сви су продукт страха од нарушене равнотеже моћи. Последица катастрофалне политике НАТО на Балкану јесте нарушавање равнотеже моћи у свету. Нови миленијум се најављује као епоха међународне анархије, и зато новог страха и новог наоружавања.

Респект, 26.4. - 2.5.1999.

Превоо са чешког Александар Илић

5 КОЛОНА

Александар ЧОТРИЋ

Све ће се добро завршити.
Рат ће бити окончан миром.

Код нас мањине имају сва права.
Па и право да се иселе у суседне земље.

НАТО је промашио.
Погодио је мост на коме није било никога.

Ми смо за мирно решење.
Зато не одговарамо на НАТО нападе.

Победили смо НАТО.
Сада можемо да прихватимо све њихове услове.

Србија се сагињати неће.
У склоништа силазимо усправно.

Или ће НАТО прихватити све наше услове,
или ћемо наставити да трпимо њихова бомбардовања.

Телима бране мостове.
Лешевима бране власт.

Данас смо сви једна партија.
Нема више странака.

Вођа је најзаслужнији за дипломатско решење проблема.
Прихватио је све услове непријатеља.

Не желимо да употребимо тајно оружје, јер више не би било тајно.

Нико ништа не зна.
То је наше тајно оружје.

Живећемо као сав нормалан свет.
Али прво морамо да га победимо.

НАТО је напад на Југославију оценио као

случајну грешку.

Куће су легитимни војни циљ.
НАТО не може да објасни откуд у њима цивили.

НАТО је створио избеглице.
Он ће и да их уништи.

Рат се није могао избећи.
Скупштина се једногласно изјаснила за сукоб.

Ми се бранимо песмом.
Лабудовом.

НАТО ратује против нас, али не сме да се спусти на наш ниво.

НАТО је срушио мостове.
То по њима треба да отвори пут за преговоре.

Небески народ ће убудуће користити ваздушне мостове.

Нема опасности да се конфликт прошири.
У њега је већ укључен читав свет.

Није искључено да ће НАТО грешком бомбардовати Чикаго.
И у њему живе Срби.

Европа тоне.
Зато што је претворена у амерички носач авиона.

Тек када смо отишли под земљу вратили смо се својим коренима.

Ово је рат звезда.
Педесет америчких против једне наше.

Оптимиста сам.
И тридесетогодишњи рат у Европи се завршио.

И наше суседе погађа то што нам ради НАТО.

Водимо атомски рат.
Боримо се до последњег атома снаге.

Иза нас су Руси.
Они су следећи на мети НАТО-а.

Окупатори нам завиде што смо слободни.

Руси нам несебично шаљу помоћ.
Одвајају од хуманитарних пошиљки које су они добили.

НАТО није прецизан.
Промашао је Уједињене нације.

Није НАТО светски полицајац.
Он је светски криминалац.

И овом је рату први хитац испалио један Шпанац.

Данас нема Вука Бранковића.
Бранковић је био на Косову.

Желели смо да стигнемо Запад.
Али да бисмо то постигли овај рат нас је уверио да морамо да будемо много гори

него што јесмо.

У Југославији живи двадесет шест нација.
И хоће да нам дође још деветнаест.

Владајућа партија није испунила ни једно обећање, јер срећа је лепа само док се чека.

Не дозвољавамо никоме да нас гледа са висине.
Зато смо сишли у подруме.

Мали људи су направили велике проблеме.

Борба против сатанизације Срба биће ђаволски тешка.

НАТО не сме да се спусти на земљу, зато шта га ми све чешће спуштамо.

Нас и Руса триста милиона.
Али, Русима више значе три милијарде са Запада.

Руси су нам у прошлости више пута помагали.
Баш као и сада.

Половина становништва је неписмена.
Ако и потпишемо капитулацију, они то неће знати.

НАТО је остварио све своје ратне циљеве.
Остало је још само да капитулира.

Добро је што Срба нема више.
Жртве би биле неупоредиво веће.

Ослобађали смо српске земље.
Сада је наш циљ ослобођење свих поробљених народа.

Тек у мраку склоништа отвориле су ми се очи.

Одлуком да у друге земље не могу да путују наши руководиоци највише је кажњен српски народ.

На тлу Америке живео је Бик Који Сади.
Сада тамо главну реч воде особе женског пола.

Шта нам је данас чинити?

Повод да вам пишем је наша пропаст о којој нико (осим СПО који није на власти) не мисли како ће се завршити. Прошло је 58 дана нашег страдања а на видику није мир. Наше данашње старе и младе генерације градиле су са великом енергијом, одрицањем и снагом фабрике, школе, путеве, мостове, куће, а доживели смо да нам непријатељи са још већом енергијом све то разруше, униште и оборе. Зашто нам се то догодило? Како то данас подносимо? Како је могуће да то данашње радне генерације не желе очувати? Ретко је кога у историји снашао овакав рат као нас, где непријатељу наносимо симболичне губитке у понеком обореном авиону и беспилотној летелици. Треба да нам је постало јасно да после досадашњих 58 дана рата немамо никаквих шанси за успех у рату. Успех у рату треба да меримо по броју убијених а не по броју преживелих. Данас видимо да се ван нашег народа, без наших представника, воде некакви разговори (преговори) о престанку овог лудог рата, њима се не жури, а зашто се и нама не жури? Зашто седимо скрштених руку? Где нам је дипломатија? Изгледа да ова наша власт сматра да осим оних наших 300 грађана, којима је забрањен излазак из ове државе нема нико други ко би умео и знао да преговара и да решава наше тешко и претешко стање.

Неко се изгледа бори у овој држави за мир мртвих а не за мир живих. Зашто смо напустили разговор људи а дозволили разговор бомби? Мали број људи код нас ће славити овај рат а огроман број ће проклињати. Понашамо се тако као да ћемо после овога рата васкрснути убијене и повратити мртве. Зашто смо дозволили да након дивљења савршенству оружја (код непријатеља) које је човек створио, да га сад у у рату проклињемо као нешто најгоре што је човек измислио? Доживели смо да се неки гранични суседи радују нашем плачу. Ова трагедија мора стати једног дана, после тога морамо водити рат у миру, морају кривци из наше средине бити удаљени, у противном мртви су пали узалуд, ако остане све исто како је било.

Наши команданти (војни) обећавају нашим непријатељима пакао, ако нас нападну њихове копнене трупе и ако дођу у нашу отаџбину, нема сумње да ћемо и ми тада бити у још већем паклу. Одговорни спасавајте док имате шта спасавати! Немојмо мислити да ћемо овај рат добити оружјем (борбом) против овако страшно наоружаног и ситог непријатеља. Вероватно ће власт после завршеног рата рећи да је могло и горе бити (да нас све побију) и да због тога морамо јој бити захвални и омогућити јој даљег несметано угњетавање народа. После свега овога кад видимо рушевине казнене експедиције престаће нада у бољи живот за догледно време. Колико ће нас данашњих мученика моћи да чека и дочека бољи живот, све су нам се жеље распршиле а радости усахле. Када се заврши овај рат па кад будемо видели шта све наше млађе очекује (зној и труд), онда ће у нама умрети свака нада а то ће бити најболније. Од почетка бомбардовања па до данас неке су се ствари искристалисале, а то је да морамо за спас нашег народа жртвовати појединце а никако цео народ. Мора се сада настојати да народ не пропадне а државу нову и бољу ће створити народ. Многе наше данашње манифестације наши господари сматра-

ју да је то дуг народа према њима.

Победа НАТО снага (у то не треба сумњати) је срамна и због тога њима нема ко да суди. Они ће код нас (што је сасвим нормално) донети мржњу према њима, јер ћемо после ње постати још несрећнији. Чекају нас године напорног рада да би постигли оно што смо до јуче имали. По ко зна који пут се враћамо на почетак. Па где нам је памет? Наша историја је историја ратова, када ће почети историја рађања, историја лепог, доброг и корисног живота? Да ли смо обазриво ушли у овај рат? Изгледа да је власт овом приликом користила наочаре а требало је да користи телескоп. То је коштало живота нас и наше млађе. Неки кажу да смо овај рат и заслужили, када се има на уму какве смо глупости правили као народ. Ми спадамо у људе који слабо чувају властите животе. Мудрост СПО и Вука према овом рату личила је на плашљивост, док је "јунаштво" Шешелјевих радикала и јуловаца била непромишљеност. Да ли ће нас овај рат и ова несрећа опаметити? СПО и Вук су наша обала спаса.

Морамо бити свесни да ће после ове несреће доћи наше робовање, кајање, уздицање, ћутање и трпљење. Долазиће нам горчина за горчином. Да би се вратили снази, радости, младости и правом животу морамо одвојити жито од кукоља, одвојити СПО и Вука од оних који су зарадили и заслужили да упад-

немо у овај амбис. Данас нас могу само СПО и Вук извести на прави пут, пут љубави и слоге.

Живко Росић,
Доња Балана

Правда је спора али достижна

Као Београђанка желим да изразим дубоку захвалност нашем руководству скупштине града, Војиславу Михајловићу, Спасоју Крунићу, Драгану Човићу, као и свима који се без оружја боре за наш опевани Београд. Споменуте личности, као и неспоменуте, увек су прве на месту злочина да спасу људске животе и материјална добра од злочиначког уништења. Овде бих нарочито истакла Драгана Човића, који је неустрасиви борац у спашавању свега што се немилосрдно уништава од стране НАТО-злочинаца. Човићев пожртвовање у одбрани Београда равно је нашој славној војсци која се натчовечански бори против светских моћника у одбрани наше славне Отаџбине.

Наша славна војска следећи вековне традиције уз помоћ целог српског народа не дозвољава да нас окупирају и униште нашу вековну

духовност. Чврсто чувају наше границе од убацивања добро наоружаних и плаћених криминалаца и злочинаца. Наша војска се бори са макро аспекта, а народ и Драган Човић са микро аспекта у очувању културних и материјалних добара, па према томе заслужује највеће признање. Осећам да делим мишљење већине грађана Београда.

За сваку је похвалу дивна идеја "Уметност против рата", која доприноси да будемо духовно и културно јаки у овим страшним данима које цео српски народ преживљава.

Питам се да ли наши непријатељи знају ко су Вук, Његош, Тесла и остали српски великани од којих су они користили и плодове имали. Оно што смо вековима са љубављу и одвајањем од уста градили то нам НАТО за 50 дана злочиначког и варварског бомбардовања уништи, али што је најважније - не могу нам дух уништити. Наша славна Отаџбина није само природно богата већ и духовно, а то је највеће богатство, то прљава Америка нема. Она до свога материјалног богатства долази на прљав начин, експлоатацијом поробљених земаља, кријумчарењем и продајом дроге и оружја, мафијаштвом и прљавим методама. То су амерички извори прихода.

Злочинци су нам уништили: дечија обданишта, школе, факултете, културне и духовне институције, здравствене установе, велике и мале фабрике, обе рафинерије; гигантске мостове који су били равни оним у Паризу или другим градовима Европе, телевизију са свим релејима, гигантски торањ на Авали којим смо се поносили, рударска и сеоска насеља, спортска и излетничка места на чувеним планинама Копаннику и Златибору, све комуникације, поште, пруге, путеве, све оно што нам живот зна-чи. Једном речју уништили су нам злочинци све, а што је најгоре људске животе, невиће животе деце и мајки који су се својим огњиштима враћали, а њих је безброј.

Због овога што нас без икаквог разлога уништавају, биће једног дана на стубу срама, али то је прљава Америка. Правда је спора, али достижна. У току 50 тешких дана и ноћи НАТО бомбардовања наше Отаџбине, 7. мај 1999. године нам је био најтежи. Те ноћи, коју ћу до гроба памтити, враћала сам се са Бранковог моста, којег већ месец дана чувамо својим телима, палила сам свеће испред куће и молила се Богу да Клинтон-Хитлер, НАТО и сви непријатељи наше земље нестану са ове кугле земаљске. Молила сам се Богу под НАТО бомбама да завлада мир и благостање у нашој напалој али храброј земљи, као и у свим земљама које НАТО експлоатише и уништава.

Целом свету је данас постало јасно да Америци и НАТО-у није стало до Шиптара и мира на нашем делу отаџбине, већ им је стало до стратешке и економске доминације на Балкану и у Европи.

Дипл. ек. Марица М. Микић,
Београд

Апел Савету Европе

Поштована господо,
Како вам је познато преко 700.000 избеглица у СРЈ, као и сви остали грађани ове земље, захваћени су најстрашнијим поновним злочинима и губицима. Нас избеглице и прогнанике је опет сустигло злочинство и смрт. Некадашњи прогонитељи су поново сустигли своје жртве, прије него су им омогућили да се послуже ратних дејстава врате у своје завичаје и у посед своје имовине. Ово је нечувено и невиђено. Ово се не може назвати другим именом него геноцидом и хуманитарном катастрофом. Ово је заиста сум-

рак цивилизације у којем народ у статусу жртве и немоћи бива поново тучен и уништан.

Вама је сигурно познато да су бомбе НАТО-а падале и падају по избегличким центрима и око њих, да је до сада погинуло 37 избеглица, рањено 58, да су многи због поновне несреће нервно оболели, да копне и нестају, да је сваки једанаести грађанин ове државе избеглица или прогнаник. Нама је у СРЈ укинута свака хуманитарна помоћ, осим минималне онима преко 65 година и дјеци до прве године живота, да већина плаћамо станарине, струју, воду, јавни пријевоз и друге дајбине, јер смо доспјели у осиромашену државу, која нам не може више помоћи од онога колико даје за нас. Истовремено, међународна заједница, међу којима и Европска унија, подржава различите облике забрана у Босни и Хрватској, по којима се прогнанци не могу вратити у своје куће и станове, у своје завичаје и у посјед своје имовине. То је оптужујуће, нечасно и геноцидно уништавање једног до јуче равноправног народа на просторима Хрватске, Босне и Херцеговине.

Молимо вас да у име нас унесрећених, али и вас и нашег континента подузмете све да се овоме паклу стане на крај, да се са рата пређе на преговарање и споразумијевање, да се поново не пролијева људска крв, да се рехабилитују институције демократске и слободне Европе, које су пројектоване у Париској повељи нове Европе, у Повељи ОУН, Универзалној и Европској конвенцији о људским правима и темељним слободама, у свеукупном биофилном цивилизацијском путовању европског континента. О Европи морају одлучивати Европљани. Ми смо судбинска цјелина која мора бити најискренији тумач својих истина и путева за све њене народе.

Поштована господо, молимо вас да скинете са себе мору одговорности за уништење народа који је стотинама година био европска предстража хришћанства и грудобран на путу азијатских хорди према Западној Европи. Супротставите се протагонистима силе и убијања. Приклоните се правди. Ослоните се на духовне потенцијале, на преговоре и равноправну сарадњу међу људима и народима. Само ће тако сви народи Европе бити срећни и слободни.

Апелујемо на ваше срце и душу да зауставите рат и да спријечите хуманитарну катастрофу стотина хиљада немоћних и унесрећених. Заустановите бомбе и ракете! Доста је рата! Шаљите хуманитарну помоћ, бар за дјецу, мајке, немоћне и остарјеле. Вјерујте да избеглице и прогнанци из Хрватске, Босне а сада и са Косова дословно гладују.

С поштовањем и надом у боље сутра.

Удружење за помоћ избеглицама и прогнаним лицима у СРЈ,
предсједник проф. др Милорад Муратовић
Југословенска хуманитарна организација "Солидарност",
предсједник проф. др Раде Бошковић
Одбор УПИ за Босну и Херцеговину,
предсједник др Јован Јелић
Одбор УПИ за Хрватску,
мр Миле Дакић

Где је данас црвени војвода

Постављам ово питање српском напаћеном и ојаћеном народу. Тај црвени војвода Шешел је за СПО увек говорио да је то "Српски покрет обмане". Ако је ико обмануо српски народ, онда је то црвени

војвода. Врло вешто је смењивао начелнике Генералштаба ЈНА, попут Панића и Перишића. Генерала Панића је називао криминалцем. Свога кума назива највећим издајником. На голоруке студенте вади пиштољ. Ако је тако храбар, зашто данас није на граници са Албанијом. Да са својим добровољцима чува границу а не да се крије међу Београђанима који голоруки својим телима бране мостове од бомбардовања. Том бомбардовању највише је црвени војвода кумовао. Толико је изазивао НАТО снаге. Када је у томе и успео, те су почели да нас бомбардују, питам га где му је сада то тајно оружје да бомбардује Авијану у Италији и друге НАТО базе у Албанији и Мађарској. Наш топлчки војвода Петар Бојовић је био први борбени ред са својим пешацима. Пробојем солунског фронта француска коњица није могла да стигне његове пешаке. То је био прави српски војвода. У свом претходном писму "Српској речи" навео сам да ће црвени војвода уместо Велике Србије да створи Велики београдски пашалук. Бојим се да се то не оствари. После тога ће побећи у Хрватску и рећи: "Ја сам задатак извршио. Крње Југославије више нема. Створио сам "Велику Србију". Стипе Месић је био искренији од њега. Када је

дешао на чело бивше Југославије, отворено је рекао: "Бићу последњи председник". То се, на жалост, обистинило. У томе му је помогла лоша политика тадашње српске власти. Помогли су му и тадашњи генерали Хаџић и Кадијевић.

Свака част садашњим нашим генералима који се боре против десетоструко па и више надмоћнијег непријатеља. Свака част српској војсци и милицији која се бори на Косову против албанских терориста. Сви они имају срце Обилића. На Косову је турски цар Мурат пао. Пашће и у овој неравноправној бици и Клинтон и Олбрајтова и Солана и Кук и други. Предосећам да ће се поновити битка из 1389. године када су оба цара погинула те није било победника. Историја се, на жалост, понавља. Било како да се заврши ово бомбардовање, српски народ ће бити морални победник. Већ је задивљено својом храброшћу цео свет.

Јапански официри, обилазећи српске војнике пред пробој солунског фронта, рекли су: Да није овог српског војника, тек тада би јапански војник био најбољи на свету. То и данас доказујемо. Жао ми је само што нас Француска издаде. Енглеска нам никада и није била пријатељ. Бојим се да нас овај пут и братска Русија не изневери. Ни њима није лако. Ако је нама Србима суђено да изазовемо Трећи светски рат, највише ће stradати Европа. Ипак се надам да ће разум победити и да ће нас руска дипломатија спасити.

Вук Ст. Филиповић,
Прокуље

Зашто, бре?

Поштована редакцијо,

Насловна страна у прошлом броју, па и у оним претходним бројевима "Српске речи", иако стравична, актуелна је и поучна. На питање "Зашто, бре?", дуго ће се чекати на одговор а у међувремену се могу очекивати и друга питања као: зашто Србија, од књаза Милоша до данас, мора главама невиних људи неком у свету доказивати своју љубав према отечеству (лепе ли речи) и свој презир према насилништву. У вези са свим тим чини се да се кад тад мора дати шанса људима којима је дипломатија "у малом прсту", као и да најмудрије главе заузму места у првим редовима руководеће елите. Зашто и по ко зна који пут зашто земље које нас бомбардују нису бар у већини на нашој страни?

Зашто наши храбри момци из ПВО немају таква средства која би рушила све што се туђе појави на нашем небу?

Не знамо да ли ће се из свега овога извући неки закључци и поуке. По мени, то се, бар до сада, не би могло рећи. Размишљати је требало више или се то мени само чини, јер се после завршене шесте деценије живота има више времена за размишљање.

Сетих се како је чувени војсковођа Мишић посматрао са првог спрата из свог привременог смештаја у општини Мионица, док је пио чај од зове и крцао орахе, како се улицом довлачи народ са војском његове Прве армије у Колубарској бици. Разумео је "жућа", како су га звали, панику свога народа па је приступио завођењу реда. Ланика - то је оно што нас задржава кад смо у опасности. Када је угрожена наша земља, наши родитељи, наша деца. То стање сам упознао још од малих ногу, па ево и сада се подсећам куда смо све морали да прођемо. За сва дешавања има тумачења да нас стижу проклетства јер смо имали две династије које су пре 200 година порадили први и једини да поново постанемо народ, слободан, организован, цењен, са чврстом валутом, респективном војском, парламентарним системом. За проклетство не знам али неке црне мрље ми се причињавају због затирања једне династије убиством а друге протеривањем. Обе династије су зачеле идеје да сви који говоримо истим језиком будемо под једним кровом, мислили су добро али им није добрим враћено. Многи међу онима који су се усрећили отцепљењем од "зла" које се зове Србија и они остали из окружења, вероватно ликују када са њихове пристижу тоне бомби које код нас сеју смрт и разарања.

Где су хиљаде хуманиста и ауторитета Европе да се згрозе, као Софија Лорен, над угљенисаним дечијим телима, над погођеним болесничким собама, над децом која одрастају у склоништима на прагу трећег миленијума.

Изузетак је, знамо, Грчка. Та мала земља са великим срцем, земља засејана маслинама и остацима почетка европске цивилизације, земља светлости, поморанци и смокава, са пенушавим обалама топлог медитерана.

На крају бих желео, ако је могуће, да Вук Драшковић, чији су наступи бриљантни, нама гласачима објасни шта се заправо дешава доле у јужној покрајини. Према изјавама пролазника са улице на РТС-у, народ тамо само што не полети од среће, док страни извештачи причају о нечем сасвим другом, што нико смео да ради у име нас, обичног српског народа.

Никола Милосављевић,
Нови Београд

ВИРТУЕЛНИ ВОДИЧ КРОЗ "РАТНИ" ИНТЕРНЕТ

Ко је следећи?

Јелена ЛЕНГОЛД

e-mail: jelena-lengold@usa.net

<http://www.net.yu/~stopwar/>

на овој адреси налази се сајт УЛУПУДС-а, интернационална веб антиратна изложба фотографија, под називом "Ко је следећи?" Изложба је покренута као рефлекс на трагичне догађаје у Југославији, са основним циљем да се светској јавности прикаже истина и да се тако допринесе заустављању агресије. Овде се могу срести имена неких од наших најпознатијих фотографа (Горанка Матић, Томислав Петернек, Имре Сабо, Драгољуб Замуровић, Градимир Алексић, Милован Кнежевић, Горан Басарић, Сунчица Мандић, Емил Ваш, Жељко Синобад...). Читамо на сајту да су сви позвани да учествују на овој изложби. Своје радове могу послати сви професионални и аматерски фотографи. Пријем радова трајаће месец дана по престанку НАТО бомбардовања Југославије, а предвиђене су и лепе награде за најбоље.

<http://www.thing.net/~war/>

Видео-конференција и табла за поруке о вашим осећањима везаним за рат.

<http://www.ossi.org/>

Организација српских студената у иностранству је аутор ове веб-странице. Организацију је формирала група српских студената из Европе и Северне Америке средином јула 1997. Организација је основана са намером да постане глобална мрежа која ће повезивати све постојеће клубове српских студената и оснивати нове, тамо где они до сада нису постојали. Основни циљ овог повезивања је међусобна сарадња и успешнија борба за заједничке интересе. За свега неколико месеци рада Организација је успела да повеже десетак клубова српских студената у САД, Великој Британији, Француској и Немачкој, као

и да окупи неколико стотина чланова у десетак држава света. У овој ратној ситуацији, Организација српских студената у иностранству ангажовала се да свој сајт прилагоди актуелној тематици. Тако овде можете наћи број телефона Медлин Олбрајт и идеју да се својим културним и одмереним коментаром обратите директно америчким властима и изнесете своје мишљење. Ту су затим и одговори на најчешће постављена питања у вези Косова, а то на енглеском језику, што ће вам помоћи уколико неком недовољно упућеном желите да објасните шта се код нас заправо догађа и зашто.

<http://www.dvi.net/akcija/>

Листа адреса са сталним извештајима из Србије и целог света. Овде се можете учланити, како бисте били у контакту са другим људима и размењивали информације у вези са нападом на нашу земљу. Наравно, и овде се понавља упозорење да у својој електронској пошти не наводите сувише детаљне информације које би агресору могле бити од користи. Овде такође можете слати своје графичке, звучне, видео-прилоге, па чак и шале. Идеја овог сајта је: Покажимо им неуништивост нашег духа!

<http://www.serbianrelief.org/>

Још један сајт на енглеском језику, који се наравно тиче рата у Југославији, и који је креиран уз помоћ наших људи у иностранству. Намера и идеја овог сајта је да се преко њега обратимо грађанима Америке који би нам, на тај начин, сазнавши истину, могли да зауставимо агресију на нашу земљу.

На крају, један од ратних графита са интернета:

У Батајници, на једној згради која је до сада 20 пута гађана, пише: ШАРАЈ МАЛО!

СРПСКА РЕЧ

СЛОБОДНЕ НОВИНЕ
ИЗДАЊЕ СЛОБОДНИХ НОВИНАРА

ДИРЕКТОР: Даница Драшковић

ГЛАВНИ И ОДГОВОРНИ
УРЕДНИК:
Бољуб Пејчић

УРЕДНИЦИ:
Илија Давидовић
Стево Бајић

СТАЛНИ САРАДНИЦИ:
Александар Чојрић, Александар
Цвејковић, Благица Косић, Борђо
Вукоје (фојто), Јелена Ленголд, Љиљана
Шој, Милан Божић, Милена Појовић,
Милица Ђорђевић, Миодраг Крстић,
Мирко Дошен (Вашингтон), Милеко
Вучевић, Небојша Реџић, Никола Бурзан,
Ситије Сикавица, Владимир Јовићевић Јоџ

ДИЗАЈН И КОМПЈУТЕРСКА ОБРАДА:
D-design

СЕКРЕТАРИЈАТ РЕДАКЦИЈЕ:
Драгица Буђарски, Нада Бошковић

АДРЕСА РЕДАКЦИЈЕ:
Бука Караџића бр. 8/1, 11000 Београд
Тел. 011/ 620-891, 628-242, 620-968

КОМЕРЦИЈАЛНА И ИЗДАВАЧКА
ДЕЛАТНОСТ:
Бранкова 13-15, 11000 Београд,
шл. 011/ 625-937, 624-598

ЖИРО-РАЧУН:
40801 - 603 - 4 - 27562 Спирит град

РУКОПИСИ И ФОТОГРАФИЈЕ СЕ НЕ
ВРАЂАЈУ

ШТАМПА:
АБЦ Глас, Влајковићева 6, Београд.
Мишљењем Секретаријата за информације
Републике Србије бр. 413-01 221/91-01 од
15.2.1991. одређена је стопа пореза од 3%.

ПРЕТПЛАТА
Претплату на Српску реч можете
извршити упућујући на жиро-рачун 40801-
603-4-27562, Спирит град, са назначењем - за
претплату - и то за:
3 месеца (6 бројева) - 60 динара
6 месеци (12 бројева) - 120 динара
12 месеци (24 броја) - 240 динара
ЗА ИНОСТРАНСТВО - ЕВРОПСКЕ
ЗЕМЉЕ
3 месеца (6 бројева) - 35 ДЕМ
6 месеци (12 бројева) - 70 ДЕМ
12 месеци (24 броја) - 140 ДЕМ
ЗА ВАНЕВРОПСКЕ ЗЕМЉЕ 50% ВИШЕ
Информације на телефон
011/620-891, 628-242, 620-968

"СРПСКА РЕЧ" НА ИНТЕРНЕТУ
[HTTP://WWW.SRPSKA-REC.CO.YU](http://www.srpska-rec.co.yu)

E-mail: srec@eunet.yu

J.K.P. "ГРАДСКЕ ПИЈАЦЕ" - БЕОГРАД

Београд - Живка Карабиберовића бр. 3
тел. центр. 3406-450, 3406-451 и 3406-452; директор: 422-566, 422-991 и 403-384
факс: 401-928

КАЛЕНИЋ ПИЈАЦА

КАЛЕНИЋ - МПЕЧНА ХАПА

ЗЕЛЕНИ ВЕНАЦ

БАЊИЦА

Јавно комунално предузеће "Градске пијаце" Београд, као градска установа, основано је 1962. године и све до 1989. послује као друштвено предузеће од посебног интереса за град.

Од јануара 1990. "Градске пијаце" послују као јавно комунално предузеће којем је делатност одржавање и опремање пијаца, као и издавање простора и објеката за продају пољопривредно-прехранбених производа, на велико и мало.

ВИДИКОВАЦ

БЕРАМ ПИЈАЦА - УПРАВНА ЗГРАДА

Пословни простор је организован у оквиру 38 пијачних објеката, од чега је 35 на ужем градском подручју, а три су у приградској општини Младеновац.